

Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Rimavskej Sobote
Ul. Sama Tomášika 1800/14, 979 01 Rimavská Sobota

: 047 - 5631121

e-mail: ruvzrs@uvzsrs.sk

IČO 00 611000

Číslo: RÚVZRS/ÚRH/636/1152/2024

V Rimavskej Sobote, 21. februára 2024

PROGRAMY A PROJEKTY ÚRADOV VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA V SR

na rok 2024 a na ďalšie roky

rozpracované na podmienky RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote

Mgr. MUDr. Tatiana Majanová
regionálna hygienička

OBSAH

1. Hygiena životného prostredia a zdravia	1
2. Odbor preventívneho pracovného lekárstva a toxikológie	12
3. Odbor hygieny výživy, bezpečnosti potravín a kozmetických výrobkov	19
4. Odbor hygieny detí a mládeže	24
5. Odbor radiačnej ochrany	31
6. Odbor epidemiológie	35
7. Objektivizácia faktorov prostredia (BŽP, MŽP, FF, CHA)	70
8. Lekárska mikrobiológia	72
9. Podpora zdravia a výchova k zdraviu	76

1. HYGIENA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA A ZDRAVIA

Č. Ú.	NÁZOV ÚLOHY	GESTOR ÚLOHY
1.1	PLNENIE AKČNÉHO PLÁNU PRE ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ZDRAVIE OBYVATEĽOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY (NEHAP V.)	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, vybrané RÚVZ v SR	Rok 2024 a ďalšie roky
1.2	PROTOKOL O VODE A ZDRAVÍ – NASTAVENIE NOVÝCH NÁRODNÝCH CIEĽOV	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, vybrané RÚVZ v SR	Rok 2023 – 2024
1.3	ĽUDSKÝ BIOMONITORING – SLEDOVANIE ZÁŤAŽE SKUPÍN OBYVATEĽSTVA VYBRANÝM CHEMICKÝM FAKTOROM V ŽIVOTNOM PROSTREDÍ	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici a ďalšie vybrané RÚVZ v SR	Rok 2024 a ďalšie roky
1.4	MAPOVANIE PRÍTOMNOSTI BAKTÉRIÍ RODU LEGIONELLA V UBYTOVACÍCH ZARIADENIACH	ÚVZ SR
	ÚVZ SR a vybrané RÚVZ v SR	Rok 2023 – 2024
1.5	MAPOVANIE AKTUÁLNEHO STAVU VÝSKYTU PESTICÍDNYCH LÁTKO A MIKROPOLUTANTOV V PITNÝCH VODÁCH	ÚVZ SR - NRC pre pitnú vodu
	ÚVZ SR, vybrané RÚVZ v SR	Rok 2023 – 2027
1.6	MANAŽMENT RIZÍK DOMOVÝCH ROZVODNÝCH SYSTÉMOV	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, vybrané RÚVZ v SR	Rok 2023 – 2026
1.7	ZDRAVOTNÉ RIZIKÁ VYPLÝVAJÚCE Z MATERIÁLOV A VÝROBKOV URČENÝCH NA STYK S PITNOU VODOU	ÚVZ SR/RÚVZ Poprad
	RÚVZ so sídlom v Poprade (NRC pre materiály, výrobky, filtračné médiá určené na styk s pitnou vodou a chemické látky na úpravu vody) a ďalšie RÚVZ v SR	Rok 2023 – 2027
1.8	ODBER VZORKY AKO ZÁKLAD SPRÁVNEHO HODNOTENIA KVALITY VODY NA KÚPANIE	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, RÚVZ v SR	Rok 2023 – 2027
1.9	VEDĽAJŠIE PRODUKTY DEZINFEKČIE V PITNEJ VODE	ÚVZ SR - NRC pre pitnú vodu
	ÚVZ SR, RÚVZ v SR	Rok 2024 - 2026

1.1 PLNENIE AKČNÉHO PLÁNU PRE ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ZDRAVIE OBYVATEĽOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY (NEHAP V.)

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR a RÚVZ v SR

Cieľ

Zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva SR prostredníctvom zlepšenia stavu environmentálnych determinantov zdravia; redukcia ochorení súvisiacich s kvalitou vonkajšieho i vnútorného ovzdušia, ochorení súvisiacich s pitnou a rekreačnou vodou, ochorení súvisiacich s nadmerným environmentálnym hlukom, kontaminovanými územiami, nebezpečnými chemickými látkami, UV žiarením a zmenou klímy.

Anotácia

Slovenská republika sa aktívne zúčastňuje na aktivitách organizovaných WHO a EK na podporu environmentálneho zdravia v celoeurópskom kontexte a na plnení záväzkov z toho vyplývajúcich.

V dňoch 5.-7. júla 2023 sa konala 7. ministerská konferencia o životnom prostredí a zdraví v Budapešti, kde bola prijatá Budapeštianska deklarácia, ktorá nastolila nové ciele na ochranu a podporu environmentálneho zdravia od čoho sa bude odvíjať aj ďalšie smerovanie akčného plánu, ktorý sa bude pripravovať v priebehu roku 2024 so začiatkom legislatívneho procesu v 1. kvartáli 2025.

Posledná tretia správa o plnení úloh aktuálne platného akčného plánu NEHAP V. bude predložená do vlády SR v decembri 2024.

Etapy riešenia

- plniť úlohy vyplývajúce z NEHAP V. v pôsobnosti rezortu zdravotníctva podľa schválených termínov (príloha k NEHAP V.),
- vypracovať finálnu správu o plnení NEHAP V. – 4. kvartál 2024
- príprava nového akčného plánu NEHAP VI. s ohľadom na nové nastavené ciele Budapeštianskej deklarácie 2023 – december 2024/február 2025

Termín ukončenia

Termín ukončenia úloh v rámci NEHAP V. je pre každú aktivitu v rámci definovaných cieľov individuálny. Jednotlivé termíny sú schválené vo vládou schválenom materiáli NEHAP V. a jeho prílohe.

Nový akčný plán NEHAP VI. bude predložený na rokovanie vlády v 1. kvartáli 2025.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

1.2 PROTOKOL O VODE A ZDRAVÍ – NASTAVENIE NOVÝCH NÁRODNÝCH CIEĽOV

Gestor

MZ SR prostredníctvom ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, vybrané RÚVZ v SR

Cieľ

Cieľom tohto programu je plniť národné ciele vládou schváleného materiálu *Protokol o vode a zdraví k Dohovoru o ochrane a využívaní hraničných vodných tokov a medzinárodných jazier z roku 1992 – Národné ciele SR III* (ďalej len „Protokol“), ktoré sa nastavujú v spolupráci s rezortom životného prostredia a to v súlade s medzinárodným dokumentom *Protokol o vode a zdraví*.

Anotácia

Slovenská republika ratifikovala Protokol v roku 2001 v nadväznosti na *Dohovor Európskej hospodárskej komisie Organizácie spojených národov o ochrane a využívaní hraničných vodných tokov a medzinárodných jazier z roku 1992*, s cieľom podporiť a zlepšiť využívanie vody, zdokonaľiť prístup k informáciám a posilniť komunikáciu s verejnosťou. Podstatou plnenia Protokolu je prijatie legislatívnych a účelových opatrení, ktoré sa osvedčili pri zabezpečovaní potrieb spoločnosti v súvislosti so zdravotne bezpečnou pitnou vodou a sanitáciou. Prijatím opatrení sa vytvoria predpoklady pre zabezpečenie dostatku pitnej vody a sanitácie v potrebnom množstve, kvalite, v požadovanom čase a na požadovanom mieste.

Ustanovenia Protokolu v Slovenskej republike sa týkajú povrchových a podzemných vôd, uzavretých vodných útvarov, vôd na kúpanie, zásobovania pitnou vodou, odkanalizovania a čistenia odpadových vôd. Slovenská republika naposledy aktualizovala národné ciele v roku

2014 a mnohým z nich už skončila platnosť. V priebehu roku 2024 sa v spolupráci s MŽP SR a ďalšími zainteresovanými subjektmi a organizáciami budú aktualizovať a nastavovať nové národné ciele, ktoré budú odzrkadľovať aktuálne problémy a potreby v oblasti vody a zdravia na Slovensku.

Nastavenie nových národných cieľov a zároveň aj ich plnenie zabezpečuje efektívnejšie využívanie a ochranu vôd a vodných ekosystémov, zachovanie biodiverzity a zníženie výskytu ochorení, kde faktorom prenosu je voda. Zároveň sa Protokol môže využiť ako účinný nástroj v boji proti klimatickej kríze.

Etapy riešenia

Plniť národné ciele podľa stanovených termínov.

Výstupy

Národné správy o plnení cieľov Protokolu o vode a zdraví, ktoré sa predkladajú na rokovanie vlády Slovenskej republiky, Svetovej zdravotníckej organizácii a Ekonomickej komisii Organizácie spojených národov pre Európu.

Termín ukončenia

Termín ukončenia je pre každý národný cieľ individuálny. Termíny sú uvedené vo vládou schválenom materiáli *Protokol o vode a zdraví k Dohovoru o ochrane a využívaní hraničných vodných tokov a medzinárodných jazier z roku 1992 – Národné ciele Slovenskej republiky III.*

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

1.3 ĽUDSKÝ BIOMONITORING – SLEDOVANIE ZÁŤAŽE SKUPÍN OBYVATEĽSTVA VYBRANÝM CHEMICKÝM FAKTOROM V ŽIVOTNOM PROSTREDÍ

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici a ďalšie vybrané RÚVZ v SR

Cieľ

- zabezpečiť pokračovanie procesov zameraných na rozvoj ľudského biomonitoringu a jeho metodík vo vzťahu k chemickým rizikovým faktorom zo životného prostredia,
- zvýšiť udržateľnosť odborných kapacít pre HBM v rámci ÚVZ SR a RÚVZ v SR,
- vytvárať podmienky pre zavedenie systémového prístupu k aplikácii HBM na národnej úrovni v kontexte politiky WHO/EURO, EEA a EK.

Anotácia

Biologický monitoring ľudskej populácie (HBM) má jednoznačne preventívne zameranie. Umožňuje sledovať vzťah medzi expozíciou chemickým faktorom zo životného a pracovného prostredia, dávkou, účinkom a poškodením zdravia. Zároveň umožňuje meranie kvantity absorbovaného chemického faktora bez ohľadu na spôsob absorpcie.

V roku 2022 skončil 5 ročný celoeurópsky projekt HBM4EU zameraný na HBM, ktorého partnermi v SR boli ÚVZ SR so Slovenskou zdravotníckou univerzitou v Bratislave (v spolupráci so Slovenskou technickou univerzitou v Bratislave a Univerzitou Konštantína Filozofa v Nitre). Cieľom projektu bolo vyplniť medzeru v dostupnosti údajov o koncentráciách chemických látok v tele človeka, ktoré by spolu s údajmi o koncentráciách chemických látok v rôznych zložkách životného prostredia vytvorili ucelený informačný systém. Podľa odozvy participujúcich krajín, WHO, EEA je predpoklad pokračovania v harmonizácii údajov a vytvorenia dlhodobého partnerstva a podpory zavedenia ľudského biomonitoringu v jednotlivých krajinách.

ÚVZ SR ako národný koordinátor aktivít v oblasti environmentálneho zdravia bude pri vykonávaní aktivít smerujúcich k naplňaniu cieľov tejto úlohy spolupracovať s relevantnými partnermi so skúsenosťami potrebnými pre realizovanie biomonitoringu na Slovensku, vrátane NRC pre laboratórnu diagnostiku v oblasti ľudského biomonitoringu.

ÚVZ SR v spolupráci s odbornými kapacitami pre HBM vyvíja už od roku 2021 aktivity na vytvorenie podmienok pre zavedenie systémového prístupu k implementácii HBM na národnej úrovni. V kontexte uvedeného sa ÚVZ SR zapojilo do národného projektu MZ SR "Tvorba nových a inovovaných postupov pre výkon prevencie a ich zavedenie do medicínskej praxe" (2019-2022) financovaného z OP: Ľudské zdroje MPSVR SR (NFP312041R239). Cieľom projektu bolo vypracovať štandardný preventívny postup pre zavedenie ľudského biomonitoringu na národnej úrovni. V rokoch 2020-2022 prebehlo niekoľko expertných pracovných stretnutí v spolupráci s RÚVZ BB, SZU a UKF Nitra. Výsledkom bolo spracovanie návrhu preventívneho postupu, ktorý bol predložený Komisii MZ SR pre PpVP na schválenie. Komisia uvedený postup odporučila ministrovi zdravotníctva SR schváliť a zaradiť ho medzi ostatné štandardné preventívne a inovatívne postupy MZ SR. Následne MZ SR podľa § 45 ods. 1 písm. c) zákona 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vydalo štandardný postup: „Biomonitoring populácie Slovenskej republiky toxickým látkam z prostredia“ s účinnosťou od 15. mája 2021 (revízia 1. júl 2022). Ide o metodický rámec zavedenia ľudského biomonitoringu do praxe.

V roku 2023 sa začali prípravné práce pre jeho aplikačnú časť.

Etapy riešenia

- participácia na aktivitách v kontexte politiky WHO/EURO, EEA a EK,
- spolupráca s partnermi so skúsenosťami v oblasti výskumu a realizácie biomonitoringu vo vzťahu k chemickým faktorom prostredia na Slovensku z iných inštitúcií a sektorov,
- utváranie podmienok pre zavedenie systémového prístupu k HBM na Slovensku

Výstupy

- informácie potrebné pre bezpečné riadenie chemických látok za účelom ochrany ľudského zdravia v Európe - vedecký základ pre tvorbu legislatívy zameranej na zlepšenie chemickej bezpečnosti,
- porovnateľné údaje o expozícii populácie chemickým látkam a ich zmesiam v krajinách EÚ,
- tvorba metodík a budovanie kapacít pre ďalší rozvoj a systémový prístup k HBM na národnej úrovni.

Termín ukončenia: budovanie národnej platformy ľudského biomonitoringu – 2023-2030.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

1.4 MAPOVANIE PRÍTOMNOSTI BAKTÉRIÍ RODU LEGIONELLA V UBYTOVACÍCH ZARIADENIACH

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, a vybrané RÚVZ v SR

Cieľ

Zistiť výskyt prítomnosti baktérií rodu *Legionella* v ubytovacích zariadeniach v celej Slovenskej republike. Zameraním sa na uvedené zariadenia a včasnou intervenciou v prípade pozitívneho nálezu môžeme znížiť riziko závažných ochorení spôsobených týmito

mikroorganizmami. Zároveň získanými údajmi a skúsenosťami sa môžeme lepšie zamerať na nápravné opatrenia, ktoré sú cielené na odstránenie, resp. minimalizáciu ich výskytu.

Anotácia

Legionely sú podmienené patogénne baktérie prirodzene sa vyskytujúce vo vodnom prostredí ako sú napr. vodné nádrže, rieky, ale vhodné podmienky na rozmnožovanie sa nachádzajú aj vo vodovodných systémoch či klimatizačných zariadeniach. Tieto baktérie môžu najmä u starších osôb a imunosuprimovaných pacientov vyvolať ochorenie nazývané legionelóza, ktoré sa môže u človeka prejavovať v dvoch formách. Ľahšia forma – Pontiacka horúčka patrí medzi mierne, chrípke podobné ochorenie a závažná forma – Legionárska choroba spôsobuje vysoko rizikové atypické pneumónie. Prenos legionel sa uskutočňuje inhaláciou alebo aspiráciou kontaminovaného vodného aerosólu.

Cestovateľské legionelózy vznikajú najmä po pobytoch v klimatizovaných hoteloch a iných ubytovacích zariadeniach. Vznik nozokomiálnych legionelóz súvisí najmä s kolonizáciou vodovodného systému legionelami v zdravotníckych zariadeniach. Medzi komunitné legionelózy patria nákazy z ostatných rezervoárov (chladiace veže, klimatizácie, vírivky, vodovodné rozvody budov).

Legionelózy spôsobujú zdravotné komplikácie, zvyšujú úmrtnosť v nemocniciach a predstavujú značnú ekonomickú záťaž. Preto je dôležité zvyšovanie povedomia o tomto vážnom verejno-zdravotníckom probléme, ktorý môže znamenať riziko nielen u imunosuprimovaných pacientov, ale aj u rizikových skupín, seniorov nevynímajúc. Z uvedeného dôvodu je dôležité sledovať kolonizáciu vodovodných systémov legionelami nielen v zdravotníckych zariadeniach, ale aj v ubytovacích zariadeniach.

Ide o medziodborovú úlohu v spolupráci s krajskými laboratóriami, OOFŽP a NRC pre legionely v životnom prostredí pri ÚVZ SR.

Etapy riešenia

2023 – 2024

2023 – vytypovanie ubytovacích zariadení vo všetkých krajoch Slovenska

- 2024 - vykonanie 1. kola odberov vzoriek a následných laboratórnych analýz,
- informovanie prevádzkovateľov ubytovacích zariadení o výsledkoch šetrenia a v prípade positivity na legionely, návrh a zavedenie nápravných opatrení.
 - vykonanie 2. kola odberov vzoriek v tých ubytovacích zariadeniach, kde bola v 1. kole zistená pozitivita; sleduje sa účinnosť zavedených nápravných opatrení od zistenia positivity v 1. kole,
 - vyhodnotenie výsledkov a závery.

Výstupy

- Prehľad o situácii v ubytovacích zariadeniach z hľadiska rizika prítomnosti baktérií rodu *Legionella* v jednotlivých krajoch,
- vyhodnotenie výsledkov a zistenie účinnosti nápravných opatrení po ich implementácii na základe zistenia positivity týchto baktérií v ubytovacích zariadeniach,
- prehodnotenie účinnosti nápravných opatrení na základe ich vyhodnotenia po 2. kole odberov,
- odborné prezentácie a informácie pre verejnosť.

Termín ukončenia

31.12.2024

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

1.5 MAPOVANIE AKTUÁLNEHO STAVU VÝSKYTU PESTICÍDNYCH LÁTOK A MIKROPOLUTANTOV V PITNÝCH VODÁCH

Gestor

ÚVZ SR - NRC pre pitnú vodu

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, RÚVZ v SR

Ciele:

- cielené sledovanie výskytu pesticídnych látok a iných mikropolutantov v pitnej vode a v jej zdrojoch na Slovensku,
- získanie údajov o výskyte nových látok v súvislosti so zavedením nových európskych požiadaviek na kvalitu pitnej vody.

Anotácia

Pesticídy tvoria širokú a chemicky rôznorodú skupinu látok určenú najmä na ničenie škodcov, burín a k ochrane rastlín v poľnohospodárstve. Nežiaduce vplyvy samotných účinných pesticídnych látok, ale aj niektorých metabolitov pesticídov na zdravie sú významné a rôznorodé (poškodenie pečene, obličiek, karcinogénne pôsobenie, narušenie hormonálneho a reprodukčného systému a pod). Analýzy pesticídnych látok potvrdzujú len ojedinele prítomnosť účinných látok a metabolitov, a preto vzhľadom k ich preukázaným zdravotným rizikám v minulosti boli zakázané a prípravky s ich obsahom nie sú u nás autorizované.

Získanie nových poznatkov bude nevyhnutné pre aktualizáciu *Odporúčaného postupu pri zisťovaní a hodnotení pesticídov a ich metabolitov v pitnej vode a v jej zdrojoch*, ktorý podrobnejšie upravuje postup pri kontrole, resp. pri potvrdení prítomnosti pesticídov a zároveň obsahuje odporúčaný zoznam látok pre sledovanie vo vodách. Aktualizáciu dokumentu na základe skúseností z monitorovania pesticídnych látok vo vodách zabezpečuje medzirezortná Pracovná skupina pre aktualizáciu zoznamu pesticídnych látok pre monitorovanie pitnej vody a jej zdrojov pod záštitou Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky.

Nové požiadavky v oblasti sledovania mikropolutantov zaviedla smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/2184 zo 16. decembra 2020 o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu (prepracované znenie). Jej transpozíciou sa zavedú nové kritériá pre zdravotnú bezpečnosť pitnej vody aj do slovenských aktuálne platných právnych predpisov. K látkam, ktoré bude potrebné vo vode sledovať sa zaradili: Bisfenol A, súčet PFAS, PFAS spolu, beta-estradiol, nonylfenol a mikroplasty, resp. ďalšie látky, ktorých prítomnosť vyplynie z manažmentu rizík. O prítomnosti uvedených kontaminantov vo vodách na Slovensku máme veľmi málo poznatkov.

V rámci projektu sa predpokladá spolupráca s expertmi v oblasti mikropolutantov z iných inštitúcií (VÚVH, SHMÚ, ÚKSÚP, STU Bratislava a pod).

Etapy riešenia

Rok 2023 – 2027:

- sumarizácia poznatkov o výskyte mikropolutantov v pitnej vode a v jej zdrojoch,
- zmonitorovanie prítomnosti pesticídnych látok a mikropolutantov – odbery vzoriek budú vykonané RÚVZ, analýzy vzoriek vôd bude zabezpečovať ÚVZ SR,
- návrh monitorovania mikropolutantov pri uplatňovaní manažmentu rizík systému zásobovania.

Výstupy

- *Odporúčaný postup pri zisťovaní a hodnotení pesticídov a ich metabolitov v pitnej vode a v jej zdrojoch a Zoznamu pesticídnych látok pre monitorovanie pitnej vody a jej zdrojov – 1. Aktualizácia.*
- Vydanie rozhodnutia pre limitné hodnoty zistených nerelevantných metabolitov pesticídov.
- Vyhodnotenie prítomnosti pesticídnych látok a iných mikropolutantov v pitnej vode a v jej zdrojoch.

- Odborné prezentácie a informácie pre verejnosť.

Termín ukončenia

31.12.2027

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote v rámci plnenia danej úlohy zabezpečilo v roku 2023 odber 3 vzoriek vody na stanovenie pesticídnych látok a 1 vzorky vody na stanovenie liečiv v pitnej vode, ktoré boli doručené do laboratória ÚVZ SR. V prípade potreby bude RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote pokračovať v plnení úlohy podľa inštrukcií ÚVZ SR.

1.6 MANAŽMENT RIZÍK DOMOVÝCH ROZVODNÝCH SYSTÉMOV

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, RÚVZ v SR

Ciele:

- získať informácie o domových rozvodných systémoch na Slovensku predovšetkým v prioritných priestoroch,
- zmonitorovanie stavu domových rozvodných systémov,
- predchádzať ochoreniam, ktoré môžu byť spôsobené nevyhovujúcou kvalitou pitnej vody ovplyvnenej zlým stavom a údržbou domových rozvodných systémov.

Anotácia

12. januára 2023 vstúpila do platnosti novela zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 355/2007 Z. z.“), ktorou sa transponujú požiadavky smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/2184 zo 16. decembra 2020 o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu (prepracované znenie).

Novela zákona č. 355/2007 Z. z. prináša niekoľko nových požiadaviek a povinností. Okrem iného sa zavádza nová povinnosť vykonávať manažment rizík domových rozvodných systémov, ktorý bude pozostávať zo všeobecnej národnej analýzy rizík a z monitorovania vybraných ukazovateľov kvality pitnej vody, ktoré môžu indikovať vplyv domových rozvodných systémov na kvalitu pitnej vody. Monitorovanie sa bude vykonávať prednostne v prioritných priestoroch – priestory, ktoré verejnosť využíva vo zvýšenej miere a môžu znamenať zdravotné riziko (napr. zdravotnícke zariadenia, školy, ubytovacie zariadenia atď.). Požiadavky na zavedenie manažmentu rizík domových rozvodných systémov boli stanovené v súvislosti so vzrastajúcim výskytom ochorení – legionelózy, ktoré predstavujú v Európskej únii najväčšiu zdravotnú záťaž spomedzi všetkých ochorení prenášaných patogénmi z vody. Na Slovensku nemáme zatiaľ dostatok údajov a prehľad o tom, v akom stave sa nachádzajú domové rozvodné systémy a v akej miere ovplyvňujú kvalitu vody napr. materiálom, vekom a pod. Získanie údajov v rámci programu môže dopomôcť k lepšej predstave o stave rozvodných systémov a následnému zamedzeniu šírenia ochorení, ktorých faktorom prenosu je voda. V rámci programu sa predpokladá spolupráca s expertmi v oblasti rozvodných systémov aj z iných inštitúcií (STU, TUKE a pod).

Etapy riešenia

- sumarizácia podkladov k všeobecnej analýze domových rozvodných systémov
- návrh projektu na národnú analýzu domových rozvodných systémov,
- monitoring domových rozvodných systémov s dôrazom na prioritné priestory.

Výstupy

- Informácie a prehľad o stave domových rozvodných systémov na Slovensku.

- Zabezpečenie nápravných opatrení v prípade zistenia nedostatkov domových rozvodných systémov na základe posúdenia ich závažnosti.
- Odborné prezentácie a informácie pre verejnosť.
- Odporúčanie pre manažment rizík domových rozvodných systémov.

Termín ukončenia: 2023 -2026

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

1.7 ZDRAVOTNÉ RIZIKÁ VYPLÝVAJÚCE Z MATERIÁLOV A VÝROBKOV URČENÝCH NA STYK S PITNOU VODOU

Gestor

ÚVZ SR/RÚVZ so sídlom v Poprade

Riešiteľské pracoviská

RÚVZ so sídlom v Poprade (NRC pre materiály, výrobky, filtračné médiá určené na styk s pitnou vodou a chemické látky na úpravu vody), RÚVZ v SR

Cieľ

Cieľom tohto programu je príprava plnenia povinností vyplývajúcich z implementovaných a delegovaných aktov, ktoré budú vydané v roku 2024 na podporu zavedených minimálnych hygienických požiadaviek stanovených v čl. 11 *Európskeho parlamentu a Rady 2020/2184 (EÚ) o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu* a zvýšenie povedomia o tejto problematike pre odbornú verejnosť ako aj pre konečných užívateľov (spotrebiteľov).

Anotácia

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2020/2184 (EÚ) o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu položila legislatívny základ pre zdravotnú bezpečnosť materiálov a výrobkov určených na styk s pitnou vodou ako aj filtračných médií a chemických látok na úpravu vody. Následnými delegovanými a implementovanými aktami budú od roku 2024 nastavené mechanizmy, ktoré prispievajú k dosiahnutiu jednotnej úrovne ochrany zdravia v celej Únii, ako aj k lepšiemu fungovaniu vnútorného trhu. Minimálne hygienické požiadavky na materiály a výrobky určené na styk s pitnou ako aj filtračných médií a chemické látky na úpravu vody sú ustanovené v § 18 *Zákona NR SR č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. Tieto požiadavky sú platné až do prijatia špecifických implementovaných a delegovaných aktov, ktoré budú upravovať metodiky testovania a schvaľovania východiskových látok, zmesí a zložiek, európske zoznamy povolených východiskových látok, zmesí a zložiek, metódy a postupy na zaradenie východiskových látok, zmesí alebo zložiek do európskych zoznamov a stanovenie postupov a metód testovania a schvaľovania konečných materiálov. Uvádzanie na trh bude tiež harmonizované formou povinného označovania, predkladania vyhlásení o zhode a povinného testovania materiálov a výrobkov určených na styk s pitnou vodou. Na túto novú situáciu, ktorej sa začala venovať pozornosť až prijatím čl. 11 *smernice 2020/2184* sa budú musieť pripraviť výrobcovia, dovozcovia ako aj kontrolné orgány. Zároveň nové vedecké poznatky o toxikologických účinkoch niektorých látok napr. endokrinných disruptorom môže v budúcnosti viesť k prehodnocovaniu limitných hodnôt resp. k úplnému zákazu používania niektorých látok.

Etapy riešenia

Roky 2024 – 2026:

- praktická transpozícia pripravovaných troch implementovaných a troch delegovaných aktov do slovenských právnych predpisov,
- príprava usmernení pre dovozcov a výrobcov,

- zber informácií o materiálovom zložení používaných materiálov a výrobkov určených na styk s pitnou vodou,
- monitoring rizikových látok migrujúcich z materiálov a výrobkov určených na styk s pitnou vodou a ich zdravotné riziká,
- príprava informácií pre spotrebiteľov.

Výstupy

Projekt okrem transpozície implementovaných a delegovaných aktov poskytne praktické informácie týkajúce sa zdravotných rizík z materiálov a výrobkov určených na styk s pitnou vodou a tým aj zvýšenie povedomia o tejto problematike pre širokú verejnosť. Zberom informácií o materiálovom zložení materiálov a výrobkov určených na styk s pitnou vodou bude možné cielene monitorovať rizikové látky, ktoré z nich môžu potenciálne migrovať a tak ohroziť zdravie ľudí.

Termín ukončenia

Termín ukončenia je december 2027, pričom zistené výstupy môžu viesť k pokračovaniu tohto projektu.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

1.8 ODBER VZORKY AKO ZÁKLAD SPRÁVNEHO HODNOTENIA KVALITY VODY NA KÚPANIE

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, RÚVZ v SR

Ciele:

- Spolupráca odberových skupín odborov a oddelení hygieny životného prostredia zdravia na RÚVZ s Pracovnou skupinou pre odber vzoriek na ÚVZ SR a odbornými pracovníkmi Odboru objektivizácie faktorov životného prostredia na ÚVZ SR.
- Možnosť získania vyššej kvalifikácie v odberoch vôd vybraných pracovníkov odberových skupín hygieny životného prostredia a zdravia na RÚVZ.
- Úspešné absolvovanie medzilaboratórnych porovnaní v oblasti odberov povrchových vôd realizovaných Národným referenčným laboratóriom pre oblasť vôd (NRL pre oblasť vôd) na Slovensku a následná akreditácia odberov povrchových vôd vybraných RÚVZ.

Anotácia

V 70. rokoch 20. storočia zaviedla EÚ pravidlá na zabezpečenie čistých pobrežných a vnútrozemských vôd na kúpanie. Smernicou z roku 2006 o kvalite vody určenej na kúpanie sa tieto pravidlá aktualizovali a zjednodušili. Aktuálne Európska komisia opätovne vyvíja aktivitu, v rámci ktorej preskúma nastavené pravidlá. Cieľom je prispieť k ochrane verejného zdravia a k zlepšeniu kvality vody na kúpanie.

Revidovaná smernica o vodách na kúpanie predpokladá nové požiadavky, ktoré budú členské štáty povinné pri jej transpozícii do národnej legislatívy implementovať. Jednou z takýchto požiadaviek bude povinnosť vykonávať len akreditované odbery vzoriek vôd na kúpanie.

V súčasnosti väčšina RÚVZ vykonáva len neakreditované odbery vzoriek vôd na kúpanie. Nakoľko príprava odborných a kvalifikovaných pracovníkov odberových skupín nie je krátkodobá záležitosť, je potrebné ich kvalitné a neustále vzdelávanie v problematike odberov vzoriek vôd na kúpanie. V tejto súvislosti je potrebné prihliadať aj na skutočnosť, že na RÚVZ prebieha generačná výmena pracovníkov, pričom zaškolenie nových pracovníkov v tejto problematike vyžaduje nielen teoretické znalosti, ale aj praktické skúsenosti.

Kvalita odberu vzorky vody na kúpanie je nevyhnutným predpokladom pre správne výsledky laboratórnych analýz. Je nevyhnutné, aby pracovníci vykonávajúci odber, postupovali v súlade s aktuálne platnými STN, mali dostatočné teoretické a praktické znalosti a boli vybavení požadovanými meracími prístrojmi a odberovými zariadeniami. Vhodnou formou vzdelávania je posilnenie spoločnej komunikácie a spolupráce s Pracovnou skupinou pre odber vzoriek a odbornými pracovníkmi OOFŽP na ÚVZ SR, ktorá má dlhoročné skúsenosti s akreditáciou odberov vzoriek povrchových vôd a vôd na kúpanie, a tiež je akreditovaná aj na ďalšie s vodou súvisiace matrice.

Jednotný spôsob odberov vôd je predpokladom objektívnych výsledkov laboratórnych analýz v rámci úradov verejného zdravotníctva v SR. Jednotný postup a zosúladenie činnosti môže byť podporným argumentom v sporoch pri hodnotení rozdielnych výsledkov analýz s prevádzkovateľmi alebo so súkromnými laboratóriami.

Etapy riešenia

Roky 2024 – 2026:

- Online a prezenčné školenia v problematike aktuálne platných STN noriem spojených s odbermi vzoriek vôd na kúpanie pre pracovníkov odberových skupín odborov a oddelení hygieny životného prostredia a zdravia na RÚVZ, Pracovnej skupiny pre odber vzoriek a odbornými pracovníkmi OOFŽP na ÚVZ SR.
- Príprava metodických usmernení k odberom vzoriek vôd na kúpanie z prírodných vodných plôch.
- Spoločné odbery vzoriek vôd na kúpanie pracovníkov odberových skupín odborov a oddelení hygieny životného prostredia a zdravia na RÚVZ a pracovníkov Pracovnej skupiny pre odber vzoriek na ÚVZ SR na vybraných prírodných vodných plochách.

Výstupy

- Posilnenie spoločnej komunikácie medzi odberovými skupinami na RÚVZ a pracovníkmi Pracovnej skupiny pre odber vzoriek a odbornými pracovníkmi OOFŽP na ÚVZ SR.
- Výmena praktických skúseností medzi pracovníkmi Pracovnej skupiny pre odber vzoriek na ÚVZ SR a odberovými skupinami na RÚVZ, na ktorých sú v posledných rokoch zisťované problémy v kvalite vody na kúpanie. Nastavenie komunikačných tokov a zastupiteľnosti v prípade mimoriadnych udalostí, ako je krátkodobé znečistenie a pod.
- Akreditácia odberov povrchových vôd vybraných RÚVZ.

Termín ukončenia

31.12.2026

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

1.9 VEDĽAJŠIE PRODUKTY DEZINFEKČIE V PITNEJ VODE

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR – NRC pre pitnú vodu, RÚVZ v SR

Ciele:

- Zdokumentovať aktuálne informácie o prítomnosti vedľajších produktov dezinfekcie v systémoch zásobovania pitnou vodou.
- Overiť súvislosti zvýšenej prítomnosti vedľajších produktov dezinfekcie a použitého spôsobu dezinfekcie.
- Potvrdiť opodstatnenosť vyšetrovania jednotlivých ukazovateľov v nadväznosti na použitý spôsob dezinfekcie.

- Predísť zdravotným rizikám z používania pitnej vody so zvýšeným obsahom vedľajších produktov dezinfekcie.

Anotácia

Na Slovensku patrí k najrozšírenejšiemu spôsobu dezinfekcie pitnej vody chlórovanie. Jeho používanie je podporované priaznivými účinkami látok na báze chlóru pre zamedzovanie šírenia vodou prenosných chorôb. **Pri** chlórovaní pitnej vody môže na druhej strane dochádzať k vzniku vedľajších produktov dezinfekcie, a to najmä trihalometánov (THM) a haloocetových kyselín. V prípade ich zvýšenej prítomnosti sa s niektorými z nich spájajú možné zdravotné riziká a toxikologické štúdie potvrdili, že sú karcinogénne a majú nepriaznivé účinky na reprodukciu a vývoj. Medzinárodná agentúra pre výskum rakoviny klasifikuje napr. chloroform ako možný ľudský karcinogén.

Aj keď sa v našich podmienkach podľa dostupných údajov chlórovanie pohybuje na nízkej úrovni, orgány verejného zdravotníctva sa v praxi stretávajú s prekračovaním ukazovateľa voľný chlór v pitnej vode. Ďalšie ukazovatele, ktoré sú zaradované k vedľajším produktom dezinfekcie a môžu byť zo zdravotného hľadiska významné (napr. chlorečnany), sa v pitnej vode aktuálne vyšetrujú v nedostatočnej miere.

12. januára 2023 boli novelou zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 355/2007 Z. z.“), transponované požiadavky smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/2184 zo 16. decembra 2020 o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu (prepracované znenie). Smernica (EÚ) 2020/2184 okrem iného zvýšila kritériá na kvalitu pitnej vody a zaviedla analýzy vedľajších produktov dezinfekcie ako povinné. Do národnej legislatívy SR boli uvedené ukazovatele zavedené s predstihom, už v roku 2014, no ich vyšetrovanie sa u nás nevykonáva v dostatočnom rozsahu. Podľa novej vyhlášky č. 91/2023 Z. z., ktorou sa ustanovujú ukazovatele a limitné hodnoty kvality pitnej vody a kvality teplej vody, postup pri monitorovaní pitnej vody, manažment rizík systému zásobovania pitnou vodou a manažment rizík domových rozvodných systémov sú vedľajšie produkty dezinfekcie, vyplývajúce z použitého technologického postupu úpravy vody vrátane použitého spôsobu dezinfekcie a použitých chemických látok na úpravu vody na pitnú vodu súčasťou minimálnej analýzy. Ich rozsah musí byť dostatočný nato, aby nebola ohrozená zdravotná bezpečnosť pitnej vody a znížená účinnosť dezinfekcie, ale aby bola zaistená a dodržaná čo najnižšia kontaminácia pitnej vody vedľajšími produktmi dezinfekcie. Niektoré z ukazovateľov sú limitované najvyššou medznou hodnotou (ďalej len „NMH“), ktorej prekročenie vylučuje použité vody ako pitnej. Ide u ukazovatele Bromičnany (NMH = 10,0 µg/l) , Chloritany (NMH = 0, 25 mg/l), Chlorečnany (NMH = 0,25 mg/l), Trihalometány spolu (NMH = 0,10 mg/l), Haloocetové kyseliny (NMH = 60 µg/l) a Striebro (NMH = 50,0 µg/l). Projekt bude realizovaný v súlade s projektom *Monitoring prítomnosti haloocetových kyselín v pitných vodách*, ktorého gestorom je Regionálny úrad verejného zdravotníctva Bratislava hlavné mesto so sídlom v Bratislave

Etapy riešenia

Roky 2024 – 2026

- Spracovanie možnosti výskytu vedľajších produktov dezinfekcie v nadväznosti na použitý spôsob dezinfekcie.
- Overenie prítomnosti vedľajších produktov dezinfekcie v systémoch zásobovania pitnou vodou.
- Spracovanie dostupných informácií o prítomnosti vedľajších produktov dezinfekcie v systémoch zásobovania pitnou vodou.

Výstupy

- Spracovanie informácií o použitých spôsoboch dezinfekcie.

- Zmonitorovanie nadlimitných prekročení vedľajších produktov dezinfekcie v systémoch zásobovania pitnou vodou a určenie ich príčin.
- Návrh odporúčaní pre dodržiavanie čo najnižšej kontaminácie pitnej vody vedľajšími produktmi dezinfekcie s ohľadom na zaistenie jej zdravotnej bezpečnosti.
- Odporúčanie pre početnosť vyšetřovania vedľajších produktov dezinfekcie v rámci minimálnej analýzy.

Termín ukončenia

31.12.2026

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

Úloha sa bude zabezpečovať podľa inštrukcií ÚVZ SR v prípade, že RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote bude vybrané ako riešiteľské pracovisko.

2. ODBOR PREVENTÍVNEHO PRACOVNÉHO LEKÁRSTVA A TOXIKOLÓGIE

Č. Ú.	NÁZOV ÚLOHY	GESTOR ÚLOHY
	RIEŠITEĽSKÉ PRACOVISKO	TERMÍN
2.1	ZNIŽOVANIE MIERY ZDRAVOTNÝCH RIZÍK ZAMESTNANCOV Z PRACOVNÉHO PROSTREDIA, PRACOVNÝCH PODMIENOK A SPÔSOBU PRÁCE	ÚVZ SR RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici
	RÚVZ v SR	Rok 2024 a ďalšie roky
	2.1.1 <i>Znižovanie miery zdravotných rizík (rizikové práce)</i>	
	2.1.2 <i>Znižovanie zdravotných rizík z látok a zmesí klasifikovaných ako toxické</i>	
	2.1.3 <i>Znižovanie zdravotných rizík z karcinogénnych a mutagénnych faktorov vrátane azbestu a z látok poškodzujúcich reprodukciu a narúšajúcich endokrinný systém</i>	
2.1.4 <i>Znižovanie zdravotných rizík z biologických faktorov pri práci vrátane nových biologických faktorov, osobitne vírusu SARS CoV-2</i>		
2.2	INTERVENCIE NA PODPORU ZDRAVIA PRI PRÁCI	ÚVZ SR
	RÚVZ v SR	Rok 2024 a ďalšie roky
	2.2.1 <i>Zdravé pracoviská</i>	
2.2.2 <i>Európska informačná kampaň Európskej agentúry pre BOZP (OSHA Bilbao) zameraná na prevenciu zdravotných a bezpečnostných rizík pri práci</i>		

2. ODBOR PREVENTÍVNEHO PRACOVNÉHO LEKÁRSTVA A TOXIKOLÓGIE

Číslo úlohy: 2.1

NÁZOV ÚLOHY: ZNIŽOVANIE MIERY ZDRAVOTNÝCH RIZÍK ZAMESTNANCOV Z PRACOVNÉHO PROSTREDIA, PRACOVNÝCH PODMIENOK A SPÔSOBU PRÁCE

GESTOR ÚLOHY: ÚVZ SR (úlohy č. 2.1.1)

RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici (úlohy č. 2.1.2, 2.1.3, 2.1.4)

RIEŠITEĽSKÉ PRACOVISKO: RÚVZ v SR, vybrané RÚVZ v SR (2.1.4)

TERMÍN: Rok 2024 a ďalšie roky

RIEŠENÉ ÚLOHY V RÁMCI ÚLOHY 2.1 :

- 2.1.1 Znižovanie miery zdravotných rizík (rizikové práce)
- 2.1.2 Znižovanie zdravotných rizík z látok a zmesí klasifikovaných ako toxické
- 2.1.3 Znižovanie zdravotných rizík z karcinogénnych a mutagénnych faktorov vrátane azbestu a z látok poškodzujúcich reprodukciu a narúšajúcich endokrinný systém
- 2.1.4 Znižovanie zdravotných rizík z biologických faktorov pri práci vrátane nových biologických faktorov, osobitne vírusu SARS CoV-2

Číslo úlohy: 2.2

NÁZOV ÚLOHY : INTERVENČIE NA PODPORU ZDRAVIA PRI PRÁCI

GESTOR ÚLOHY: ÚVZ SR

RIEŠITEĽSKÉ PRACOVISKO: RÚVZ v SR, vybrané RÚVZ v SR (2.2.1)

TERMÍN: Rok 2024 a ďalšie roky

2.2.1 Zdravé pracoviská

2.2.2 Európska informačná kampaň Európskej agentúry pre BOZP (OSHA Bilbao) zameraná na prevenciu zdravotných a bezpečnostných rizík pri práci

2.1 ZNIŽOVANIE MIERY ZDRAVOTNÝCH RIZÍK ZAMESTNANCOV Z PRACOVNÉHO PROSTREDIA, PRACOVNÝCH PODMIENOK A SPÔSOBU PRÁCE

Gestor ÚVZ SR (úlohy č. 2.1.1)

RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici (úlohy č. 2.1.2, 2.1.3)

Riešiteľské pracoviská RÚVZ v SR

Cieľ

Zvýšiť odbornú úroveň hodnotenia pracovného prostredia, pracovných podmienok a spôsobu práce vo vzťahu k zdravotným rizikám zamestnancov. Na hodnotenie využívať odborné usmernenia ÚVZ SR. Pri výkone štátneho zdravotného dozoru (ďalej ŠZD) vykonávaného RÚVZ v SR uplatňovať legislatívne úpravy v oblasti ochrany zdravia pri práci vrátane legislatívnych úprav harmonizovaných s právom Európskych spoločenstiev. Pomocou kontrolných listov informovanosti zamestnancov overovať poskytovanie informácií zamestnancom v oblasti ochrany zdravia pri práci zo strany zamestnávateľov, zisťovať rizikové faktory práce a výskyt zdravotných problémov u zamestnancov pri podozrení na výskyt choroby z povolania na danom pracovisku. Zvýšiť úroveň údajov o rizikových prácach a zabezpečiť ich efektívne využitie v ochrane zdravia pri práci usmerňovaním činnosti pracovnej zdravotnej služby priamo v podnikoch.

Etapy riešenia rok 2024 a ďalšie roky

2.1.1 Znižovanie miery zdravotných rizík (rizikové práce)

Anotácia

Viesť evidenciu rizikových prác za príslušný okres, región a SR podľa vyhlášky MZ SR č. 448/2007 Z. z. o podrobnostiach o faktoroch práce a pracovného prostredia vo vzťahu ku kategorizácii prác z hľadiska zdravotných rizík a o náležitostiach návrhu na zaradenie prác do kategórií v znení neskorších predpisov. Prehodnotiť vydané rozhodnutia o určení rizikových prác (resp. profesií) podľa predchádzajúcich legislatívnych úprav. V rámci ŠZD sledovať najmä pracovné podmienky zamestnancov, mieru expozície zamestnancov a realizáciu náhradných opatrení zo strany zamestnávateľov na pracoviskách, kde zamestnanci vykonávajú rizikové práce. V rámci výkonu ŠZD tiež sledovať spôsob zabezpečenia zdravotného dohľadu pre zamestnancov, výsledky a intervaly lekárskeho preventívneho prehliadok vo vzťahu k práci a zaradenie zamestnancov do pracovného procesu na základe

posúdenia zdravotnej spôsobilosti na prácu. Uplatňovať databázu rizikových prác obsahovo zosúladenú s platnými právnymi predpismi na ochranu zdravia pri práci.

Realizačné výstupy

Získavať aktuálne údaje o:

- počte exponovaných zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce v jednotlivých okresoch,
- regiónoch a v SR podľa štandardných výstupov programu databázy ASTR,
- počte nových rizikových prác v danom roku,
- počte a druhu sankcií uložených zamestnávateľom za neplnenie opatrení na ochranu zdravia
- na pracoviskách, kde zamestnanci vykonávajú rizikové práce.

Sledovať vývoj zmien počtu zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce (trendy) v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi.

Budovať centrálny register údajov a regionálne registre o:

- individuálnych meraniach expozícií pri pracovných činnostiach a pri výkone celej práce jednotlivých profesií na tvorbu databáz údajov o miere expozície rizikovým faktorom a na tvorbu reálnych profilov profesií tzv. „matric expozície profesií“, ktoré sa celosvetovo spracovávajú ako „job exposure matrices“ (JEMs) na potreby praxe a výskumu v ochrane zdravia pri práci podľa usmernenia odborom PPL ÚVZ SR,
- podmienkach práce u prípadov ohrozenia chorobou z povolania a u priznaných prípadov s
- chorobou z povolania.

Zosúladiť registrované údaje s požiadavkami národných a medzinárodných inštitúcií. Preskúmať možnosti prepojenia registra s ďalšími registrami na analýzy zdravotných rizík a využitie údajov k stanoveniu priorít vo výkone ŠZD a v usmerňovaní tvorby zdravých pracovných podmienok a ochrany zdravia pri práci.

V roku 2024 pracovať na zjednotení postupov pri kategorizácii rizika a zaradovaní prác do kategórií jednotlivými RÚVZ v SR s cieľom odstrániť nejednotnosť v posudzovaní. Prehodnotiť situáciu z hľadiska expozície pri práci v súvislosti so zmenami limitov a so sprísňovaním požiadaviek na účinnú ochranu zdravia pri práci vrátane kontroly používania primeraných OOPP.

V roku 2024 pokračovať v tvorbe databázy údajov o hluku a vibráciách z často používaných strojov, nástrojov a zariadení na účely hodnotenia expozície a následne zdravotného rizika pracovníkov v štruktúre podľa usmernenia z ÚVZ SR.

Realizovať konzultačné porady na RÚVZ v sídle kraja pre všetky RÚVZ v kraji k prešetrovaným podozreniam na choroby z povolania s cieľom posudzovania pracovných podmienok a zdravotných rizík pri práci vo vzťahu k zisteným chorobám a poškodeniam zdravia u pracovníkov. Frekvenciu konzultačných porád si dohodnú príslušné RÚVZ v kraji.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

- zisťovanie údajov o počte exponovaných zamestnancov,
- o počte nových rizikových prác,
- o počte a druhu sankcií,
- sledovať vývoj zmien počtu zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce,
- vkladať údaje do registra „matric expozície profesií“ podľa usmernenia odboru PPL ÚVZ SR,
- viesť údaje o podmienkach práce u prípadov ohrozenia chorobou z povolania a u priznaných prípadov s chorobou z povolania,
- tvoriť databázu údajov o hluku a vibráciách z často používaných strojov, nástrojov a zariadení podľa usmernenia odboru PPL ÚVZ SR,
- zúčastňovať sa konzultačných porád na RÚVZ v sídle kraja.

2.1.2 Znižovanie zdravotných rizík z látok a zmesí klasifikovaných ako toxické

Anotácia

Uplatňovanie legislatívnych úprav týkajúcich sa expozície chemickým látkam a zmesiam v zákone 355/2007 Z. z. a nariadení vlády SR č. 355/2006 Z. z. o ochrane zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou chemickým faktorom pri práci v znení neskorších predpisov, harmonizovaných s právom Európskych spoločenstiev, pri výkone ŠZD. Postupovať v súlade so zákonom č. 67/2010 Z. z. a s jednotnou „chemickou“ legislatívou EÚ týkajúcou sa registrácie, hodnotenia, autorizácie, obmedzovania, klasifikácie, označovania a balenia chemických látok a zmesí, ktorá sa vzájomne dopĺňa s legislatívou na ochranu zdravia a bezpečnosti pri práci s chemickými látkami a zmesami. Aktualizovať a zosúladiť terminológiu v príslušných právnych predpisoch. Cielene kontrolovať zabezpečenie ochrany zdravia zamestnancov pri výrobe, skladovaní, predaji a zaobchádzaní s látkami a zmesami klasifikovanými ako toxické (GHS06), ktoré boli doposiaľ klasifikované ako veľmi toxické a toxické látky a zmesi. Zabezpečovať poradenstvo a konzultácie pre zamestnávateľov a zamestnancov. Získavanie údajov o likvidácii obalov a nepoužiteľných zvyškov od látok a zmesí klasifikovaných ako toxické (GHS06) a ďalej sledovať ich používanie podľa aktuálneho „Zoznamu a rozsahu použitia povolených prípravkov na ochranu rastlín a mechanizačných prostriedkov na ochranu rastlín“ vydaného na príslušný rok.

Realizačné výstupy

Zosúladenie terminológie.

Získanie údajov o:

- vykonaných previerkach zameraných na plnenie opatrení na ochranu zdravia pri práci s
- toxickými látkami a zmesami,
- klasifikácii látok a zmesí podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady 1272/2008/EHS,
- oboznámení sa zamestnancov s kartami bezpečnostných údajov (KBÚ) a o expozičných
- scenároch a stanovených DNEL a DMEL v KBÚ
- vydaných osvedčeniach o odbornej spôsobilosti na prácu s veľmi toxickými a toxickými
- látkami a zmesami (na základe skúšky pred komisiou a bez vykonania skúšky na základe
- overenia dĺžky odbornej praxe),
- vydaných osvedčeniach o odbornej spôsobilosti na prácu s dezinfekčnými prípravkami na
- profesionálne použitie a na prácu s prípravkami na reguláciu živočíšnych škodcov na
- profesionálne použitie,
- mimoriadnych situáciách a haváriách a ich dôsledkoch.

Dosiahnuť zvýšenie miery uvedomenia si zdravotných rizík vyplývajúcich z expozície zamestnancov a obyvateľstva toxickým látkam a zmesiam. Overenie formou kontrolných listov informovanosti zamestnancov.

V roku 2024 pokračovať v práci pri implementácii zmien v legislatíve týkajúcich sa povinnosti praktickej prípravy na prácu s vybranými toxickými látkami a prípravkami, osobitne s diizokyanátmi.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

- výkon štátneho zdravotného dozoru (ďalej len ŠZD) zameraného na plnenie opatrení na ochranu zdravia pri práci s toxickými látkami a zmesami,
- výkon ŠZD nad chemickou ochranou rastlín.

2.1.3 Znižovanie zdravotných rizík z karcinogénnych a mutagénnych faktorov vrátane azbestu a z látok poškodzujúcich reprodukciu a narúšajúcich endokrinný systém

Anotácia

Uplatňovanie legislatívnych úprav - nariadenia vlády SR č. 356/2006 Z. z. o ochrane zdravia zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou karcinogénnym a mutagénnym faktorom pri práci v znení neskorších predpisov a nariadenia vlády SR č. 253/2006 Z. z. o požiadavkách na ochranu zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou azbestu pri práci, harmonizovaných s právom Európskych spoločenstiev, pri výkone ŠZD. Vyhl'adávať pracovné postupy a technológie s použitím chemických karcinogénov a mutagénov. Zamerať sa aj na vyhl'adávanie a posudzovanie expozície látkam poškodzujúcim reprodukciu, ktoré sú podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady 1272/2008/EHS v rámci svojej triedy nebezpečnosti zaradené v kategórii 1A alebo 1B a na látky narúšajúce endokrinný systém. Objektivizovať expozíciu, zavádzať nové meracie a hodnotiace metódy expozície týmto látkam (BET, priame, nepriame). Vytvárať a viesť databázu organizácií, v ktorých sú zamestnanci vystavení karcinogénnym a mutagénnym faktorom a pracovným procesom s rizikom chemickej karcinogenity. Cielene vyhl'adávať pracovné procesy súvisiace so zvýšenou expozíciou azbestu (búracie, stavebné činnosti) a nariaďovať účinné opatrenia na minimalizáciu expozície zamestnancov a obyvateľstva a na zvyšovanie uvedomovania si súvisiacich zdravotných rizík a možností účinnej prevencie.

Realizačné výstupy

Získavať aktuálne údaje:

- o počtoch zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce s karcinogénnymi a mutagénnymi faktormi podľa kategórií rizika v jednotlivých organizáciách, okresoch, regiónoch a v SR,
- o vývoji zmien a trendov v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi,
- o jednotlivých organizáciách, v ktorých sa pracuje s karcinogénnymi a mutagénnymi faktormi a kde sa vyskytujú pracovné procesy s rizikom chemickej karcinogenity,
- doplniť údaje o látkach poškodzujúcich reprodukciu a látkach narúšajúcich endokrinný systém,
- dosiahnuť zvýšenie miery uvedomenia si zdravotných rizík vyplývajúcich z expozície zamestnancov a obyvateľstva karcinogénnym a mutagénnym faktorom vrátane azbestu ako aj z expozície látkam poškodzujúcim reprodukciu a látkam narúšajúcim endokrinný systém.

Zameriavať sa aj na búracie a rekonštrukčné práce pri odstraňovaní azbestových materiálov v exteriéroch aj v interiéroch budov. Pozornosť venovať odstraňovaniu a opravám odpadových a kanalizačných rúr z azbestových materiálov v bytových jadrách v budovách na bývanie.

Overenie formou kontrolných listov informovanosti zamestnancov.

V roku 2024 pracovať na zjednotení postupov pri kategorizácii rizika a zaraďovaní prác do kategórií jednotlivými RÚVZ v SR s cieľom odstrániť nejednotnosť v posudzovaní. Prehodnotiť situáciu z hľadiska expozície karcinogénom a mutagénom pri práci v súvislosti so zmenami limitov a so sprísňovaním požiadaviek na účinnú ochranu zdravia pri práci vrátane kontroly používania primeraných OOPP.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobotě zabezpečí:

- vedenie databázy organizácií, v ktorých sa pracuje s karcinogénnymi a mutagénnymi faktormi a kde sa vyskytujú pracovné procesy s rizikom chemickej karcinogenity,
- vedenie databázy výkonu búracích prác s expozíciou azbestu,
- výkon ŠZD na vybraných pracoviskách, vrátane azbestu,
- získanie údajov o počtoch zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce s karcinogénnymi a mutagénnymi faktormi podľa kategórií rizika, o vývoji zmien a trendov v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi,
- získanie údajov o látkach poškodzujúcich reprodukciu a látkach narúšajúcich endokrinný systém.

2.1.4 Znižovanie zdravotných rizík z biologických faktorov pri práci vrátane nových biologických faktorov, osobitne vírusu SARS CoV-2

Anotácia

Uplatňovanie legislatívnych úprav - nariadenia vlády SR č. 83/2013 Z. z. o ochrane zdravia zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou biologickým faktorom pri práci v znení NV SR č. 333/2020.

Pri činnosti, pri ktorej by mohlo vzniknúť riziko z expozície biologickým faktorom vrátane poranenia alebo nákazy pri vykonávaní zdravotníckych činností, musí zamestnávateľ určiť povahu, stupeň a trvanie expozície zamestnancov týmto biologickým faktorom, aby mohol posúdiť akékoľvek riziko pre zdravie alebo bezpečnosť zamestnancov a prijať potrebné opatrenia. Dôraz sa kladie na pracovné podmienky, organizáciu práce s biologickými faktormi, na bariérovú ochranu zdravia vrátane používania respirátorov, ochranných odevov na celé telo a ďalších OOPP. Uplatňovanie ochranných opatrení a úrovni ochrany zdravia pri práci je nutné realizovať podľa prílohy č. 5 nariadenia vlády SR č. 83/2013 Z. z.

Medzi biologické faktory 3. skupiny, ktoré môžu spôsobiť závažné ochorenie ľudí a predstavujú vážne nebezpečenstvo pre zamestnancov z hľadiska možnosti ich nákazy ako aj riziko rozšírenia v populácii, bol zaradený v roku 2020 nový vírus SARS CoV-2 spôsobujúci chorobu COVID-19. V súčasnosti už je k dispozícii účinná profylaxia v podobe očkovania proti nákaze vírusom SARS CoV-2 a zdokonaľuje sa liečba špecifickými virostatikami proti novým variantom vírusu.

Zamestnávateľ je povinný zabezpečiť pri všetkých činnostiach, pri ktorých je riziko pre zdravie zamestnancov pri práci s biologickými faktormi primeraný zdravotný dohľad a operatívne komunikovať s príslušným orgánom verejného zdravotníctva.

Vybrané úrady verejného zdravotníctva v SR a spolupracujúce zdravotnícke zariadenia sa zapoja do medzinárodne riešených štúdií v záujme prevencie a ochrany zdravia pred ochorením COVID-19.

Realizačné výstupy

Participovať na riešení projektu EÚ „Orchestra“ podľa kontraktu s Komisiou EÚ v oblasti získavania a diseminácie nových poznatkov v záujme ochrany zdravia pri práci.

Aktívne pracovať na projekte EÚ „Prevencia rakoviny v práci“ (CPW) zameranom na rozšírenie zdravotného dohľadu pri práci o preventívne aktivity na ochranu pred rakovinou z infekčných agens (HPV, HCV, HP).

Rieši: RÚVZ Banská Bystrica v spolupráci s ÚVZ SR.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

2.2 INTERVENCIE NA PODPORU ZDRAVIA PRI PRÁCI

Gestor

ÚVZ SR

Cieľ

Napomôcť zlepšovaniu zdravotného stavu zamestnancov usmerňovaním realizácie intervenčných programov, vedením informačných kampaní, cieleným poradenstvom pre zamestnávateľov a zamestnancov v oblasti ochrany a podpory zdravia pri práci a spolupráci s PZS.

Špecifické ciele

- navrhovať a usmerňovať realizovanie intervenčných aktivít zameraných na znižovanie zdravotných rizík zo životného štýlu, z práce a z pracovného prostredia,

- navrhovať a usmerňovať zlepšovanie pracovného prostredia a zdravotného stavu zamestnancov v spolupráci so zamestnávateľmi, SZČO a PZS (prostredníctvom poradní zdravia pri RÚVZ v SR, projektu Zdravé pracoviská, a i.),
- poskytovať odborné poradenstvo zamestnávateľom a zamestnancom zamerané na prevenciu zdravotných rizík a ochranu zdravia pri práci s osobitným zameraním na malé a stredné podniky,
- zapájať sa do európskych informačných kampaní vedených európskymi inštitúciami, zameraných na informovanie o povinnostiach zamestnávateľov v ochrane zdravia pri práci, komunikovanie o zdravotných rizikách z faktorov práce a pracovného prostredia, hľadanie efektívnych spôsobov ochrany a podpory zdravia pri práci a realizáciu vhodných preventívnych opatrení,
- realizovať regionálne aktivity zamerané na zvýšenie povedomia o ochrane a podpore zdravia pri práci v spolupráci s mestami, zamestnávateľmi,
- zvyšovať odbornú a technickú vybavenosť pracovísk na poskytovanie odborného poradenstva a vykonávanie objektívnych zisťovaní, priebežne zvyšovať efektívnosť pracovných postupov,
- zabezpečiť informovanie verejnosti, zamestnávateľov a zamestnancov o kombinovanom pôsobení faktorov z práce, pracovného prostredia a faktorov životného štýlu, a o možnosti zosilňovania až znásobenia ich negatívnych účinkov na zdravie,
- zlepšiť prevenciu chorôb z povolania prostredníctvom médií zverejňovaním informácií o trendoch vývoja rizikových prác na národnej a regionálnej úrovni spolu s príčinami ich vzniku a informácií o výskyte a trendoch vývoja chorôb z povolania v Slovenskej republike spolu s príčinami ich vzniku,
- zabezpečiť informovanie verejnosti, zamestnávateľov a zamestnancov prostredníctvom médií o možnostiach ochrany a podpory zdravia pri práci a pri zmene návykov v spôsobe života na vytváranie psychickej, fyzickej a sociálnej pohody a zabezpečiť, aby verejnosť bola včas informovaná o nových predpisoch na ochranu zdravia pri práci,
- intenzívne medializovať a propagovať význam ochrany zdravia pri práci a činnosť orgánov verejného zdravotníctva tak, aby sa táto oblasť (v aspektoch prevencie i represie) lepšie dostala do povedomia zamestnávateľov, zamestnancov a ďalších subjektov,
- vydávať odborné príručky, informačné a propagačné materiály pre zamestnávateľov a zamestnancov na účely propagácie tém ochrany zdravia pri práci a právnych predpisov na ich lepšie pochopenie a uplatňovanie,
- informovať odbornú a laickú verejnosť o otázkach ochrany zdravia pri práci prostredníctvom odborných konferencií a seminárov vrátane vedeckých a medzinárodných, ktoré budú odborne garantovať vzdelávacie a výskumné inštitúcie.

Etapy riešenia rok 2024 a ďalšie roky

2.2.1 Zdravé pracoviská

Riešiteľské pracoviská

Vybrané RÚVZ v SR

Anotácia

Prispieť k zlepšeniu zdravotného stavu zamestnancov prostredníctvom aktivít poradní zdravia, propagovať u zamestnávateľov intervenčné programy. Zamerať sa na kombinovaný vplyv zdraviu škodlivých faktorov práce, pracovného prostredia a životného štýlu. Osobitne poskytovať poradenstvo malým a stredným podnikom a samostatne zárobkovo činným

osobám (SZČO). Realizovať regionálne aktivity zamerané na zvýšenie povedomia o ochrane a podpore zdravia pri práci v spolupráci s mestami, zamestnávateľmi. Vychádza sa z poznatku, že zamestnanec, ktorý je informovaný a vzdelaný o spôsobe a miere rizika sa správa tak, že miera jeho zdravotného rizika sa významne zníži. Usmerňovať PZS v SR.

Realizačné výstupy

Zvýšenie informovanosti o vzájomne pôsobiacich faktoroch práce a životného štýlu.

Údaje o prebiehajúcich intervenčných programoch v podnikoch, počty podnikov a osôb zapojených do programov podpory zdravia pri práci.

Údaje o počtoch podnikov zapojených do projektu a konkrétne informácie o každom podniku: prevádzka, výrobné zameranie, realizované výkony v rámci projektu a ich výsledky, objektivizácie faktorov práce a pracovného prostredia, intervenčné aktivity zamerané na ochranu a podporu zdravia pri práci.

Údaje o regionálnych aktivitách zameraných na zvýšenie povedomia o ochrane a podpore zdravia pri práci v spolupráci s mestami, zamestnávateľmi.

Meranie účinnosti programov meraním prevalencie rizikových faktorov v skupinách pracujúcej populácie.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

2.2.2 Európska informačná kampaň Európskej agentúry pre BOZP (OSHA Bilbao) zameraná na prevenciu zdravotných a bezpečnostných rizík pri práci

Riešiteľské pracoviská RÚVZ v SR

Anotácia

Realizovať informačné aktivity pre zamestnávateľov a zamestnancov, zamerané na prevenciu zdravotných a bezpečnostných rizík pri práci podľa aktuálne vyhlásenej témy kampane. Aktívne sa zapojiť do Európskeho týždňa bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. V prípade potreby spolupracovať s orgánmi inšpekcie práce a NIP (národné kontaktné miesto OSHA) a realizovať spoločné previerky podľa aktuálnej témy kampane.

Realizačné výstupy

Údaje o realizovaných intervenčných a informačných aktivitách zameraných na aktuálnu tému kampane.

Informácie o aktivitách v rámci Európskeho týždňa BOZP.

Informácia o spolupráci s orgánmi inšpekcie práce a NIP.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

- informačné aktivity pre zamestnávateľov a zamestnancov,
- realizáciu spoločných previerok s Inšpektorátom práce (ďalej len IP) podľa pokynov krajského pracoviska a ÚVZ SR,
- zapojenie sa do Európskeho týždňa bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

3. ODBOR HYGIENY VÝŽIVY, BEZPEČNOSTI POTRAVÍN A KOZMETICKÝCH VÝROBKOV

Č. Ú.	NÁZOV ÚLOHY	GESTOR ÚLOHY
	RIEŠITEĽSKÉ PRACOVISKO	TERMÍN
3.1	MONITORING PRÍJMU KUCHYNSKEJ SOLI <i>Úloha nadväzuje na úlohy „Akčného plánu pre potraviny a výživu na roky 2017 – 2025“.</i>	ÚVZ SR, RÚVZ so sídlom v Trenčíne
	ÚVZ SR, RÚVZ v SR, RÚVZ so sídlom v Trenčíne	31. marec 2025
3.2	ANALÝZA RASFF HLÁSENÍ AKO JEDEN	ÚVZ SR a RÚVZ so

	Z FAKTOROV ORGANIZÁCIE VÝKONU ÚRADNÝCH KONTROL NAD FCM <i>Úloha nadväzuje na právne predpisy EÚ v danej oblasti a ochranu zdravia obyvateľov SR.</i>	sídlom v Poprade
	RÚVZ so sídlom v Poprade	30. október 2025
3.3	SLEDOVANIE VÝŽIVOVÉHO STAVU KLIENTOV V ZARIADENIACH SOCIÁLNYCH SLUŽIEB <i>Úloha nadväzuje na úlohy „Akčného plánu pre potraviny a výživu na roky 2017 – 2025“.</i>	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, RÚVZ v SR	31. marec 2025
3.4	MONITORING PRÍTOMNOSTI ALERGÉNOV V HOTOVÝCH POKRMOCH PRIPRAVOVANÝCH V ZARIADENIACH SPOLOČNÉHO STRAVOVANIA A V POTRAVINÁCH URČENÝCH PRE DOJČATÁ A MALÉ DETI <i>Úloha nadväzuje na právne predpisy EÚ v danej oblasti a ochranu zdravia obyvateľov SR.</i>	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, RÚVZ v SR	31. október 2024
3.5	MONITORING PRÍTOMNOSTI VONNÝCH ALERGÉNOV V KOZMETICKÝCH VÝROBKOCH	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, RÚVZ v SR	31. marec 2027

3.1 MONITORING PRÍJMU KUCHYNSKEJ SOLI

Cieľ

Dosiahnuť postupné znižovanie príjmu soli v nadväznosti na prijaté úlohy v oblasti rizikových faktorov vo výžive.

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR a RÚVZ v SR

Anotácia

Sol' je jedným z hlavných rizikových faktorov vo výžive a jej nadmerný príjem je spojený s výskytom KVO. Ako rizikový faktor je indikovaný vo viacerých dokumentoch (napr. WHO Akčný plán pre výživu a potraviny 2016 – 2020, Viedenská deklarácia pre výživu). V oblasti vládou SR (uznesenie č.117 z 8. 3. 2017) prijatého Akčného plánu pre potraviny a výživu na roky 2017 – 2025 sa bude pokračovať v aktivitách na dosiahnutie cieľa prostredníctvom monitoringu - postupné zníženie príjmu soli na 5 g na deň u dospelaj populácie so zameraním sa na hotové pokrmy, chlieb a pečivo v spoločnom stravovaní so zameraním na uzavretý systém spoločného stravovania napr. zariadenia sociálnych služieb a stravovacie zariadenia v nemocničných zariadeniach.

Etapy riešenia

I. Etapa:

1. RÚVZ v sídle kraja odobrať najmenej 10 vzoriek hotových pokrmov (5 vzoriek uzavretý systém a 5 vzoriek verejné stravovanie / každé RÚVZ) (celé obedové menu) a 3 vzorky chleba alebo pekárske výrobky (od výrobcov SR) v ZSS na laboratórnu kontrolu obsahu pridanej kuchynskej soli.

T: 31. 12. 2024

Z: RÚVZ v sídle kraja pod koordináciou KO pre HV

2. Výsledky spracované podľa komodity v tabuľkovej forme zaslať na RÚVZ so sídlom v Trenčíne v termíne do 30. 01. 2025

Z: RÚVZ v sídle kraja pod koordináciou KO pre HV

II. Etapa:

Prípraviť záverečnú správu za SR v termíne do 30. 03. 2025 – RÚVZ so sídlom v Trenčíne v spolupráci s ÚVZ SR.

Výstupy

Záverečná správa - pre sledovanie vývoja v oblasti príjmu soli prostredníctvom hotových pokrmov, chleba a pečiva v zariadeniach spoločného stravovania uzatvoreného typu.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

Pod koordináciou KO pre HV odobrať najmenej 10 vzoriek hotových pokrmov (5 vzoriek uzavretý systém a 5 vzoriek verejné stravovanie / každé RÚVZ) (celé obedové menu) a 3 vzorky chleba alebo pekárskeho výrobku (od výrobcov SR) v ZSS na laboratórnu kontrolu obsahu pridanej kuchynskej soli.

3.2 ANALÝZA RASFF HLÁSENÍ AKO JEDEN Z FAKTOROV ORGANIZÁCIE VÝKONU ÚRADNÝCH KONTROL NAD FCM

Cieľ

Analýza RASFF hlásení je jedným z kľúčových faktorov pri organizácii výkonu úradných kontrol. Úradné kontroly nad materiálmi a predmetmi prichádzajúcimi do kontaktu s potravinami (ďalej len „FCM“) sú súčasťou viacročného národného plánu úradných kontrol (MANCP), ktorý sa aktualizuje každý rok na základe preskúmania. Súčasťou preskúmania je aj zaradenie vybraných druhov FCM vo vybraných kritériách zdravotnej bezpečnosti na základe hlásení v RASFF. Analýza RASFF za obdobie 2021 – 2024 bude podkladom pre efektívnejšie plánovanie úradných kontrol so zameraním na kritické ukazovatele zdravotnej bezpečnosti.

Gestor

ÚVZ SR a RÚVZ so sídlom v Poprade

Riešiteľské pracovisko

RÚVZ so sídlom v Poprade

Anotácia

Výkon úradných kontrol nad materiálmi a predmetmi prichádzajúcimi do kontaktu s potravinami (FCM) sa vykonáva v rámci viacročného národného plánu úradných kontrol (MANCP), pričom organizácia úradných kontrol je vykonávaná v súlade s požiadavkami nariadenia Európskeho parlamentu a Rady č. 2017/625 tak, aby bola zaručená ich zdravotná bezpečnosť v súlade s čl. 3 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady č. 1935/2004. Úradné kontroly nad FCM majú byť vykonávané na základe rizika a na základe kritérií ako sú požiadavky právnych predpisov, frekvencia a rozsah hlásených nebezpečných výrobkov v systéme RASFF, podaní a sťažností spotrebiteľov, nových obalových trendov, minulosti prevádzkovateľov a výsledkov úradných kontrol z predchádzajúcich rokov. Práve hlásenia v RASFF sú dôležitým faktorom pri zostavení MANCP. Ich analýza za obdobie 2021 až 2024 bude podkladom pre definovanie špecifických kritérií zdravotnej bezpečnosti.

Etapy riešenia

I. etapa: január 2024 - december 2024 – analýza RASFF hlásení za roky 2021 až 2022

II. etapa: január 2025 - jún 2025 – analýza RASFF hlásení za roky 2023 až 2024

Výstupy

Záverečná správa.

Zistené výsledky sa uplatnia pre ciele výkonu úradných kontrol nad touto komoditou výrobkov a príprave informačných materiálov na ochranu zdravia spotrebiteľov.

Ukončenie úlohy

Jún 2025

Záverečná správa

30. október 2025

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nie je riešiteľským pracoviskom

3.3 SLEDOVANIE VÝŽIVOVÉHO STAVU KLIENTOV V ZARIADENIACH SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

Cieľ

Kontrola dodržiavania zásad zdravej výživy v zariadeniach sociálnych služieb za účelom zabezpečenia ozdravenia výživy klientov v zariadeniach sociálnych služieb, ako sú domovy sociálnej starostlivosti, vrátane domovov dôchodcov, domovov špeciálnej starostlivosti (charita, hospice a pod.), ktoré nepatria medzi zdravotnícke zariadenia.

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, RÚVZ v SR

Anotácia

Výživa a jej faktory významnou mierou ovplyvňujú zdravie a pohodu každého jednotlivca. Podvýživa, nedostatok stopových prvkov, nadváha a obezita a neprenosné chronické choroby sú bezprostredne spojené s nezdravou stravou a majú vysoké sociálne a ekonomické náklady, individuálne i celospoločenské. Výživa v patogenéze chronických ochorení sa stala zároveň dôležitým faktorom prevencie. Podpora a dostupnosť zdravej a pestrej stravy je hlavným atribútom pre zlepšenie zdravia, pohody a kvality života obyvateľstva, podporuje zdravé starnutie a zníženie nerovnosti v oblasti zdravia. Je preto dôležité naďalej podporovať úsilie o posilnenie zdravých potravín a výživy všetkých skupín obyvateľstva. Významnou je podpora najviac zraniteľných skupín obyvateľov tak, aby mali k dispozícii zdravé potraviny a zdravú výživu a mohli viesť aktívny život.

Etapy riešenia

I. etapa: február 2022 - november 2022: odborne – metodická príprava monitoringu. následný zber údajov a analýzy vzoriek, kontrola zostavy jedál z jedálnych lístkov, či spĺňajú priemerné hodnoty obsahu energie, bielkovín, tukov a sacharidov podľa odporúčaných výživových dávok (OVD) za časové obdobie jedného mesiaca (§ 10 vyhlášky č. 533/2007). dodržiavanie pitného režimu.

II. etapa: 1. štvrťrok 2025 – vyhodnotenie monitoringu - záverečná správa

Výstup

Záverečná správa obsahujúca údaje o úrovni plnenia priemerných hodnôt obsahu energie, bielkovín, tukov a sacharidov podľa odporúčaných výživových dávok (OVD) klientov v zariadeniach sociálnych služieb. Výsledky sa uplatnia pre ciele výkon kontrol v týchto typoch zariadení, budú prerokované so zodpovednými prevádzkovateľmi týchto zariadení.

Ukončenie úlohy

31. december 2024

Záverečná správa

31. marec 2025

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

Úloha sa bude plniť podľa pokynov gestora.

3.4 MONITORING PRÍTOMNOSTI ALERGÉNOV V HOTOVÝCH POKRMOCH PRIPRAVOVANÝCH V ZARIADENIACH SPOLOČNÉHO STRAVOVANIA A V POTRAVINÁCH URČENÝCH PRE DOJČATÁ A MALÉ DETI

Cieľ

Kontrola správnosti označenia potravín s ohľadom na výskyt alergénov pochádzajúcich zo zložiek potravín alebo v rámci procesu výroby a krížovej kontaminácie.

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, RÚVZ v SR

Anotácia

Potravinové alergie a intolerancie sú častým problémom nielen u detí ale aj u dospelých. Povinnosťou prevádzkovateľov potravinárskych podnikov je zabezpečiť, aby informácie o alergénoch boli uvedené na balených aj nebalených potravinách a manipulácia s potravinovými alergénmi bola počas výrobného procesu riadená. V zmysle nariadenia Európskeho parlamentu a Rady č. 1169/2011 o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom v platnom znení, musí byť akákoľvek zložka alebo technologicky pomocná látka uvedená v prílohy II alebo akákoľvek zložka alebo technologickú pomocnú látku odvodenú z látky alebo výrobku uvedeného v prílohe II, ktorá spôsobuje alergie alebo neznášanlivosť a ktorá sa používa pri výrobe alebo príprave potraviny, pričom sa nachádza aj v konečnom výrobku, aj keď v pozmenenom stave.

Etapy riešenia

I. etapa: máj 2022 – máj 2024 - analýza potravín na alergény a posúdenie správnosti označenia.

II. etapa: september 2024 – vyhodnotenie výsledkov a posúdenie správnosti označenia.

Výstupy

Záverečná správa. Informácie o potvrdených alergénoch, ktoré neboli uvedené na potravinách alebo v blízkosti predaja potravín budú vyhodnotené, dôvody, v akom procese či už výroby, manipulácie alebo len označenia došlo k pochybeniu bude riešené. Zistené výsledky budú súčasťou analýzy rizika pre plánovanie úradnej kontroly potravín s ohľadom na obsah alergénov.

Ukončenie úlohy

31. október 2024

Záverečná správa

31. október 2024

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

Úloha sa bude plniť podľa pokynov gestora.

3.5 MONITORING PRÍTOMNOSTI VONNÝCH ALERGÉNOV V KOZMETICKÝCH VÝROBKOCH

Cieľ

Kontrola dodržiavania požiadaviek nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1223/2009 o kozmetických výrobkoch v oblasti použitia vonných látok v týchto výrobkoch, povinnosti označenia a tvrdení v súvislosti vonnými látkami.

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, RÚVZ v SR, RÚVZ Bratislava hlavné mesto so sídlom v Bratislave

Anotácia

Vonné látky sú organické zlúčeniny s charakteristickou, zvyčajne príjemnou vôňou. Vo veľkej miere sa využívajú v parfumoch a iných parfumovaných kozmetických výrobkoch, ale aj v mnohých ďalších výrobkoch, ako sú detergenty, zmäkčovadlá textílií a iné výrobky pre

domácnosť. Kontaktná alergia je celoživotná, zmenená špecifická reaktivita imunitného systému človeka. Po opätovnej expozícii dostatočnému množstvu alergénu sa môže rozvinúť ekzém (alergická kontaktná dermatitída). Existujú rôzne opatrenia, ktorých cieľom je chrániť celú populáciu pred rozvojom alergií na vonné látky (primárna prevencia) a senzibilizované osoby pred prejavom príznakov alergie (sekundárna prevencia). V súlade s článkom 19 ods. 1 písm. g) nariadenia č. 1223/2009 sa kozmetický výrobok sprístupňuje na trhu Únie len vtedy, ak je na jeho obale uvedený zoznam zložiek. V uvedenom článku sa okrem toho uvádza, že vonné a aromatické zložky a ich suroviny sa v zozname zložiek označia názvami „parfum“ alebo „aroma“ a sú doplnené o látky, ktorých prítomnosť sa musí vyznačiť v súlade so stĺpcom „Iné“ v prílohe III k uvedenému nariadeniu. V súčasnosti sa má v zozname zložiek uvádzať 24 (samostatne označených) vonných alergénov, ktoré sú uvedené v položkách 45 a 67 až 92 prílohy III k nariadeniu č. 1223/2009.

Etapy riešenia

I. etapa: jún 2024 – december 2026 - analýza kozmetických výrobkov a posúdenie správnosti označenia.

II. etapa: január 2027 – vyhodnotenie výsledkov a posúdenie správnosti označenia a tvrdení.

Výstupy

Záverečná správa. Informácie o dodržiavaní podmienok stanovených právnymi predpismi v oblasti kozmetických výrobkov. Získané výsledky budú súčasťou analýzy rizika a podkladom pre ďalšie plánovanie cielených sledovaní v rámci výkonu štátneho zdravotného dozoru a dohľadu v oblasti kozmetických výrobkov.

Ukončenie úlohy

31. december 2026

Záverečná správa

31. marec 2027

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

Úloha sa bude plniť podľa pokynov gestora.

4. ODBOR HYGIENY DETÍ A MLÁDEŽE

Č. Ú.	NÁZOV ÚLOHY	GESTOR ÚLOHY
4.1	RIEŠITEĽSKÉ PRACOVISKO	TERMÍN UKONČENIA
	AKTIVITY PREVENCIE DETSKEJ OBEZITY V KONTEXTE PLNENIA NÁRODNÉHO AKČNÉHO PLÁNU PREVENCIE OBEZITY NA ROKY 2015 – 2025 (NAPPO)	ÚVZ SR MZ SR
	ÚVZ SR, RÚVZ v SR	Rok 2025
4.2	PREDAJ DOPLNKOVÝCH JEDÁL V ŠKOLSKÝCH BUFETOCH A AUTOMATOCH	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, RÚVZ v SR	Rok 2023
4.3	ZNEUŽÍVANIE NÁVYKOVÝCH LÁTOK (ALKOHOL, TABAK, DROGY) U DETÍ A MLÁDEŽE NA SLOVENSKU	ÚVZ SR
	VÚDPaP, ÚVZ SR, RÚVZ v SR	Rok 2024 a ďalej priebežne
4.4	MONITOROVANIE KVALITY VNÚTORNÉHO PROSTREDIA V PREDŠKOLSKÝCH ZARIADENIACH	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, RÚVZ v SR	Rok 2025

4.1 AKTIVITY PREVENČIE DETSKEJ OBEZITY V KONTEXTE PLNENIA NÁRODNEHO AKČNÉHO PLÁNU V PREVENČII OBEZITY NA ROKY 2015 – 2025 (NAPPO)

Cieľ

Cieľom aktivít je komplexným výkonom štátneho zdravotného dozoru, realizáciou výchovných aktivít v oblasti edukácie matiek cestou materských centier a detí a mládeže cestou zariadení pre deti a mládež prispieť k zníženiu výskytu detskej obezity.

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

RÚVZ v SR

Anotácia

V súvislosti s epidemickým nárastom prevalencie obezity v celosvetovom meradle vláda Slovenskej republiky schválila Národný akčný plán v prevencii obezity na roky 2015 – 2025, ktorého súčasťou sú úlohy a aktivity, zamerané na zníženie výskytu obezity detskej a dospelostej populácie. Zlé stravovacie návyky a nízka fyzická inaktivita predstavujú významné faktory obezity u dospelých, rovnako ako aj u detí a mladých ľudí. Uvedené faktory vedú k nadhmotnosti a obezite a v dôsledku toho sa môžu uplatniť nezávislé rizikové faktory chronických neprenosných ochorení.

Súčasťou projektu je aj získavanie údajov o antropometrických charakteristikách detí vybraných vekových skupín v súvislosti so stúpajúcim trendom výskytu obezity prostredníctvom projektu COSI. V roku 2019 sa zrealizovala druhá etapa tohto projektu v nadväznosti na predchádzajúcu etapu, realizovanú v roku 2015.

Etapy riešenia

Každoročne od roku 2015 do roku 2025 realizovať priority a) b) a c). Každé tri roky realizovať aktivity v rámci priority d):

a) Podpora zdravého štartu do života

- zamerať sa v rámci poradní zdravia na matky s deťmi na materskej dovolenke. Výchovné aktivity zamerané na poradenskú a konzultačnú činnosť v oblasti zdravého životného štýlu, prevencie obezity realizovať v zariadeniach kde sa stretávajú matky s deťmi napr. materské centrá, rodičovské centrá.

b) Podpora zdravšieho prostredia v školách

- zabezpečiť kontrolu predávaného sortimentu a kontrolu dodacích listov u predajcov s cieľom zistiť, aké je percentuálne zastúpenie ponúkaných zdravých druhov potravín a potravín s množstvom prebytočnej energie, resp. potravín s vysokým obsahom soli, ktoré nezabezpečujú zdravý vývoj dieťaťa a prispievajú k riziku vzniku nadhmotnosti až obezity.
- podporovať poskytovanie desiat vyrábaných a podávaných zo školskej kuchyne
- zabezpečiť edukačné aktivity v oblasti zdravého stravovania a zdravej výživy detí, mliečneho programu pre deti, programu školské ovocie
- zabezpečiť efektívny a účinný výkon štátneho zdravotného dozoru v zariadeniach stravovacích prevádzok určených pre deti a mládež a vo výdajniach stravy,
- kontrolovať hygienické podmienky pri príprave diétného stravovania,
- kontrolovať dodržiavanie pitného režimu pre deti, v predškolských zariadeniach presadzovať pri realizácii pitného režimu detí používanie pitnej vody a nesladených nápojov,
- zisťovať počet stravujúcich sa detí a mládeže v školských stravovacích zariadeniach,
- posudzovať energetickú a biologickú hodnotu stravy,
- kontrolovať pestrosť stravy,

- kontrolovať dodržiavanie zásad pri zostavovaní jedálnych lístkov s ohľadom na odporúčané výživové dávky
- c) **Poskytovať nutričné vzdelávanie odborným zamestnancom školského stravovania v rámci projektov profesijných združení**
 - zúčastňovať sa pracovných porád pracovníkov školského stravovania organizovaných okresnými úradmi, odborom školstva a Spoločnými školskými úradmi
 - v spolupráci s odborními školstva na krajskej úrovni a Spoločnými školskými úradmi na okresnej úrovni zrealizovať školenie pracovníkov školského stravovania
- d) **Podpora pohybových aktivít**
 - realizovať monitoring TV podmienok žiakov základných a stredných škôl, vrátane vonkajších telovýchovných plôch z hľadiska dodržania požiadaviek príslušnej legislatívy (priestorové usporiadanie, vybavenie, tepelno-vlhkostná mikroklíma a pod.),
 - v rámci výkonu ŠZD sledovať využívanie priestorov telocviční na mimoškolské aktivity, dodržiavanie prevádzkových poriadkov telovýchovných zariadení,
 - sledovať využívanie iných športových plôch a zariadení na telovýchovu a šport v rámci výučby žiakov sledovanej školy (plaváreň, športová hala, verejné ihrisko),
 - sledovať realizáciu malých foriem telesnej výchovy v školách, napr. využívanie telovýchovných chvíľok, možnosti aktívneho odpočinku počas prestávok a pod.
 - monitorovať využitie hodín TV v rámci hygieny pedagogického procesu: počet hodín TV do týždňa, zaraďovanie hodín TV do rozvrhu hodín, percento cvičiacich žiakov a študentov na hodinách TV, poskytovanie LTV – zdravotné cvičenia pre žiakov,
 - v pravidelných intervaloch (1x za 3 roky) sledovať počty a zdravotné indikácie u žiakov a študentov, ktorí sú úplne alebo čiastočne oslobodení od TV
 - zisťovať možnosti telesnej aktivity detí oslobodených od cvičenia na hodinách TV.
- e) **Monitoring antropometrických ukazovateľov vybraných vekových skupín detí školského veku**
 - realizácia meraní telesných parametrov detí
 - zadávanie získaných antropometrických údajov a údajov, získaných z dotazníkov, do pripravených tabuliek v exceli
 - zaslanie vyplnených tabuliek gestorovi.

Realizačné výstupy

- počet edukovaných matiek v oblasti zdravého stravovania a pohybovej aktivity detí
- počet zariadení s vytvorenými optimálnymi podmienkami pre vytvorenie zdravšieho prostredia
- počet škôl s obmedzením automatov so sladenými nápojmi
- počet škôl umožňujúcich odbornému personálu ZŠS vzdelávanie vo výžive
- počet škôl s vytvorenými optimálnymi podmienkami pre realizáciu telovýchovných aktivít
- vypracovanie sumárnej správy projektu bude slúžiť ako podklad pre odpočet aktivít plnenia Národného akčného plánu v prevencii obezity na roky 2015 – 2025

Trvanie projektu

1.11.2015 – 31.12.2025

Termín ukončenia:

r. 2025

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

a) Podpora zdravého štartu do života

- vytvoriť aktuálnu databázu materských centier v okresoch Rimavská Sobota a Revúca,
- vypracovať ponuku výchovných aktivít v problematike zdravého životného štýlu prioritne zameraných na prevenciu obezity detí,

- realizovať výchovné aktivity podľa záujmu jednotlivých centier a evidovať počet edukovaných matiek 1x polročne – realizačný výstup bude počet edukovaných matiek
- b) Podpora zdravšieho prostredia v školách**
 - v rámci doplnkového stravovania sledovať pri výkone ŠZD
 - v školských bufetoch sortiment, hodnotiť percentuálny podiel komodít s vysokým obsahom energie a soli,
 - samostatne sledovať poskytovanie desiat vyrábaných a podávaných zo školskej kuchyne,
 - počet škôl s automatmi na sladené nápoje a ovocie.
 - v rámci zariadení spoločného stravovania pri výkone ŠZD hodnotiť
 - pestrosť jedálnych lístkov a zásady ich zostavovania, sledovať počet stravníkov
 - odobrať a hodnotiť vzorky stráv na energetickú, biologickú hodnotu a obsah kuchynskej soli,
 - sledovať počet škôl zapojených do mliečneho programu a programu školské ovocie, realizovať výchovné aktivity zamerané na zvýšenie spotreby mlieka a ovocia v školách,
 - samostatne sa zamerať na diétne stravovanie, vrátane sledovania podmienok,
 - kontrolovať pitný režim žiakov, preferovať pitnú vodu.
- c) Poskytovať nutričné vzdelávanie odborným zamestnancom školského stravovania v rámci projektov profesijných združení**
 - na okresnej úrovni realizovať školenia pracovníkov školského stravovania, zúčastňovať sa pracovných porád pracovníkov školského stravovania
- d) Podpora pohybových aktivít**
 - v rámci výkonu ŠZD sledovať podmienky pre TV, sledovať malé formy TV, monitorovať využívanie hodín TV, sledovať počty žiakov oslobodených od TV a ich možnosti pohybových aktivít, využívanie vonkajších TV plôch a iných TV zariadení
- e) Monitoring antropometrických ukazovateľov vybraných vekových skupín detí školského veku**
 - realizácia meraní telesných parametrov detí,
 - zadávanie získaných antropometrických údajov a údajov získaných z dotazníkov, do pripravovaných tabuliek v exceli,
 - zaslanie vyplnených tabuliek gestorovi.

4.2 PREDAJ DOPLNKOVÝCH JEDÁL V ŠKOLSKÝCH BUFETOCH A AUTOMATOCH

Cieľ

Cieľom projektu je regulovať predaj doplnkových jedál vrátane nápojov ponúkaných v bufetoch a automatoch na základných a stredných školách, so zameraním aj na výrobky a nápoje, ktorých predaj má byť zakázaný.

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

Všetky RÚVZ v SR

Anotácia

Stravovacie návyky detí a žiakov nepochybne vo významnej miere formuje aj škola, resp. školské zariadenie. Významným prvkom je existencia zariadení školského stravovania (školských jedální), v ktorých je ponúkaná strava prísne kontrolovaná so zameraním na potrebný obsah jednotlivých zložiek a nutrientov. Úplne iná je situácia pri predaji doplnkových jedál v školských bufetoch (ďalej len „bufet“) a školských predajných automatoch (ďalej len „automat“). V ich prípade neexistuje taká prísna regulácia predaja a

ponuky jedál a nápojov. Preto je cieľom projektu v rámci výkonu štátneho zdravotného dozoru regulovať predaj doplnkových jedál vrátane nápojov ponúkaných v bufetoch a automatoch, so zameraním aj na výrobky a nápoje, ktorých predaj má byť zakázaný. Ide najmä o zákaz predaja potravín s vysokým obsahom cukrov, nápojov a výrobkov s obsahom alkoholu, kofeínu, chinínu a energetických nápojov. Podľa návrhu zákona sa majú v bufetoch a automatoch umiestnených v školách a v školských zariadeniach predávať najmä zdravé jedlá a zdravé nápoje, ako sú ovocie a zelenina v čerstvom stave, celozrnné výrobky a cereálne výrobky, mlieko a mliečne výrobky so zníženým obsahom tukov a nápoje bez konzervačných prípravkov, pridaného cukru a umelých sladidiel. Rozsah predaja zdravých doplnkových jedál má tvoriť najmenej 2/3 z celkového sortimentu ponuky bufetu alebo automatu.

Etapy riešenia

Priebežne celoročne kontrolovať predaj doplnkových jedál v školských bufetoch a automatoch v rámci výkonu štátneho zdravotného dozoru.

Realizačné výstupy

- čiastkové správy za jednotlivé časové obdobia predkladať gestorovi na ÚVZ SR vždy do 31.12. príslušného kalendárneho roku,
- záverečnú správu z projektu spracuje ÚVZ SR.

Trvanie projektu

r. 2023 - 2024

Termín ukončenia

Podľa požiadaviek gestora

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

V rámci výkonu ŠZD:

- zisťovať predaj doplnkových jedál vrátane nápojov ponúkaných v bufetoch a automatoch, so zameraním na výrobky a nápoje, ktorých predaj je zakázaný,
- sledovať predaj zdravých doplnkových jedál z celkového sortimentu ponuky,
- kontrolovať umiestnenie voľne viditeľnej informačnej plochy napr. plagátu, nástenky alebo digitálneho displeja na podporu zdravého životného štýlu v bufetoch alebo iných formách ambulantného predaja s rozlohou najmenej 2 m²,
- čiastkové správy predkladať gestorovi na ÚVZ SR vždy do 31.12. príslušného kalendárneho roku.

4.3 ZNEUŽÍVANIE NÁVYKOVÝCH LÁTOK (ALKOHOL, TABAK, DROGY) U DETÍ A MLÁDEŽE NA SLOVENSKU

Cieľ

Cieľom je na základe dlhodobých štúdií zneužívania alkoholu, tabaku a nelegálnych drog u detí a mládeže v našej republike zistiť trendy v danej oblasti, porovnať výsledky našich štúdií s výsledkami štúdie vybraných európskych krajín, ktoré sa zrealizovali porovnateľnou metodikou

Gestor

VÚDPaP - Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, vybrané RÚVZ v SR

Anotácia

Prieskum je zameraný, okrem iného, na oblasť závislostí – t. j. fajčenie, konzumáciu alkoholu, zneužívanie liekov a drog, kyberšikanu a pod.

Etapy riešenia projektu budú zamerané na:

- účasť na pracovných stretnutiach, organizovaných Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie
- pracovné stretnutia s riešiteľmi projektu
- pilotné skúšobné vyplnenie dotazníkov pred samotnou realizáciou a spustením projektu

Realizačné výstupy

- Získanie výsledkov zneužívania návykových látok na základe realizácie opakovaných celoslovenských prieskumov na základných a stredných školách na Slovensku.
- Spolupráca na príprave Národnej správy o drogách a jej poskytnutie RÚVZ v SR.
- Sledovanie trendov zneužívania návykových látok u žiakov, študentov a učiteľov základných a stredných škôl .
- Vytváranie intervenčných programov na školách, zameraných na prevenciu zneužívania návykových látok, vrátane zdravotnej výchovy v tejto oblasti (prednášky, letáky, plagáty, brožúry).
- Spracovanie podkladov pre Národnú správu o drogách.

Termín ukončenia

priebežne podľa požiadaviek gestora

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobotě zabezpečí:

- získanie výsledkov zneužívania návykových látok na a základných a stredných školách na Slovensku,
- priebežne realizovať na školách edukačné aktivity zamerané na prevenciu zneužívania návykových látok, vrátane zdravotnej výchovy v tejto oblasti (prednášky, letáky, plagáty, brožúry),
- plnenie úloh podľa usmernenia gestora.

4.4 MONITOROVANIE KVALITY VNÚTORNÉHO PROSTREDIA V PREDŠKOLSKÝCH ZARIADENIACH

Cieľ

Cieľom práce je monitorovanie kvality vnútorného prostredia v školách, stanovenie environmentálno-zdravotných indikátorov a návrh účinných primárne preventívnych opatrení na dosiahnutie podpory zdravia detí a mladistvých, osobitne v prevencii akútnych a chronických respiračných ochorení.

Úloha je cielená na analýzu poznatkov z výkonu štátneho zdravotného dozoru a na objektivizáciu vybraných zdraviu škodlivých faktorov v predškolských zariadeniach, ktoré majú zabezpečené nútené vetranie z hľadiska posúdenia možných vplyvov na verejné zdravie.

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľská pracoviská

RÚVZ v SR

Anotácia

Vnútorné prostredie zariadení pre deti a mládež patrí medzi priority verejného zdravotníctva a je dôležitým environmentálno-zdravotným faktorom, ktorý priamo determinuje zdravie detí ako jednej z najzraniteľnejších skupín populácie.

V SR trávi denne viac ako 200 000 detí najútlejšieho veku podstatnú časť dňa vo vnútornom prostredí predškolských zariadení (materských škôl a iných prevádzkarní pre deti do 6 rokov veku). Nevyhovujúca kvalita vnútorného ovzdušia môže pôsobiť negatívne na pocit pohody,

celkovú činnosť, výkonnosť i únavnosť detí počas ich pobytu v zariadeniach pre deti a mládež.

V súlade so súčasnými trendmi modernej energie pri trvalo udržateľnej spotrebe, ako aj v súlade s požiadavkami na zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov sa stáva nevyhnutnosťou realizácia systémov umelého riadeného vetrania s rekuperáciou vo všetkých typoch budov, vrátane zariadení pre deti a mládež. Väčšina odborníkov v oblasti technických zariadení budov ho považuje za neoddeliteľnú súčasť moderných, úsporných a zdravých stavieb, podporuje tento systém vetrania a považuje ho za systém budúcnosti.

Riziká, ktoré môžu vzniknúť pri nesprávnej realizácii, prevádzke alebo akomkoľvek zanedbaní starostlivosti o tento systém vetrania môžu byť veľmi vážne. Nedá sa vylúčiť, že takéto vetranie môže predstavovať z hľadiska ochrany zdravia nebezpečenstvo kontaminácie vnútorných priestorov zdraviu škodlivými fyzikálnymi, chemickými, biologickými a inými faktormi. Je úlohou verejných zdravotníkov venovať pozornosť budovám s týmto systémom vetrania z hľadiska posudzovania možných vplyvov na verejné zdravie.

Cieľom práce je analyzovať kvalitu vnútorného prostredia predškolských zariadení využívajúcich systém riadeného núteného vetrania z hľadiska dodržiavania požiadaviek platnej legislatívy (zák. č. 355/2007 Z. z. a vyhl. MZ SR č. 259/2008 Z. z.) na vetranie, tepelno-vlhkostnú mikroklimu a vykurovanie, zároveň preskúmať, či umelé vetranie môže predstavovať nebezpečenstvo kontaminácie vnútorných priestorov zdraviu škodlivými faktormi.

V rámci projektu sa v prvej etape predpokladá realizácia pilotného prieskumu za účelom získania údajov o počte predškolských zariadení, v ktorých sa používa systém umelého vetrania, príp. získanie informácií o skúsenostiach z používania tohto systému.

V druhej etape by sa zapojili vybrané predškolské zariadenia v každom z 8 krajov SR a zrealizovalo by sa meranie vybraných faktorov vnútorného ovzdušia. Navrhnutá metodika bude vychádzať z metodík použitých v štúdiách tohto typu v Európe. Cieľom navrhutej objektivizácie je umožniť sledovanie kvality vnútorného ovzdušia škôl prostredníctvom vybraných chemických, fyzikálnych a biologických faktorov dostupnou prístrojovou technikou.

Získané poznatky môžu byť využité pri tvorbe nových politík v oblasti prevencie vzniku alergických a respiračných ochorení u detí a zároveň na vytvorenie odporúčaní zameraných na zlepšovanie kvality prostredia v školách.

Etapy riešenia

Rok 2023 - realizácia prvej etapy, získanie údajov o počte predškolských zariadení, v ktorých sa používa systém umelého vetrania, zhrnutie skúseností jednotlivých RÚVZ v SR z výkonu štátneho zdravotného dozoru, príp. zo sledovania vybraných fyzikálnych, chemických a biologických ukazovateľov kvality vnútorného prostredia v predškolských zariadeniach so systémom núteného vetrania, analýza získaných údajov, príprava metodiky pre merania vybraných faktorov vnútorného ovzdušia škôl, vytipovanie a kontaktovanie škôl za účelom meraní,

Rok 2024 - realizácia terénnej časti pilotného projektu, meranie vybraných parametrov ovzdušia v školách v chladnom období roka (január - február, príp. november - december), objektivizácia vybraných chemických (CO₂, prachové častice PM_{2,5} a PM₁₀), fyzikálnych (hluk, teplota, relatívna vlhkosť, rýchlosť prúdenia vzduchu) a biologických (alergény, plesne) faktorov dostupnou prístrojovou technikou,

Rok 2025 - vyhodnotenie výsledkov, formulácia záverov a odporúčaní, vypracovanie záverečnej správy, publikovanie výsledkov a záverov verejnosti a zástupcom škôl.

Realizačné výstupy

- čiastkové správy predložia jednotlivé RÚVZ gestorovi ÚVZ SR do 31.12.2023 a 31.12.2024,

- záverečnú správu z projektu spracuje ÚVZ SR,
- databáza údajov pre hodnotenie kvality vnútorného ovzdušia v predškolských zariadeniach a respiračného zdravia detí v rôznych regiónoch Slovenska,
- materiály pre informovanie verejnosti, tlačové správy,
- odporúčania pre rezort školstva.

Trvanie projektu

2023 - 2025

Termín ukončenia

r. 2025

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

- monitorovať počet predškolských zariadení, v ktorých sa používa systém umelého vetrania,
- sledovať vybrané fyzikálne, chemické a biologické ukazovatele kvality vnútorného prostredia v predškolských zariadeniach so systémom núteného vetrania,
- čiastkové správy predkladať gestorovi na ÚVZ SR vždy do 31.12.2024,
- plnenie úloh podľa usmernenia gestora.

5. ODBOR RADIAČNEJ OCHRANY

Č. Ú.	NÁZOV ÚLOHY	GESTOR ÚLOHY
5.1	Sledovanie a hodnotenie veľkosti ožiarenia detí z lekárskeho ožiarenia	ÚVZ SR Bratislava
	RIEŠITEĽSKÉ PRACOVISKÁ	TERMÍN UKONČENIA
	ÚVZ SR Bratislava, RÚVZ so sídlom v Bratislave, RÚVZ v Banskej Bystrici, RÚVZ v Nitre a RÚVZ v Košiciach	2024
5.2	Cielené vyhľadávanie rádioaktívnych zariadení a rádioaktívneho materiálu a vypracovanie postupov na riešenie krízových situácií súvisiacich s nelegálnym nakladaním s rádioaktívnym materiálom	ÚVZ SR Bratislava
	RIEŠITEĽSKÉ PRACOVISKÁ	TERMÍN UKONČENIA
	ÚVZ SR Bratislava, RÚVZ so sídlom v Bratislave, RÚVZ v Banskej Bystrici, RÚVZ v Nitre a RÚVZ v Košiciach	2024
5.3	Stanovenie radiačnej záťaže personálu na operačných sálach	ÚVZ SR Bratislava
	RIEŠITEĽSKÉ PRACOVISKÁ	TERMÍN UKONČENIA
	ÚVZ SR Bratislava, RÚVZ so sídlom v Bratislave, RÚVZ v Banskej Bystrici, RÚVZ v Nitre a RÚVZ v Košiciach	2024 - 2025

5.1 SLEDOVANIE A HODNOTENIE VEĽKOSTI OŽIARENIA DETÍ Z LEKÁRSKEHO OŽIARENIA

Ciele úlohy

Zhodnotiť veľkosť individuálnych dávok detských pacientov pri vybraných typoch rádiologických vyšetrení a vyhodnotiť kolektívne dávky z vybraných typov rádiologických vyšetrení vykonávaných v Slovenskej republike.

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR Bratislava, RÚVZ Banská Bystrica, RÚVZ Bratislava, RÚVZ Košice, RÚVZ Nitra

Anotácia

Dávky z lekárskeho ožiarovania sú najvýznamnejším príspevkom k ožiarovaniu populácie zo zdrojov ionizujúceho žiarenia v členských krajinách Európskej únie a ich kontinuálne sledovanie a hodnotenie je jednou zo základných požiadaviek ochrany obyvateľstva pred ionizujúcim žiarením, ktoré sú zakotvené v základnej zmluve o založení Európskeho spoločenstva pre Atómovú energiu EURATOM a v smernica Európskej komisie č. 2013/59/EURATOM. Štúdie v členských krajinách Európskej únie poukazujú na pretrvávajúci rast ožiarovania z lekárskeho ožiarovania. Na vysoký nárast ožiarovania zo zdrojov žiarenia používaných v medicíne upozorňujú aktuálne aj mnohé medzinárodné inštitúcie a organizácie – IAEA, ICRP a UNSCEAR.

Ochrana obyvateľstva pred ionizujúcim žiarením je jednou zo základných úloh orgánov radiačnej ochrany. Optimalizácia rádiologických vyšetrovacích postupov z hľadiska radiačnej ochrany je jedným zo základných postupov pre znižovanie ožiarovania populácie so zdrojov ionizujúceho žiarenia a môže zabrániť zbytočnému ožiarovaniu pacientov, a tým znížiť riziko vzniku radiačných poškodení zdravia vyvolaných ionizujúcim žiarením.

Úloha bude zameraná na sledovanie a hodnotenie ožiarovania detských pacientov pri vybraných rádiologických vyšetreniach v diagnostickej rádiológii a v nukleárnej medicíne v Slovenskej republike.

Etapa 1:

Navrhnuť postup a metodiky pre hodnotenie veľkosti ožiarovania detských pacientov v rádiológii, vypracovať štandardné postupy pre zber údajov na jednotlivých pracoviskách, uskutočniť sledovanie a hodnotenie dávok pri jednotlivých röntgenových výkonoch v rámci celej Slovenskej republiky na pracoviskách diagnostickej rádiológie ako aj na sledovanie aktivity rádiofarmák aplikovaných pacientom pri diagnostických vyšetreniach metódami nukleárnej medicíny.

Etapa 2:

Spracovať výsledky meraní a hodnotenia veľkosti kolektívnych dávok pacientov z vybraných rádiologických diagnostických výkonov, vykonávaných v rámci poskytovania zdravotnej starostlivosti na úrovni jednotlivých krajov a v Slovenskej republike a porovnať výsledky získané v rámci štúdie s národnými diagnostickými referenčnými úrovňami pre lekárske ožiarovania a s výsledkami obdobných štúdií v iných krajinách Európskej únie.

Termín ukončenia úlohy

Do konca roku 2024

Realizačné výstupy

- Stanovenie individuálnych dávok detských pacientov a kolektívnych dávok detských pacientov z najfrekvencovanejších vyšetrení.
- Publikovanie výsledkov štúdie a jej zverejnenie pre medicínskych odborníkov a pre odbornú verejnosť.

5.2 CIELENÉ VYHĽADÁVANIE OPUSTENÝCH A NEPOUŽÍVANÝCH RÁDIOAKTÍVNYCH ŽIARIČOV A RÁDIOAKTÍVNEHO MATERIÁLU NEZNÁMEHO PÔVODU A VYPRACOVANIE POSTUPOV NA RIEŠENIE KRÍZOVÝCH SITUÁCIÍ SÚVISIACICH S NELEGÁLNYM NAKLADANÍM S RÁDIOAKTÍVNYM MATERIÁLOM

Ciele úloh

Uskutočniť cielenú kampaň na vyhľadávanie opustených a nepoužívaných rádioaktívnych žiaričov a rádioaktívneho materiálu neznámeho pôvodu a vypracovanie postupov na riešenie krízových situácií súvisiacich s podozrením na nelegálne nakladanie, alebo potvrdeným nelegálnym nakladaním s rádioaktívnym materiálom alebo s nálezom rádioaktívneho materiálu neznámeho pôvodu.

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR Bratislava, RÚVZ Banská Bystrica, RÚVZ Bratislava, RÚVZ Košice, RÚVZ Nitra

Anotácia

Orgány radiačnej ochrany vykonávajú v zmysle zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov kampaň na vyhľadávanie nepoužívaných rádioaktívnych žiaričov alebo rádioaktívneho materiálu.

V uplynulých rokoch sa na území Slovenskej republiky vyskytli desiatky udalostí, pri ktorých došlo k záchytu rádioaktívnych žiaričov alebo rádioaktívne kontaminovaných predmetov neznámeho pôvodu (napr. náhradné súčiastky na poľnohospodárske stroje a pružinová oceľ). Na riešenie týchto udalostí boli zavedené v rutínnej praxi určité postupy, ktoré vychádzali z medzinárodne odporúčaných prístupov. Naďalej však zostávajú rezervy v koordinácii činností jednotlivých orgánov radiačnej ochrany a ďalších zainteresovaných inštitúcií.

V mnohých prípadoch súvisiacich s podozrením alebo zistením nelegálneho nakladania s rádioaktívnym materiálom, nálezom rádioaktívneho materiálu pri preprave a vo verejných alebo iných priestoroch je nevyhnutné vykonať opatrenia na ochranu osôb a ochranu majetku a životného prostredia pred rádioaktívnou kontamináciou.

Na zníženie rizika nelegálneho nakladania s rádioaktívnymi materiálmi a ich možným zneužitím na teroristické účely, je potrebné ich aktívne vyhľadávanie a ďalej je potrebné vypracovať postupy, ktorých cieľom je prevencia, včasná detekcia a rýchla reakcia na prípady nelegálneho nakladania s rádioaktívnymi materiálmi a ich následné zabezpečenie, aby nedošlo k ohrozeniu zdravia obyvateľov alebo k ich zneužitiu na teroristické účely.

Etapa 1:

Uskutočniť novú informačnú kampaň zameranú na identifikáciu možných rádioaktívnych materiálov neznámeho pôvodu u prevádzkovateľov zberných druhotných surovín a spracovateľov železného šrotu a distribuovať pripravené informačné materiály. Pripraviť a realizovať cielenú kampaň na vyhľadávanie nepoužívaných žiaričov najmä v priemyselných prevádzkach, ktoré ukončili svoju činnosť alebo sú v likvidácii a v subjektoch, ktoré sa venujú zberu a spracovaniu železného šrotu. Upozorniť a informovať prevádzkovateľov zdrojov žiarenia na nevyhnutnosť zabezpečenia včasnej likvidácie nepoužívaných žiaričov.

Vypracovať jednotné postupy a usmernenia pri náleze rádioaktívneho materiálu neznámeho pôvodu, opustených rádioaktívnych žiaričov a nepoužívaných rádioaktívnych žiaričov a postupov na riešenie krízových situácií súvisiacich s podozrením na nelegálne nakladanie, alebo potvrdeným nelegálnym nakladaním s rádioaktívnym materiálom alebo s nálezom rádioaktívneho materiálu neznámeho pôvodu, vrátane spolupráce s policajným zborom.

Etapa 2:

Pripraviť systém vzájomnej spolupráce orgánov radiačnej ochrany pri riešení mimoriadnych situácií a vypracovať systém koordinovaného postupu orgánov radiačnej ochrany a ich zastupiteľnosti v jednotlivých prípadoch nálezov rádioaktívneho materiálu alebo pri podozrení na nelegálne nakladanie s nimi.

V spolupráci s Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a ďalšími dotknutými inštitúciami vypracovať štandardný postup v prípade mimoriadnej alebo krízovej situácie pri náleze rádioaktívnych žiaričov, rádioaktívnych materiálov a jadrových materiálov neznámeho pôvodu a pre prípad mimoriadnu situáciu pri podozrení na nelegálne nakladanie

s rádioaktívnym materiálom, alebo jeho zneužitia na teroristické účely. Cieľom tohto postupu bude efektívnejšie koordinovať činnosť jednotlivých zložiek pri riešení mimoriadnej situácie a najmä spôsob komunikácie a spolupráce s príslušníkmi policajného zboru pri podozrení na nelegálne nakladanie s rádioaktívnym materiálom, alebo jadrovým materiálom.

Termín ukončenia úlohy

Do konca roku 2024

Realizačné výstupy

- Uskutočniť cieleňú kampaň na vyhľadávanie opustených a nepoužívaných rádioaktívnych žiaričov a rádioaktívneho materiálu neznámeho pôvodu v miestach ich možného výskytu.
- V spolupráci s Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a ďalšími dotknutými inštitúciami, vypracovať štandardný postup pre mimoriadnu situáciu pri náleze rádioaktívneho žiariča alebo rádioaktívneho materiálu neznámeho pôvodu a pre mimoriadnu situáciu pri podozrení na nelegálne nakladanie s rádioaktívnym materiálom.

5.3 STANOVENIE RADIAČNEJ ZÁŤAŽE PERSONÁLU NA OPERAČNÝCH SÁLACH

Ciele úlohy

Zhodnotiť veľkosť individuálnych dávok pracovníkov na operačných sálach v Slovenskej republike.

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR Bratislava, RÚVZ Banská Bystrica, RÚVZ Bratislava, RÚVZ Košice, RÚVZ Nitra

Anotácia

Ožiarenie človeka zo zdrojov ionizujúceho žiarenia používaných v medicíne je významným príspevkom k celkovej dávke ožiarenia, ktorému je populácia vystavená. Preto je nevyhnutné venovať pozornosť zdrojom ionizujúceho žiarenia, hodnotiť a optimalizovať rádiologické postupy, optimalizovať dávky pacientov a dôsledne kontrolovať technický stav zariadení.

Radiačná ochrana pacientov a zdravotníckeho personálu si vyžaduje multidisciplinárny prístup, ktorý je podporovaný akcelerujúcim vývojom nových technológií a prístrojovej techniky, systémov monitorovania ako aj vhodnými úpravami v legislatíve.

Znižovanie radiačnej záťaže pacientov a zdravotníckeho personálu vyžaduje ucelený a účinný systém vzdelávania zdravotníckeho personálu v oblasti radiačnej ochrany, s dostatočným tréningom, sústavným vzdelávaním a zručnosťou tak, aby bola redukcia dávok dosiahnutá bez straty nevyhnutných diagnostických informácií.

Vzhľadom na hodnoty osobných dávok zdravotníckeho personálu pri operačných výkonoch je potrebné venovať zvýšenú pozornosť jeho radiačnej ochrane. Na zabezpečenie radiačnej ochrany pri používaní röntgenového prístroja mimo vyšetrovne je nevyhnutné uplatnenie všetkých spôsobov ochrany: ochrany tienením, časom a vzdialenosťou. Personál vykonávajúci lekárske ožiarenie je povinný používať osobné ochranné pomôcky s ekvivalentom olova v závislosti od energie röntgenového žiarenia. Vzhľadom k tomu, že hlavným zdrojom ožiarenia personálu je Comptonov rozptyl primárneho žiarenia v ožiarenej časti pacienta, je nevyhnutné vymedzenie čo najmenšieho radiačného poľa. To vedie k zníženiu radiačnej záťaže pacienta, ale aj personálu a významne ovplyvní kvalitu zobrazenia. Operatéri by mali obmedziť manipuláciu rukami v primárnom zväzku žiarenia a mali by používať ochranné rukavice. Intervenčné operačné sály majú byť vybavené stropnými, bočnými a stolovými závesmi a mobilnými ochrannými bariérami.

Etapa 1:

2024: Zmapovanie rtg prístrojového vybavenia používaného na operačných sálach (typ zariadenia, rok výroby, typ detektora, prevádzkové parametre) a stanovenie priemerného času exponovania počas zákroku v závislosti od typu zákroku.

Etapa 2:

2025: Stanoviť radiačnú záťaž personálu počas zákrokov na operačných sálach z meraní dávkového príkonu na pracovných miestach personálu (operatér, inštrumentárka, anestéziológ) a z protokolov monitorovania rtg pracoviska.

Zhodnotiť osobné monitorovanie pracovníkov operačných sál, frekvenciu výskytu prekročenia záznamovej úrovne, prešetrenie.

Termín ukončenia úlohy

Do konca roku 2025

Realizačné výstupy

- Stanovenie radiačnej záťaže personálu pri operáciách pod rtg kontrolou (traumatologické, chirurgické, urologické zákroky),
- Príprava informačného materiálu pre pracovníkov operačných sál zameraného na praktickú aplikáciu základných spôsobov radiačnej ochrany a optimalizáciu protokolov,
- Oboznámenie personálu pracovísk s výsledkami prieskumu,
- Ponuka odborného semináru pre pracovníkov operačných sál.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote nemá zriadené pracovisko

6. ODBOR EPIDEMIOLOGIE

Č. Ú.	NÁZOV ÚLOHY	GESTOR ÚLOHY
	RIEŠITELSKÉ PRACOVISKO	TERMÍN UKONČENIA
6.1	NÁRODNÝ IMUNIZAČNÝ PROGRAM SR <i>Úloha nadväzuje na úlohy PVV na r. 2021-2024 na úseku verejného zdravotníctva a na Národný plán kontroly infekčných ochorení - NPKIO</i>	ÚVZ SR
	RÚVZ v SR	priebežne
6.2	SURVEILLANCE INFEKČNÝCH OCHORENÍ	ÚVZ SR, RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici
	RÚVZ v SR	priebežne
6.3	INFORMAČNÝ SYSTÉM PRENOSNÝCH OCHORENÍ <i>Úloha nadväzuje na projekt informatizácie verejného zdravotníctva</i>	ÚVZ SR, RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici
	RÚVZ v SR	priebežne
6.4	NOZOKOMIÁLNE NÁKAZY	RÚVZ so sídlom v Trenčíne
	RÚVZ v SR	priebežne
6.5	MIMORIADNE EPIDEMIOLOGICKÉ SITUÁCIE	ÚVZ SR
	RÚVZ v SR	Priebežne

6.6	ENVIRONMENTÁLNA SURVEILLANCE POLIOMYELITÍDY A SLEDOVANIE VDPV, ENVIROMENTÁLNA SURVEILLANCE INÝCH VYBRANÝCH EPIDEMIOLOGICKY VÝZNAMNÝCH PATOGÉNOV	ÚVZ SR, NRC pre poliomyelitídu, NRC MŽP, RÚVZ so sídlom v Trenčíne, spolupracuje Vedecký park UK
	RÚVZ v SR	Priebežne
6.7	PREVENCIA HIV/AIDS	ÚVZ SR,
	RÚVZ v SR	priebežne
6.8	PORADNE OČKOVANIA	RÚVZ so sídlom v Trnave
	RÚVZ v SR	priebežne

6.1 NÁRODNÝ IMUNIZAČNÝ PROGRAM SR (NIP SR)

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

RÚVZ v SR

Cieľ

1. Rozvoj a skvalitnenie prevencie ochorení preventabilných očkovaním, očkovania a monitorovania indikátorov imunizácie.
2. Príprava stratégií a opatrení pre NIP SR a odporúčaní na ich vykonávanie.
3. Zhromažďovanie údajov, monitorovanie ochorení preventabilných očkovaním.
4. Zlepšenie informovanosti a poznatkov populácie o problematike imunizácie.
5. Odstránenie rozdielov v zaočkovaní, ktoré existujú najmä v ťažko dostupných marginalizovaných skupinách obyvateľstva (rómske komunity, migranti).
6. Surveillancie a kontrola ochorení preventabilných očkovaním v súlade s odporúčaniami ECDC a WHO, (eliminácia osýpok, rubeoly, eradikácia poliomyelitídy).
7. Aktivity zamerané na udržanie vysokej zaočkovanosti detskej i dospeljej populácie prostredníctvom výchovy odborných pracovníkov na všetkých úrovniach, laickej verejnosti, najmä mladých rodičov a médií.
8. Aktívna činnosť „Poradní očkovania“.
9. Príprava Národného registra očkovania.

Anotácia

Pravidelné povinné očkovanie sa v Slovenskej republike vykonáva proti desiatim prenosným ochoreniam a to proti detskej obrne, záškrtu, tetanu, čiernemu kašľu, invazívnym hemofilovým nákazám, vírusovej hepatitíde B, osýpkam, mumpsu, ružienke a pneumokokovým invazívnym infekciám. Očkovacie schémy sú súčasťou očkovacieho kalendára na rok 2024, vypracovaného v súlade so zákonom č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia, vyhláškou MZ SR č. 585/2008 Z. z. v znení neskorších predpisov a odporúčaniami WHO, určených na povinné očkovanie detí. Cieľom špecifickej prevencie je podstatná redukcia, eliminácia až eradikácia výskytu vybraných ochorení preventabilných očkovaním, a tým zlepšenie kvality života pri udržaní minimálne 95 % zaočkovanosti na celoslovenskej, krajskej a okresnej úrovni. Dôležité informácie overujúce účinnosť realizovaného očkovania a úroveň hladín protilátok proti jednotlivým infekčným pôvodcom ochorení preventabilných očkovaním vo všetkých vekových kategóriách poskytujú viacúčelové imunologické prehľady. Ostatné imunologické prehľady boli realizované v SR v roku 2018. Vzhľadom na aktuálnu epidemiologickú situáciu a na vlnu vojnových utečencov z Ukrajiny ako aj z iných krajín sa predpokladá výkon tejto úlohy v päťročných intervaloch.

Národný imunizačný program je súčasťou „Národného plánu kontroly infekčných ochorení v Slovenskej republike“.

Etapy riešenia

Realizácia očkovania v rámci NIP:

Vykonávanie očkovania si vyžaduje funkčný zdravotnícky systém, výkon je daný očkovačou schémou a trendom sú kombinované vysoko účinné a bezpečné očkovačie látky.

Časové obdobie: priebežne

Zabezpečenie prioritných úloh pre rok 2024

V roku 2024 budú realizované nasledovné úlohy:

- zabezpečenie Národného imunizačného programu SR,
- vypracovanie očkovačieho kalendára na rok 2024,
- zabezpečenie realizácie aktuálnych zmien v povinnom a odporúčanom očkovaní detskej populácie,
- udržanie vysokej úrovne zaočkovanosti v rámci povinného očkovania na všetkých úrovniach – národnej, regionálnej, okresnej a lokálnej so zameraním na definovanie imunitných dier, definovanie rizikovej populácie a spôsobu riešenia zistených nedostatkov,
- príprava registra očkovaných osôb,
- aktívna činnosť „Poradní očkovania“ v oblasti edukácie laickej verejnosti,
- surveillance a kontrola ochorení preventabilných očkovaním v súlade s odporúčaniami ECDC a WHO, (eliminácia osýpok, rubeoly, poliomyelitídy),

Surveillance a kontrola ochorení preventabilných očkovaním v súlade s odporúčaniami ECDC a WHO, (eliminácia osýpok, rubeoly, poliomyelitídy):

Základným predpokladom pre tieto činnosti je kvalitný monitoring, hodnotenie a laboratórna diagnostika ochorení preventabilných očkovaním. Táto činnosť si vyžaduje priebežné vzdelávanie a doškoloňovanie zdravotníckeho personálu, ako aj vzdelávanie rodičov v prevencii antivakcinačných aktivít.

Časové obdobie: priebežne

Manažment očkovania

Základnými predpokladmi pre manažment očkovania je jeho legislatívne zabezpečenie, odporúčania WHO, inštruktáž a tréning pracovníkov RUVZ, správna evidencia (záznamy) o očkovaní a dodržiavanie chladového reťazca.

Časové obdobie: priebežne

Kontrola očkovania v SR

Postupovať podľa usmernenia na vykonávanie kontroly očkovania a metodiky WHO pre realizáciu administratívnej kontroly.

Časové obdobie: priebežne

Vlastná administratívna kontrola očkovania v SR.

Časové obdobie: september – október 2024

Spracovanie a vyhodnotenie získaných údajov s následnými nápravnými opatreniami na lokálnej, okresnej, krajskej a celoslovenskej úrovni.

Časové obdobie: november 2024 – február 2025

Realizačné výstupy

- zabezpečenie včasnosti a plynulosti pravidelného povinného očkovania,
- zosúladenie pravidelného povinného očkovania s očkovaním v krajinách EÚ,
- spracovanie výsledkov kontroly očkovania a analýza ochorení preventabilných očkovaním za rok 2022,
- porovnanie trendu výskytu ochorení preventabilných očkovaním so získanými výsledkami administratívnej kontroly očkovania,
- definovanie imunitných dier a rizikových skupín populácie, príprava návrhov na riešenie tejto problematiky,

- zaslanie výsledkov do WHO a ECDC,
- publikovanie a oboznámenie odbornej a laickej verejnosti s významom očkovania a dosiahnutou zaočkovanosťou.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

- spoluprácu pri zabezpečovaní včasnosti a plynulosti pravidelného povinného očkovania,
- informovanosť zdravotníckej verejnosti vykonávajúcej vakcináciu o aktuálnom očkovačom kalendári a prípadných zmenách v očkovaní,
- spracovanie výsledkov kontroly očkovania k 31.8.2024,
- analýzu ochorení preventabilných očkovaním za rok 2024,
- oboznámenie širšej odbornej a laickej verejnosti o význame očkovania,
- poradenskú činnosť v oblasti imunizácie aj prostredníctvom „vakcinačnej poradne“.

Časové obdobie: január - december 2024

Vlastná administratívna kontrola očkovania v okresoch R. Sobota a Revúca.

Časové obdobie: september – október 2024

Spracovanie a vyhodnotenie získaných údajov s následnými nápravnými opatreniami na lokálnej a okresnej úrovni.

Časové obdobie: október – december 2024

6.2 SURVEILLANCE INFEKČNÝCH OCHORENÍ

Gestor

ÚVZ SR, RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici

Riešiteľské pracoviská

RÚVZ v SR

Cieľ

1. Znižovanie chorobnosti, úmrtnosti a následkov po prekonaní prenosných ochorení a tým dosiahnutie zlepšenia kvality života.
2. Skvalitnenie surveillancie prenosných ochorení.
3. Edukácia obyvateľstva v problematike prenosných ochorení.

Dosiahnutie cieľa si vyžaduje dostatočnú pripravenosť, koordinovaný, odborne podložený a dobre zdokumentovaný postup a epidemiologický informačný systém.

Anotácia

Infekčné ochorenia sú závažným zdravotným, ekonomickým i sociálnym problémom. V súlade s Akčným programom Spoločenstva v oblasti zdravia je potrebné zabezpečiť vysokú úroveň ochrany pred infekčnými ochoreniami s dodržaním etických hodnôt a neporušovaním existujúcich kódexov správania. Veľkú pozornosť si vyžaduje možné ohrozenie zdravia našich obyvateľov zvonku, teda importovanými nákazami prostredníctvom prisťahovalcov a zvyšujúcim sa cestovným ruchom, ako aj hrozba ochorení vyvolaných novými alebo „staronovými“ patogénnymi mikroorganizmami. Skvalitnenie epidemiologického dohľadu, zhromažďovania údajov, monitorovania, kontroly a hlásenia prenosných ochorení, zlepšenie laboratórnej spolupráce a monitorovanie rezistencie na ATB sú dôležité pre ochranu našich občanov a zvyšujú schopnosť vysporiadať sa s prenosnými ochoreniami. Ochrana pred infekčnými ochoreniami musí byť zabezpečená na všetkých úrovniach za účasti národných, regionálnych a miestnych orgánov v súlade s vnútroštátnymi predpismi. Pre rozvoj verejného zdravotníctva v oblasti infekčných ochorení je potrebné zlepšiť informovanosť verejnosti a odstrániť všetky rozdiely, aby mali občania SR rovnaký prístup k zdravotníckej starostlivosti bez ohľadu na pohlavie, vek, etnický pôvod, vzdelanie alebo miesto bydliska.

Významným nástrojom na plnenie tejto úlohy je prijatie Národného plánu kontroly prenosných ochorení v Slovenskej republike a k nemu vypracovaných akčných plánov.

Etapy riešenia

Zlepšenie laboratórnej spolupráce

Zlepšením laboratórnej spolupráce na národnej, krajskej a okresnej úrovni sa zaručí vyššia kvalita diagnostických možností a ich využitia v epidemiologickej praxi, čo v konečnom dôsledku významne ovplyvní epidemiologickú situáciu a zvýši schopnosť vysporiadať sa s prenosnými ochoreniami.

Časové obdobie: priebežne

Zlepšenie hlásenia prenosných ochorení

Vyžaduje si veľmi úzku spoluprácu s lekármi s všeobecnými lekármi deti a dospelých, ako aj spoluprácu s infektológmi, odborníkmi pre tuberkulózu, pohlavne prenosné ochorenia a laboratóriami, ktoré zabezpečujú mikrobiologickú diagnostiku. Významné zlepšenie v tejto oblasti očakávame od zavedenia elektronického hlásenia prenosných ochorení lekármi a sentinelového zberu údajov o akútnych respiračných ochoreniach. Súčasťou plnenia tejto úlohy je aj propagácia využívania on-line hlásenia prostredníctvom internetu do existujúceho epidemiologického informačného systému EPIS.

Časové obdobie: priebežne (príprava nového EPIS v rámci projektu informatizácie verejného zdravotníctva)

Zlepšenie a zhodnotenie laboratórnych výsledkov plynúcich do IS EPIS online.

V IS EPIS sa hromadia nepriradené výsledky laboratórnych testov signalizujúce výskyt prenosného ochorenia, čo sa podpisuje na podhodnotení epidemiologickej situácie vo výskyte prenosných ochorení. Situácia si vyžaduje systematické preberanie laboratórnych výsledkov.

Časové obdobie: ihneď a priebežne.

Analýza rizika hrozby nových alebo „staronových“ infekčných ochorení

Základným predpokladom pre túto činnosť je kvalitný monitoring, hodnotenie a zavedenie laboratórnej diagnostiky v rámci surveillance nových alebo „staronových“ infekčných ochorení, ktoré vznikajú vplyvom ekosystémového narušenia. Ide o nové patogénny, známe choroby, pri ktorých sa zistili noví pôvodcovia alebo došlo u nich k vývojovým zmenám, znovuobjavené staré patogény, rozvoj virulentných foriem (modifikácia klinických a epidemiologických znakov, zmeny na úrovni pôvodcov nákazy, zmeny reakcie hostiteľského organizmu). Táto činnosť si vyžaduje priebežné vzdelávanie a školenie zdravotníckeho personálu, ako aj veľmi úzku spoluprácu s mikrobiológmi, infektológmi a všeobecnými lekármi. Dôležitú úlohu zohráva aj využívanie systému včasného varovania a reakcie EWRS (EK) a WHO a rozširovanie týchto informácií cestou epidemiologického informačného systému EPIS.

Časové obdobie: priebežne

Epidemiologický dohľad, monitorovanie, kontrola importovaných prenosných ochorení prostredníctvom prísťahovalcov, migrantov a vojnových odídencom z Ukrajiny ako aj z iných krajín

Skvalitnenie dohľadu, zrýchlenie prijímania preventívnych a represívnych opatrení (vrátane očkovania) v úzkej spolupráci s MV SR.

Časové obdobie: priebežne

Zlepšenie informovanosti a zvýšenie edukácie obyvateľstva v problematike prenosných ochorení

Portál EPIS ako webový portál úradov verejného zdravotníctva (projekt informatizácie úradov verejného zdravotníctva) sprostredkuje širokej verejnosti všetky základné informácie o prenosných ochoreniach, ich výskyte v SR, o možnostiach ich predchádzania, o očkovaní, a ďalších preventívnych opatreniach. Predpokladom využívania tohto zdroja informácií je jeho reklama cestou všetkých RÚVZ v SR ako aj centrálnou prostredníctvom médií.

Časové obdobie: priebežne

Realizačné výstupy:

- analýza prenosných ochorení za rok **2023**,
- porovnanie výskytu prenosných ochorení v **roku 2023** s výskytom v roku **2022** a za posledných 5 rokov, dlhodobé trendy,
- skvalitnenie surveillancie prenosných ochorení zabezpečením:
 - včasnosti a vysokej kvality diagnostických možností patogénnych mikroorganizmov,
 - včasnosti a vysokej kvality hlásenia prenosných ochorení na všetkých úrovniach,
 - vysokej kvality monitorovania a kontroly prenosných ochorení,
 - monitorovania rezistencie mikroorganizmov na ATB,
- hlásenie vybraných prenosných ochorení do medzinárodných sietí podľa požiadaviek ECDC a WHO,
- zvýšením informovanosti zlepšiť a skvalitniť „individuálnu“ prevenciu obyvateľov v oblasti prenosných ochorení a tým zvýšiť ich schopnosť vysporiadať sa s prenosnými ochoreniami,
- plnenie aktualizovaného „Akčného plánu na udržanie stavu eliminácie osýpok a kongenitálneho rubeolového syndrómu a na elimináciu rubeoly v SR“ v súlade s odporúčaním Najvyššieho kontrolného úradu.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

- analýzu prenosných ochorení hlásených zo spádovej oblasti za rok 2023 formou výročnej správy s porovnaním výskytu prenosných ochorení v roku 2022 a za posledných 5 rokov, dlhodobé trendy,
- kvalitnú surveillancie prenosných ochorení v roku 2024 v súlade s diagnostickými možnosťami v oblasti patogénnych mikroorganizmov v okresoch Rimavská Sobota a Revúca,
- hlásenie vybraných prenosných ochorení v roku 2024 cestou portálu epidemiologického informačného systému EPIS odbornými zamestnancami oddelenia epidemiológie,
- informovanosť zameranú na „individuálnu“ prevenciu obyvateľov okresov Rimavská Sobota a Revúca v oblasti prenosných ochorení.

6.3 INFORMAČNÝ SYSTÉM PRENOSNÝCH OCHORENÍ

Gestor

ÚVZ SR, RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici

Riešiteľské pracoviská

RÚVZ v SR

Cieľ

1. Posilnenie surveillancie a kontroly infekčných ochorení na Slovensku.
2. Posilnenie kontroly zaočkovanosti populácie proti prenosným chorobám v SR.
3. Harmonizácia surveillancie infekčných ochorení v SR s európskou sieťou surveillancie TESSy (EÚ).
4. Integrácia hlásenia prenosných ochorení s IS E-Health – E Zdravie (hlásenie podozrení a výskytu prenosných ochorení z ambulantných ako aj lôžkových ZZ vrátane, nozokomiálnych nákaz, hlásenia pozitívnych výsledkov z oddelení klinickej mikrobiológie, zber údajov o očkovaní).
5. Integrácia na eHealth pre vytváranie registra očkovaných osôb (úloha je prepojená s . plnením úlohy 6.1.
6. Využívanie a ďalší rozvoj redizajnovanej verzie IS EPIS v rámci projektu Integrovaný systém úradov verejného zdravotníctva v SR spoločnom prostredí pre OPEVS.

Dosiahnutie cieľov si vyžaduje dostatočnú pripravenosť, koordinovaný odborne podložený a dobre zdokumentovaný postup a vytvorenie špecializovaných pracovných skupín, ktoré budú sledovať kvalitu hlásených údajov vybraných skupín prenosných ochorení. Zodpovední

za činnosť jednotlivých pracovných skupín budú určení zamestnanci odborov/oddelení epidemiológie vybraných RÚVZ.

Pre dosiahnutie cieľov je potrebné pokračovať v príprave dokumentu „Štandardné postupy pre manažment prípadov infekčných ochorení“ v záväznom právnom formáte pre verejné zdravotníctvo.

Anotácia

Surveillance a kontrola infekčných ochorení na Slovensku bude posilnená používaním redizajnovaného epidemiologického informačného systému EPIS, v rámci projektu OP II. Súčasťou redizajnu je aj nasadenie nových integrácií okrem iného na NCZI, ktoré umožnia priame preberanie hlásení z eHealth. EPIS poskytuje centrálnu databázu individuálne hlásených prípadov prenosných ochorení, centrálnu databázu prípadov chrípky, chrípke podobných ochorení a hromadne hlásených akútnych respiračných ochorení, centrálnu databázu vyšetrení vykonaných v súkromných i štátnych laboratóriách a v NRC vo verejnom zdravotníctve ako aj databázu hlásení v systéme rýchleho varovania.

Súčasťou redizajnovaného IS EPIS je nový modul Register očkovania, ktorého funkciou je budovanie Národného registra očkovaní.

Tento projekt úzko súvisí s akčným plánom Národného plánu kontroly infekčných ochorení v Slovenskej republike – Funkčná sieť národných databáz pre zber a analýzu dát.

Plnenie úlohy je závislé od vybraných legislatívnych zmien v zákone 153/2013 **o národnom zdravotníckom informačnom systéme a o zmene a doplnení niektorých zákonov.**

Etapy a úlohy riešenia

Súbežné prevádzkovanie starej aj novej verzie IS EPIS

Z.: ÚVZ SR + RÚVZ BB

Spolupracujú: všetky RÚVZ v SR

Výlučné prevádzkovanie novej verzie IS EPIS

Z.: ÚVZ SR + všetky RÚVZ

Kontrola kvality údajov v EPIS

Zodpovední: určené pracovné skupiny

Spolupracujú: všetky RÚVZ v SR

Časové obdobie: priebežne

Vzdelávanie pracovníkov odborov epidemiológie v efektívnom naplňaní IS EPIS a jeho využívaní v praxi

Zodpovední: administrátori programu EPIS, RÚVZ Banská Bystrica

Spolupracujú: všetky RÚVZ v SR

Časové obdobie: priebežne, 1x mesačne.

Vyhľadanie a dopĺňanie všetkých relevantných údajov podľa požiadaviek legislatívy EÚ

Zodpovedné osoby za vybrané nákazy pripravili zoznam položiek povinne hlásených do sietí, ktoré boli zohľadnené pri tvorbe programu. Tieto je potrebné ďalej aktívne sledovať, reagovať na nové požiadavky a tieto implementovať do položiek programu EPIS.

Časové obdobie: priebežne

Manažment epidémií

Manažujú sa epidémie nadregionálneho rozsahu s pridelovaním jedného názvu, ku ktorému sa priradujú príslušné prípady z iných regiónov.

Za pridelovanie názvov epidémie zodpovedá RÚVZ, ktorý zakladá epidémiu.

Časové obdobie: priebežne

Manažment kontaktov a ohnísk

Dokumentujú sa všetky druhy protiepidemických opatrení pre pacienta, kontakty a ohnisko. Údaje slúžia pre posúdenie objemu práce v ohnisku/ohniskách, ako aj pre zadministrovanie opatrení.

Časové obdobie: priebežne

Pravidelné hlásenie prenosných ochorení do systému ECDC – TESSy- „The Epidemiological Surveillance System“, úprava existujúceho systému EPIS podľa nových definovaných požiadaviek ECDC

Časové obdobie: priebežne

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

Doplňanie a udržiavanie centrálnej databázy redizajnovanej verzie IS EPIS v rámci projektu Integrovaný systém úradov verejného zdravotníctva SR v spoločnom prostredí pre OPEVS:

1. prípadov infekčných ochorení, hlásených individuálne zdravotníckymi zariadeniami zo spádovej oblasti – okresy Rimavská Sobota a Revúca,
2. prípadov chrípky, chrípke podobných ochorení a akútnych respiračných ochorení hlásených hromadne všeobecnými lekármi pre deti a dorast a všeobecnými lekármi pre dospelých z okresov Rimavská Sobota a Revúca,
3. systému rýchleho varovania.

6.4 NOZOKOMIÁLNE NÁKAZY

Gestor

RÚVZ so sídlom v Trenčíne

Riešiteľské pracoviská

RÚVZ v SR

Cieľ

1. Zvyšovanie bezpečnosti pacientov v nemocničných zariadeniach.
2. Využívanie incidenčného a prevalenčného sledovania NN podľa štandardných protokolov ECDC na princípe dobrovoľnosti a anonymity so spätnou väzbou k poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti.
3. Zabezpečenie distribúcie výsledkov sledovaní zapojeným nemocniciam, ako aj relevantným odborným spoločnostiam, MZ SR
4. Získanie údajov jednotnou metodikou v rámci krajín EU s cieľom možnosti porovnania s inými krajinami a v rámci nemocníc.
5. Posilnenie edukácie zamestnancov odborov/oddelení epidemiológie a klinických zdravotníckych pracovníkov v problematike surveillancie nozokomiálnych nákaz, v oblasti intervenčnej epidemiológie pri výskyte NN vyvolaných závažnými nemocničnými patogénmi.

Dosiahnutie cieľov si vyžaduje dostatočnú pripravenosť, koordinovaný odborne podložený a dobre zdokumentovaný postup, dobrú medziodborovú spoluprácu odborníkov verejného zdravotníctva a zdravotníckej starostlivosti, zdokonalenie a rozpracovanie legislatívy v oblasti nemocničnej epidemiológie zdravotníckych zariadení, vytvorenie štandardných pracovných postupov pre výkon štátneho zdravotného dozoru v zdravotníckych zariadeniach, zintenzívnenie edukačných pregraduálnych a postgraduálnych programov.

Anotácia

Požiadavky na posilnenie surveillancie a kontroly závažných nozokomiálnych nákaz na rizikových lôžkových oddeleniach zdravotníckych zariadení (chirurgické smery, OAIM, JIS), realizácia výstupov prevalenčných sledovaní NN v zdravotníckych zariadeniach sú v súlade s Akčným programom Spoločenstva v oblasti zdravia a odporúčaním Rady Európy o bezpečnosti pacientov vrátane prevencie a kontroly infekcií vzniknutých v súvislosti so zdravotnou starostlivosťou (2009/C 151/01). Skvalitnením surveillancie a kontroly NN, kontroly hygienicko-epidemiologického režimu a bariérovej ošetrovateľskej techniky, manažmentu závažných NN a spätnej väzby k ošetrovateľom, ako poskytovateľom údajov o NN, môžeme významne ovplyvniť výskyt NN a zvýšiť bezpečnosť pacientov. Sledovanie mikrobiálnej rezistencie na ATB a biocídy, kontrola endemického osídľovania

nemocníc nemocničnými polyrezistentnými kmeňmi, aplikácia správnych režimových opatrení, zlepšenie laboratórnej spolupráce, využitie existujúcich programov EÚ a edukácia odborníkov na kontrolu nemocničných infekcií sú neoddeliteľnou súčasťou všetkých programov zaoberajúcich sa zlepšením bezpečnosti pacientov v zdravotníckych zariadeniach. Významným nástrojom na plnenie tejto úlohy je prijatie Národného plánu kontroly infekčných ochorení v Slovenskej republike ak nemo vypracovaných akčných plánov: AP 6: Epidemiologické pracoviská pre prevenciu a kontrolu prenosných chorôb, AP 9: Prevencia nozokomiálnych nákaz v SR, Národný akčný plán antimikrobiálnej rezistencie v SR.

Etapy riešenia

Surveillance vybraných nemocničných nákaz na jednotkách intenzívnej starostlivosti a infekcií v mieste chirurgického výkonu podľa protokolu ECDC

Sledovanie infekcií akvizovaných na jednotkách intenzívnej starostlivosti programom HELICS sa v SR vykonáva od roku 2005. Pacienti hospitalizovaní na JIS sú špecifickou cieľovou skupinou pacientov s vysokým rizikom morbidít a letality asociovanej s nemocničnými nákazami. V súčasnosti sú zbierané údaje zo zapojených pracovísk na základe protokolu ECDC, ktorý nadväzuje na program HELICS. V rámci sledovania sa zisťuje incidencia vybraných nákaz (pneumónií, infekcií krvného riečiska a infekcií močového traktu). Zozbierané údaje zaslané národnému koordinátorovi sú následne transportované do systému TESSy.

Infekcie v mieste chirurgického výkonu sú ďalším dôležitým cieľom pri surveillance nemocničných nákaz. V roku 2011 bol začatý zber údajov na niektorých chirurgických pracoviskách na základe protokolu ECDC vychádzajúce z programu HELICS.

Časové obdobie: priebežne (zapojenie ďalších nemocníc do programu HELICS).

Európska surveillance infekcií spôsobených *Clostridium difficile* podľa protokolu ECDC

Európske centrum pre prevenciu a kontrolu ochorení (ECDC) vyzvalo Slovenskú republiku k začatiu Surveillance infekcií spôsobených *Clostridium difficile* (CDI). Táto surveillance bola realizovaná v období október – december 2016 prostredníctvom Epidemiologického informačného systému (EPIS). Surveillance CDI je v súlade s Odporúčaním Rady 2009 / C 151/01 z 9. júna 2009 o bezpečnosti pacientov vrátane prevencie a kontroly infekcií spojených so zdravotnou starostlivosťou. Vzhľadom na možnosť vkladania údajov podľa protokolu ECD do EPIS sa bude vykonávať kontinuálna surveillance incidencie CDI prostredníctvom EPIS trvale. V roku 2024 bude prebiehať ďalšia etapa incidenčného sledovania v rámci Surveillance infekcií spôsobených CD v mesiacoch október - december 2024. Sledovanie CDI a účinnosti vykonávania protiepidemických opatrení budú podporené laboratórnou detekciou patogéna z nemocničného prostredia v NRC pre NN v RÚVZ Trenčín.

Realizácia incidenčného sledovania CDI

Termín: október- december 2024

Zodpovedný: RÚVZ v Trenčíne a všetky RÚVZ v SR

Realizačné výstupy: analýza výskytu CDI na Slovensku a porovnanie výskytu s inými členskými štátmi, následná spätná väzba pre lôžkové zdravotnícke zariadenia na zvýšenie bezpečnosti pacientov.

Bodové prevalenčné sledovanie nozokomiálnych nákaz a spotreby antibiotík v európskych nemocniciach (BPS)

- Rok 2024 bude zameraný na spracovanie výsledkov BPS – III, ktorá bola realizovaná v SR v 2. polroku 2023, podľa revidovaného protokolu ECDC (doplnenie sa týka najmä nozokomiálneho prenosu COVID-19) v súlade s Odporúčaním Rady 2009 / C 151/01 z 9. júna 2009 o bezpečnosti pacientov vrátane prevencie a kontroly infekcií spojených so zdravotnou starostlivosťou.

- Príprava publikácie výsledkov v printovej forme pre zapojené nemocnice a pre odborníkov v oblasti mikrobiológie, infektológie a epidemiológie, pacujúcich na RUVZ alebo v zdravotníckych zariadeniach, MZ SR a iných podľa problematiky.
- Príprava prednášok a článkov, zameraných na vzdelávanie s cieľom implementácie opatrení na obmedzenie šírenia NN a ATB rezistencie.

Termín: priebežne

Realizácia kampane *Clean care is save care*

RÚVZ sa zapoja do kampane WHO : „Clean care is save care“.

- február – apríl – príprava vzorových materiálov pre realizáciu kampane – zabezpečí RÚVZ so sídlom v Trenčíne
- máj - vlastná realizácia projektu na všetkých RÚVZ v SR – vykonajú všetky RÚVZ v SR
- jún - vyhodnotenie realizovanej kampane – vykonajú všetky RÚVZ v SR;
- júl – spracovanie a vyhodnotenie za všetky RUVZ v SR na RÚVZ so sídlom v Trenčíne

Implementácia moderných foriem vzdelávania epidemiológov a cieľových skupín zdravotníckych pracovníkov v oblasti prevencie NN

V rámci postgraduálneho doškolovania zdravotníckych pracovníkov spolupracovať so SZU, lekáorskými fakultami a univerzitami vychovávajúcimi odborníkov vo verejnom zdravotníctve v implementácii moderných foriem vzdelávania v oblasti prevencie nozokomiálnych nákaz v kontexte odporúčania Rady z 9. júla 2009 o bezpečnosti pacientov vrátane prevencie a kontroly infekcií spojených so zdravotnou starostlivosťou č. 2009/C 151/01.

Časové obdobie: priebežne

Realizačné výstupy

- analýza výskytu nozokomiálnych nákaz za **rok 2023**,
- porovnanie výskytu nozokomiálnych nákaz v **roku 2023** s výskytom v **roku 2022** a za ostatných 5 rokov,
- skvalitnenie surveillancie a kontroly nozokomiálnych nákaz:
- vykonaním incidenčných a prevalenčných štúdií výskytu nemocničných nákaz, analýzou najrizikovejších faktorov ich vzniku, publikáciou ich výsledkov pre odbornú zdravotnícku verejnosť (podľa usmernení z ECDC)
- realizáciou aktivít na podporu zlepšenia compliance v hygiene rúk zdravotníckych pracovníkov
- zabezpečením vysokej kvality diagnostických možností patogénnych mikroorganizmov, vysokej kvality monitorovania a kontroly nozokomiálnych nákaz,
- sledovaním kolonizácie/infekcie pacientov závažnými nemocničnými patogénmi (hlavne MRSA, VRE, *C. difficile*, CPE), návrhmi a kontrolou protiepidemických opatrení na zamedzenie ich šírenia v prostredí ZZ a následného prenosu do komunitného prostredia,

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

- analýzu výskytu nozokomiálnych nákaz v zdravotníckych zariadeniach v okresoch Rimavská Sobota a Revúca za rok 2023 formou výročnej správy s porovnaním výskytu v roku 2022 a za posledných 5 rokov,
- účasť na incidenčnej štúdii HELICS SSI za rok 2023 zameranej na sledovanie nozokomiálnych nákaz v mieste chirurgického výkonu po cholecystektómii na chirurgickom oddelení vo Všeobecnej nemocnici v Rimavskej Sobote,
- účasť na incidenčnom sledovaní CDI v roku 2024 zameranom na sledovanie výskytu CDI vo Všeobecnej nemocnici v Rimavskej Sobote,
- vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov v oblasti prevencie nozokomiálnych nákaz a spolupodieľanie sa na kampani: „Clean care is save care“,

- sledovanie kolonizácie/infekcie pacientov rezistentnými kmeňmi (MRSA, *C. difficile* a iné), vrátane protiepidemických opatrení na zamedzenie ich šírenia v zdravotníckych zariadeniach a následného prenosu do komunitného prostredia.

6.5 MIMORIADNE EPIDEMIOLOGICKÉ SITUÁCIE

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

RÚVZ v SR

Cieľ

1. Ochraňovať občanov pred mimoriadnymi epidemiologickými situáciami.
2. Zabezpečiť pripravenosť, rýchlu a koordinovanú reakciu na mimoriadne epidemiologické situácie (hrozby a naliehavé situácie) a ich udržateľný priebeh.
3. Podporovať medzirezortnú spoluprácu.
4. Skvalitniť pripravenosť na pandémie chrípky a ďalšie vysoko nebezpečné nákazy (Ebola, MERSCoV, vtáčia chrípka, SARS), COVID-19, import osýpok, iné epidemiologicky závažné ochorenia prenášané článkonožcami, atď.).
5. Rozvíjať stratégiu spoločnej krízovej komunikácie.

Dosiahnutie cieľov si vyžaduje dostatočnú pripravenosť, koordinovaný postup odborne podložený a dobre zdokumentovaný, komunikáciu na národnej a medzinárodnej úrovni.

Anotácia

Rýchla a koordinovaná reakcia na mimoriadne epidemiologické situácie, hrozby a naliehavé situácie, ktoré môžu vzniknúť v súvislosti s uvoľnením biologických látok týkajúcich sa prenosných ochorení, v súvislosti s očakávanou pandemiou chrípky, epidemiologickou situáciou počas prebiehajúcej pandémie ochorenia COVID-19 a v súvislosti so závažnými cezhraničnými ohrozeniami zdravia ako aj s utečeneckou vlnou vojnových utečencov z Ukrajiny, si vyžaduje dostatočné kapacity v oblasti ľudských zdrojov, materiálneho zabezpečenia a vedomostného potenciálu. Na úrovni EÚ, ale aj na národnej, krajských a okresných úrovniach, svoju nezastupiteľnú úlohu zohrávajú stratégie spoločnej krízovej komunikácie, pripravenosť zdravotníctva, medzirezortná spolupráca, risk assesment a risk manažment. Prioritami sú plány na podporu všeobecnej pripravenosti a vhodnej reakcie na ohrozenie zdravia v prípade potreby. V oblasti verejného zdravotníctva dôležitú úlohu zohráva aj informovanosť obyvateľov. Všetky činnosti na ochranu pred zdravotnými ohrozeniami obyvateľov SR sú koordinované s ECDC a EK. Na úrovni EÚ je rozhodnutím EK zriadený Systém včasného varovania a reakcie (EWRS) na vydávanie varovaní v súvislosti so závažnými cezhraničnými ohrozeniami zdravia. SR ako členský štát EÚ implementovala predmetné rozhodnutie do svojej vnútroštátnej politiky.

V súvislosti s Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2371 z 23. novembra 2022 o závažných cezhraničných ohrozeniach zdravia, ktorým sa zrušuje rozhodnutie č. 1082/2013/EÚ pre členské štáty viacero dôležitých úloh. Jednou z najdôležitejších úloh bude participovať na príprave Národného plánu pripravenosti, prevencie a odpovede na závažné cezhraničné ohrozenia zdravia (v gescii MZ SR).

Etapy riešenia

Stratégie súvisiace s pripravenosťou a kontrolou prenosných ochorení predstavujúcich závažnú hrozbu pre obyvateľstvo

Príprava plánov, rozvoj stratégií a postupov pre stanovenie, testovanie, hodnotenie a revidovanie nepredvídaných udalostí na národnej úrovni, krajských, okresných a miestnych úrovniach, a ich súčinnosť v rámci našej krajiny, ale i medzi členskými štátmi EÚ. Tieto úlohy zabezpečujúce vysokú ochranu zdravia obyvateľov je možné plniť len v prípade

monitoringu, zabezpečenia včasného varovania pred závažnými ohrozeniami zdravia a pri získavaní a využívaní spoľahlivých informácií.

Posilniť globálnu zdravotnú bezpečnosť (varovanie a reakciu na epidémie, ohrozenie biologickými zbraňami)

Realizačné výstupy

- participácia na príprave Národného plánu pripravenosti, prevencie a odpovede na závažné cezhraničné ohrozenia zdravia
- posilnenie všeobecnej pripravenosti verejného zdravotníctva v SR na krízové situácie,
- zlepšenie stratégie krízovej komunikácie,
- včasné hlásenie vzniku mimoriadnej situácie,
- zabezpečovanie Systému včasného varovania a reakcie (Early Warning and Response System – EWRS) v SR 24/7
- pravidelné školenie epidemiológov pri potencionálnom ohrození verejného zdravia biologickými faktormi (podozrivé látky) v otázkach indikovania adekvátnych protiepidemických opatrení a nutnosti laboratórneho vyšetrenia nálezov pri mimoriadnej situácii, ku ktorej je prizvaný IZS za účelom rýchlej koordinovanej reakcie,
- priebežné aktualizovanie usmernení hlavného hygienika SR pre realizáciu opatrení pri výskyte vysoko nebezpečných nákaz,
- príprava koordinovaného postupu v prípade mimoriadnej epidemiologickej situácie,
- priebežná aktualizácia členov a kontaktných údajov v protiepidemických komisiách,
- účasť na medzinárodných školeniach a cvičeniach zameraných na závažné cezhraničné ohrozenia zdravia.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobotě zabezpečí:

- aktualizáciu členov protiepidemickej komisie zriadenej na RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobotě a ich kontaktných údajov,
- všeobecnú pripravenosť a koordinovaný postup v prípade pandémie chrípky, vysokovirulentných nákaz alebo inej mimoriadnej epidemiologickej situácie v okresoch Rimavská Sobotě a Revúca.

6.6 ENVIRONMENTÁLNA SURVEILLANCE POLIOMYELITÍDY A SLEDOVANIE VDPV

Gestor

ÚVZ SR, NRC pre poliomyelitídu

Riešiteľské pracoviská

RÚVZ v SR

6.6.1 Environmentálna surveillance poliomyelitídy

Cieľ

Monitorovanie cirkulácie divých a vakcinálnych kmeňov poliovírusov vyšetrovaním odpadových vôd s osobitným zreteľom na sledovanie tzv. VDPV (Vaccine Derived Polio Viruses).

Monitorovanie cirkulácie vakcinálnych kmeňov poliovírusov vyšetrovaním odpadových vôd zameraných na rozšírenie siete odberových miest s osobitným zreteľom na sledovanie tzv. VDPV (Vaccine Derived Polio Viruses) v súvislosti s výskytom VDPV na Ukrajine a s utečeneckou vlnou vojnových utečencov z Ukrajiny ako aj z iných krajín.

Anotácia

Po úspešnej eradikácii poliomyelitídy v Slovenskej republike je potrebné naďalej pokračovať vo všetkých aktivitách surveillance poliomyelitídy, ku ktorým patrí aj vykonávanie

pravidelného virologického vyšetřovania odpadových vôd na zistenie prítomnosti poliovírusov a iných enterovírusov vo vonkajšom prostredí. Sledovanie cirkulácie poliomyelitických vírusov a iných enterovírusov vyšetřovaním odpadových vôd sa začalo v rámci surveillance poliomyelitídy vykonávať vo vybraných lokalitách Slovenska v roku 1970. Environmentálna surveillance spočíva vo virologickom vyšetřovaní odpadových vôd vykonávanom celoslovensky podľa nariadenia hlavného hygienika Slovenskej republiky. Vzorky sa odoberajú systematicky najmä vo väčších mestách a v utečeneckých táboroch a to v mieste vyústenia odpadových vôd do čističky odpadových vôd.

Etapy riešenia

I. etapa: Organizačné zabezpečenie. Príprava harmonogramu odberov.

Časové obdobie: **január – február 2024**

II. etapa

Vykonanie odberov v niekoľkých lokalitách spádového územia každého z troch virologických laboratórií regionálnych úradov verejného zdravotníctva. Odbery sa vykonajú každý druhý mesiac podľa platných pokynov hlavného hygienika Slovenskej republiky vypracovaných NRC pre poliomyelitídu ÚVZ SR. Sledovanie cirkulácie divých a vakcinálnych kmeňov poliovírusov a iných enterovírusov v odpadových vodách a zasielanie izolovaných kmeňov do Regionálneho referenčného laboratória v Helsinkách.

Časové obdobie: **marec 2024 – február 2025**

Rozšírenie siete odberových miest

Na základe vzniku a prevádzkovania azylových ubytovacích zariadení je možné vykonať rozšírenie odberových miest o ČOV s prítokmi z veľkých azylových zariadení.

III. etapa

Vyhodnotenie výsledkov za rok **2023** a ich porovnanie s predchádzajúcim obdobím.

Realizačné výstupy

1. Udržanie certifikácie eradikácie poliomyelitídy v SR.
2. Aktualizácia „Akčného plánu na udržanie stavu bez poliomyelitídy v Slovenskej republike na obdobie od certifikácie prerušenia autochtónneho prenosu divého poliovírusu v európskom regióne po vyhlásenie globálnej eradikácie poliomyelitídy.

6.6.2 Enviromentálna surveillance iných vybraných epidemiologicky významných patogénov v zmysle požiadaviek EK

Cieľ

Monitorovanie cirkulácie epidemiologicky významných patogénov vyšetřovaním odpadových vôd s osobitným zreteľom na odporúčania EK.

Anotácia

Počas pandémie COVID-19 sa preukázala environmentálna surveillance SARS-CoV-2 ako nákladovo efektívny, rýchly a spoľahlivý zdroj informácií o šírení SARS-CoV-2 v populácii, prispievajúci ku genomickému a epidemiologickému dohľadu. V SR je vybudovaná sieť odberových miest geograficky rozložená na území SR, ktorá poskytuje reálny pohľad na cirkuláciu vírusu SARS-CoV-2 v celej krajine. Sieť je možné podľa epidemiologickej situácie použiť na zisťovanie iných epidemiologicky významných patogénov.

Realizačné výstupy

Kontinuálny monitoring vírusu SARS Cov2 v odpadových vodách, ktorý je súčasťou surveillance respiračných patogénov. Výsledky sú pravidelne poskytované EK prostredníctvom platformy EU Wastewater Observatory for Public Health a zverejňované na stránke ÚVZ SR.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobotě zabezpečí:

- odber vzoriek odpadových vôd v čistiarni odpadových vôd v meste Rimavská Sobota podľa harmonogramu odberov (spracované RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici) a ich odvoz do laboratórií na RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, ktoré vykoná vyhodnotenie výsledkov so zameraním na cirkuláciu divých, vakcinálnych kmeňov poliovírusov a iných enterovírusov,
- odber vzoriek odpadových vôd v čistiarni odpadových vôd v meste Rimavská Sobota podľa harmonogramu odberov (spracované RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici) a ich odvoz do laboratórií na RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, ktoré vykoná vyhodnotenie výsledkov so zameraním na cirkuláciu vírusu SARS-CoV-2, prípadne iných epidemiologicky významných patogénov.

6.7 PREVENCIA HIV/AIDS

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

RÚVZ v SR

Cieľ

HIV/AIDS je vážnym zdravotníckym a celospoločenským problémom. Narastajúci počet osôb s HIV/AIDS a nevyliciteľnosť tohto ochorenia zdôrazňujú skutočnosť, že prevencia je najúčinnjším prostriedkom v zabránení šírenia HIV/AIDS v populácii. Základným cieľom Národného programu prevencie HIV/AIDS v Slovenskej republike je obmedzovať šírenie vírusu HIV v SR a zmierňovať dopady nákazy HIV a AIDS v tých častiach spoločnosti, ktorých sa to najviac dotýka. Národný program je zameraný na celú populáciu SR s dôrazom na ohrozené skupiny obyvateľstva, medzi ktoré patria aj mladí ľudia. Dôslednou realizáciou vzdelávacích aktivít v rámci plnenia úlohy sa očakáva zmena postojev a správania sa mladých ľudí v možných rizikových situáciách. Za kľúčové sa z pohľadu WHO považuje okrem kontinuálnej edukácie verejnosti a to najmä mladej generácie, vyhľadávanie pozitívnych v čo najskorších štádiách infekcie a pozitívnym zabezpečenie včasnej antiretrovírusovej liečby.

Anotácia

Vzhľadom na stále dospievajúcu novú generáciu je potrebné opakovane vykonávať preventívno – edukačné aktivity spojené s ich vzdelávaním a výchovou, aby boli mladí ľudia dostatočne informovaní o tom, čo je HIV/AIDS a ako majú chrániť seba a svojich najbližších. I napriek dostupnosti informácií, ktoré sú v dnešnej dobe k dispozícii, sa počet HIV pozitívnych stále zvyšuje.

Pri realizácii úlohy je možné využiť edukačné aktivity charakteru teoretického výkladu napríklad formou prednášky, besedy, resp. panelovej diskusie k stanoveným tematickým blokom so zameraním na témy dospievanie, výchova k zodpovednému partnerstvu, manželstvu a rodičovstvu, zdravý životný štýl, prevencia sexuálne prenosných ochorení vrátane infekcie HIV/AIDS, význam Poradne prevencie HIV/AIDS (ostatné dve menované témy s určením pre starších žiakov a študentov). Uvádza sa, že zdravý životný štýl dokáže ovplyvniť výsledné zdravie približne z 50 percent. Nad zdravím máme o mnoho vyššiu kontrolu, ako sa všeobecne predpokladá. Je potrebné budovať testovacie kapacity a priblížiť sa čo najviac k rizikovým populáciám.

Etapy riešenia

I. etapa: marec – november r. 2024: realizácia preventívno-edukačných aktivít na všetkých RÚVZ v Slovenskej republike.

Plniť Národný program prevencie HIV/AIDS v Slovenskej republike na ďalšie roky; národný program je súčasťou Akčných plánov Národného plánu kontroly infekčných ochorení (AP NPKIO) v SR: termín: priebežne počas roka.

Realizácia

II. etapa: december r. 2024: spracovanie, vyhodnotenie a zaslanie výsledkov (počet a typ aktivít, počet edukovaných osôb atď.) uskutočnených edukačných aktivít.

III. etapa – vyhodnotenie výsledkov edukačných aktivít realizovaných v rámci plnenia úlohy v roku 2024 – vykoná UVZ SR

Priebežne:

- vykonávať vyšetovanie anti – HIV protilátok prostredníctvom Poradní pre problematiku HIV/AIDS pri vybraných RÚVZ v SR.
- Realizovať poradenstvo v Poradniach pre problematiku HIV/AIDS pri vybraných RÚVZ v SR: osobné, telefonické, emailové poradenstvo a anonymný bezplatný odber.

Realizačné výstupy

Zvýšiť úroveň informovanosti a zmeny postojov mladých ľudí v problematike HIV/AIDS a iných pohlavne prenosných ochorení (VHB, VHC, syfilis).

Termín ukončenia: December 2024

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

- vlastnú realizáciu preventívno - edukačných aktivít zameraných na prevenciu HIV/AIDS v spádovej oblasti prostredníctvom odborných zamestnancov RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote,
- spracovanie výsledkov a zaslanie záverečnej správy na ÚVZ SR.

6.8 PORADNE OČKOVANIA

Gestor

ÚVZ SR, RÚVZ so sídlom v Trnave

Riešiteľské pracoviská

RÚVZ v SR

Cieľ

Posilnenie informovanosti laickej verejnosti o význame očkovania v prevencii závažných prenosných ochorení, ktorým je možné predchádzať očkovaním. Zvýšenie vedomostí budúcich rodičov o ochoreniach preventabilných očkovaním, o rizikách súvisiacich s ich priebehom, možnými komplikáciami a následkami, o možnostiach a význame účinnej prevencie očkovaním za účelom udržania vysokej úrovne zaočkovanosti v Slovenskej republike.

Rozšírenie vedomostí o očkovaní ako aj o ochoreniach preventabilných očkovaním u žiakov stredných zdravotníckych škôl. Doplnenie vzdelávacieho programu v rámci predmetu preventívne lekárstvo o aktuálne informácie v oblasti vakcinológie.

Anotácia

Očkovanie patrí k významným a účinným spôsobom prevencie infekčných chorôb. Tvorí mimoriadne dôležitú súčasť zdravotnej starostlivosti o obyvateľstvo. V krajinách, kde je zaočkovanosť nízka, t. j. nie je dostatočná kolektívna imunita, dochádza k epidemickým výskytom mnohých, očkovaním preventabilných ochorení. ÚVZ SR a regionálne úrady verejného zdravotníctva v SR zaznamenávajú nárast antivakcinačných aktivít. Správna informovanosť o očkovaní má jednoznačne pozitívny vplyv na podporu zaočkovanosti populácie. Významným nástrojom na plnenie tejto úlohy je prijatie Národného plánu kontroly infekčných ochorení v SR a k nemu vypracovaných akčných plánov.

Riešenie

Poskytovanie informácií o priebehu ochorení preventabilných očkovaním, očkovaní – povinnom, odporúčanom, indikáciách a kontraindikáciách očkovania, zložení vakcín či nežiaducich reakciách. Realizácia projektu vzdelávania žiakov stredných zdravotníckych škôl v oblasti vakcinológie prebieha podľa individuálnej dohody RÚVZ so SZŠ (v rámci

praktických cvičení resp. vyučovacieho procesu), prednostne je zameraná pre študijné odbory praktická sestra. Edukačné aktivity sú realizované formou prednášok a náučných filmov. Cieľovou skupinou projektu Očkovanie hrou sú najmä žiaci vyšších ročníkov stredných škôl. Vzdelávanie je zamerané vybudovanie kritického postoja účastníkov k rôznym zdrojom informácií súvisiacich s očkovaním. Medzi 5 hlavných tematických okruhov patrí:

- problematika povinného očkovania,
- problematika odporúčaného očkovania (očkovanie proti ochoreniam vyvolaným ľudským papilomavírusom (HPV) ako prevencie vzniku cervikálnej rakoviny a iných onkologických ochorení spôsobených vírusom HPV),
- zdroje informácií o očkovaní, kritický pohľad na internet (okruhy s názvami: „Prídavné látky“, „Prečo toľko vakcín“, Nežiaduce účinky po očkovaní“, „Prečo stále očkujeme“
- kvalita života očkovanej a neočkovanej osoby
- význam individuálnej a kolektívnej imunity.

Časové obdobie

Priebežne

Realizačné výstupy

- Zvýšenie informovanosti o očkovaní a očkovaním preventabilných ochoreniach praktickou výučbou budúcich sestier na SZŠ a vzdelávaním sestier v rámci SKSaPA.
- Zvýšenie úrovne vedomostí budúcich rodičov o nákazách preventabilných očkovaním a o význame očkovania a presvedčenie rodiča o potrebe dať dieťa očkovať.
- Obmedzenie antivakcinačných aktivít a zníženie odmietaní očkovania.
- Informovanie verejnosti o vakcinologickom poradenstve RÚVZ (gynekolog.- pôrod. oddelenia, čakárne gynekologických ambulancií a čakárne všeobecných lekárov, čakárne všeobecných lekárov pre deti a dorast – podľa problematiky).

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobotě zabezpečí:

- poradenskú činnosť v oblasti imunizácie pri ochoreniach preventabilných očkovaním,
- informovanosť laickej aj odbornej verejnosti v zmysle prevencie antivakcinačných aktivít.

7. OBJEKTIVIZÁCIA FAKTOROV PROSTREDIA (BŽP, MŽP, FF, CHA)

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobotě nemá vytvorené pracovisko, podieľa sa na plnení úloh 7.1, 7.2, 7.4, 7.9

Č. Ú.	NÁZOV ÚLOHY	GESTOR ÚLOHY
	RIEŠITEĽSKÉ PRACOVISKO	TERMÍN
7.1	MONITORING KVALITY VÔD VYBRANÝCH LOKALÍT	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, RÚVZ v SR	2024 a ďalšie roky
7.2	KVALITA VODY A PROSTREDIA ZDRAVOTNÍCKYCH ZARIADENÍ, INÝCH PRIORITNÝCH PRIESTOROV A UMELÝCH KÚPALÍSK	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, RÚVZ Komárno, RÚVZ v SR	2024 a ďalšie roky
7.3	MATERSKÉ MLIEKO	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, Laktárium NÚDCH Limbová ul. Bratislava, príslušné RÚVZ a banky ženského mlieka v ich pôsobnosti	2024 a ďalšie roky

7.4	REZIDUÁ PESTICÍDOV V POTRAVINÁCH NA VÝŽIVU A VÝŽIVOVÉ PRÍPRAVKY PRE DOJČATÁ A MALÉ DETI	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, RÚVZ v SR podľa aktuálneho Plánu úradnej kontroly potravín	2024 a ďalšie roky
7.5	NADSTAVBOVÁ DIAGNOSTIKA VÝZNAMNÝCH MIKROORGANIZMOV V ŽIVOTNOM PROSTREDÍ	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, RÚVZ v SR	2024 a ďalšie roky
7.6	BIOMONITORING ŤAŽKÝCH KOVOV V PRACOVNOM A ŽIVOTNOM PROSTREDÍ	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, RÚVZ v SR	2024 a ďalšie roky
7.7	KVALITA VNÚTORNÉHO OVZDUŠIA V ZDRAVOTNÍCKYCH ZARIADENIACH A V ZARIADENIACH PRE DETI OD 0 DO 6 ROKOV VEKU	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, RÚVZ Poprad	2024 a ďalšie roky
7.8	VYUŽITIE EKOTOXIKOLOGICKÝCH METÓD AKO ALTERNATÍVNEHO SPÔSOBU MONITOROVANIA KVALITY VÔD	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, RÚVZ v SR	2024 a ďalšie roky
7.9	MONITORING VÝSKYTU VIBRIÍ S CIEĽOM OCHRANY VEREJNÉHO ZDRAVIA	NRC pre <i>Vibrionaceae</i> , RÚVZ so sídlom v Komárne
	NRC pre <i>Vibrionaceae</i> pri RÚVZ so sídlom v Komárne, RÚVZ so sídlom v Poprade, Ústav mikrobiológie LF SZU, vybrané RÚVZ v SR	2024 a ďalšie roky
7.10	MONITORING BIOLOGICKÝCH ALERGÉNOV V OVZDUŠÍ (PEĽOVÁ INFORMAČNÁ SLUŽBA - PIS)	RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici
	RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, ÚVZ SR, vybrané RÚVZ v SR, NRC pre hodnotenie vplyvu voľného ovzdušia a ovzdušia uzavretých priestorov nevýrobného charakteru na zdravie populácie	2024 a ďalšie roky
7.11	MONITORING CELKOVÉHO ORGANICKÉHO UHLÍKA V PRÍRODNÝCH A UMELÝCH KÚPALISKÁCH	RÚVZ Žilina
	RÚVZ so sídlom v Žiline, RÚVZ so sídlom v Košiciach, ÚVZ SR, RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, ostatné RÚVZ podľa záujmu	2024 a ďalšie roky
7.12	EPIDEMIOLOGICKÁ PREVENČIA RIZIKA KARCINOGENITY V POPULÁCI	RÚVZ Košice
	RÚVZ so sídlom v Košiciach - NRC pre hodnotenie neskorých účinkov chemických látok metódami genetickej toxikológie	2024 a ďalšie roky

7.13	ANALÝZA CELKOVÉHO ARZÉNU V POTRAVINÁCH	RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici
	RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, RÚVZ so sídlom v Prešove, RÚVZ so sídlom v Nitre, RÚVZ so sídlom v Trenčíne, RÚVZ so sídlom v Trnave, RÚVZ so sídlom v Žiline, ďalší podľa záujmu	2024 a ďalšie roky
7.14	MONITORING ENERGETICKEJ A BIOLOGICKEJ HODNOTY STRAVY SPOJENÝ S ANALÝZOU VYBRANÝCH KONTAMINANTOV V STRAVE V ZARIADENIACH SPOLOČNÉHO STRAVOVANIA PRE DETI MŠ A ZŠ.	RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici
	Vybrané RÚVZ v SR (Oddelenie hygieny detí a mládeže, Oddelenie chemických analýz), RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, RÚVZ so sídlom v Košiciach	2024 a ďalšie roky
7.15	MONITORING OBSAHU ŤAŽKÝCH KOVOV V POTRAVINÁCH PRE DOJČATÁ A MALÉ DETI	RÚVZ so sídlom v Prešove
	RÚVZ so sídlom v Prešove, RÚVZ so sídlom v Košiciach, RÚVZ so sídlom v Nitre, RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, RÚVZ so sídlom v Trnave	2024 a ďalšie roky
7.16	MONITORING OBSAHU DUSITANOV A DUSIČNANOV V POTRAVINÁCH PRE DOJČATÁ A MALÉ DETI	RÚVZ so sídlom v Prešove
	RÚVZ so sídlom v Prešove, RÚVZ so sídlom v Košiciach, RÚVZ so sídlom v Nitre, RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, RÚVZ so sídlom v Žiline	2024 a ďalšie roky
7.17	MONITORING OBSAHU HISTAMÍNU V POTRAVINÁCH A NÁPOJOCH	RÚVZ so sídlom v Prešove
	RÚVZ so sídlom v Prešove	2024 a ďalšie roky
7.18	SLEDOVANIE PRÍTOMNOSTI OBSAHU ŤAŽKÝCH KOVOV (KADMIUM, OLOVO) V ČERSTVOM MÄSE V ZARIADENIACH SPOLOČNÉHO STRAVOVANIA (ZSS)	RÚVZ so sídlom v Prešove
	RÚVZ so sídlom v Prešove	2024 a ďalšie roky
7.19	REZÍDUÁ PESTICÍDOV V PITNÝCH VODÁCH A JEJ ZDROJOCH	ÚVZ SR
	ÚVZ SR a ostatné RÚVZ v SR v súlade s aktuálnym plánom odberu vzoriek pitnej vody ktorý vypracuje Odbor hygieny životného prostredia ÚVZ SR. Konkrétne merania zabezpečí Národné referenčné centrum pre rezíduá pesticídov ÚVZ SR	2024 a ďalšie roky
7.20	MONITORING PRÍTOMNOSTI HALOCTOVÝCH KYSELÍN V PITNÝCH VODÁCH V SR	RÚVZ BA, NRC pre pitnú vodu
	RÚVZ Bratislava hl. mesto a RÚVZ v SR, NRC pre pitnú vodu	2024 a ďalšie roky

7.1 MONITORING KVALITY VÔD VYBRANÝCH LOKALÍT

Projekt vychádza z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky, regionálny cieľ: Chrániť ľudské zdravie pred nepriaznivými účinkami kontaminovanej vody. Zabezpečuje sa najmä sledovanie kvality vôd na kúpanie a vôd určených na výrobu pitnej vody vo vodárenských nádržiach.

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, RÚVZ v SR

Cieľ

- monitorovanie výskytu rias, cyanobaktérií a vodných kvetov vo vybraných vodách na kúpanie a biokúpaliskách,
- monitorovanie výskytu cyanobaktérií vo vodárenských nádržiach v súvislosti s prítomnosťou mikrocystínov v upravenej pitnej vode,
- zisťovanie akútnej toxicity a prítomnosti cyanotoxínov v biomase cyanobaktérií (vo vodných kvetoch) a vo vode,
- zisťovanie súvislostí medzi biologickým oživením vôd a celkovou kvalitou vody
- v prípade potreby zisťovanie osídlenia vodných plôch makrofyty v súvislosti s premnožením cyanobaktérií,
- v súvislosti s možným výskytom dermatitíd u ľudí po kúpaní zisťovanie výskytu vodných slimákov vo vodách na kúpanie ako vektorov cercárií,
- sledovanie mikrobiologického osídlenia vôd so zreteľom na patogénne mikroorganizmy a vybraných chemických ukazovateľov v súvislosti s premnožením cyanobaktérií
- včasné varovanie obyvateľstva pred možnými zdravotnými rizikami

Anotácia

Prírodné vodné plochy a biokúpaliská sú miestami oddychu a regenerácie síl obyvateľstva. Kvalitu ich vôd významne ovplyvňuje vodná biocenóza citlivá na zásahy človeka. Zhoršenie kvality vody môže ohroziť ľudské zdravie. Z uvedeného dôvodu sa vo vodách na kúpanie vykonáva monitorovanie a determinácia druhového zloženia rias, cyanobaktérií a vodných kvetov, ich kvantifikácia a mikrobiálne oživenie. Zvýšená pozornosť sa venuje sledovaniu výskytu invázných druhov cyanobaktérií v súvislosti s novými cyanotoxínmi. S cieľom zníženia zdravotného rizika pri využívaní vôd obyvateľstvom sa stanovujú cyanotoxíny a akútna ekotoxicita, sleduje sa osídlenie prírodných kúpalísk makrofyty a vodnými slimákmi. Cyanobaktérie, vodné kvety a relevantné ukazovatele sa monitorujú vo vybraných vodárenských nádržiach ohrozovaných ich zvýšeným výskytom v súvislosti s možným výskytom cyanotoxínov v pitnej vode.

Lokality

Vody vybraných vôd na kúpanie v SR a vodárenských nádrží. Ďalšie lokality podľa aktuálnej situácie a požiadaviek RÚVZ.

Etapy riešenia

1. monitoring, odbery, laboratórne analýzy: jar a letná sezóna 2024
2. kompletizácia výsledkov, vyhodnotenie, závery: február 2025

Výstupy

- protokoly o skúškach zo sledovania kvality vôd, názory a interpretácie
- hlásenia o výskyte vodných kvetov
- revidovanie profilov vôd určených na kúpanie
- hodnotenie kvality vody jednotlivých lokalít v súvislosti s biologickým oživením
- prezentácia výsledkov projektu na odborných podujatiach, publikácie

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

V prípade potreby sa podľa usmernenia RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici budeme podieľať na odbere vzoriek vôd z vodárenskej nádrže Klenovec a z VN Teplý Vrch a na hodnotení kvality vody.

7.2 KVALITA VODY A PROSTREDIA ZDRAVOTNÍCKYCH ZARIADENÍ, INÝCH PRIORITNÝCH PRIESTOROV A UMELÝCH KÚPALÍSK

Projekt vychádza z:

- Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky - NEHAP V.
- Národného plánu kontroly infekčných ochorení v Slovenskej republike: Inovácia systému surveillance nozokomiálnych nákaz - Dekontaminácia prostredia - štandardizácia monitorovania hygienickej kvality nemocničného prostredia

Gestor úlohy

ÚVZ SR, RÚVZ Komárno

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR a vybrané RÚVZ v SR

Cieľ

- sledovanie kvality vody a prostredia v zdravotníckych zariadeniach, v iných prioritných priestoroch a umelých kúpaliskách mikrobiologickými, biologickými, ekotoxikologickými a chemickými skúškami
- zisťovanie výskytu mikrobiologických a biologických kontaminantov (ako napr. legionel, pseudomonád, améb, a iných) v rozvodných vodovodných systémoch budov zdravotníckych zariadení, iných prioritných priestoroch a v umelých kúpaliskách podľa aktuálne platnej legislatívy
- vypracovanie jednotného postupu manažmentu rizík vodovodných rozvodných systémov budov spojených s mikrobiologickou a biologickou kontamináciou
- vypracovanie jednotného postupu pri odbere a interpretácii sterov z nemocničného prostredia

Anotácia

Nevyhovujúca kvalita pitnej a teplej vody vo vodovodných rozvodných systémoch budov môže negatívne ovplyvniť ľudské zdravie. S novými poznatkami v oblasti diagnostiky sa zvyšuje povedomie o rizikách nákaz z vôd a ovzdušia (prirodzene sa vyskytujúcimi patogénmi v daných prostrediach). Najviac sú ohrození ľudia s oslabenou imunitou alebo s inými rizikovými faktormi – akými sú napríklad vek, pohlavie a spôsob životného štýlu. Okrem mikrobiologického a biologického rizika vo vodách majú vplyv na zdravie ľudí aj chemické látky. Za účelom monitoringu mikrobiologických, biologických kontaminantov, a chemických látok sa vykonávajú odbery vzoriek zo životného prostredia (napr. vody, stery, ovzdušie). Takýto spôsob zberu poznatkov je nevyhnutný na podporu a ochranu zdravia obyvateľstva, príp. pre úpravu legislatívy.

Jedným z účinných nástrojov prevencie nozokomiálnych nákaz je sledovanie mikrobiálneho osídlenia nemocničného prostredia. Za účelom štandardizácie odberov a interpretácie laboratórneho vyšetrenia bude pripravený návrh na jednotný postup pri odbere sterov.

Etapy riešenia

1. 2024 odbery a analýzy
2. 2025 vyhodnotenie

Výstupy

- správa o výsledkoch sledovania kvality vôd a prostredia zdravotníckych zariadení, iných prioritných priestorov a umelých kúpalísk
- návrh na postup odberu a interpretácie sterov z nemocničného prostredia.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

Úloha sa bude zabezpečovať podľa inštrukcií ÚVZ SR v prípade, že RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote bude jedným z vybraných RÚVZ.

7.3 MATERSKÉ MLIEKO

Projekt vychádza z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky, regionálny cieľ: Zameranie na zníženie rizika ochorenia a poškodenia zdravia v dôsledku účinku nebezpečných chemických látok a biologických látok v období detstva.

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracovisko

ÚVZ SR, ostatné RÚVZ v SR a príslušné laktáriá (alebo novorodenecké oddelenia)

Cieľ

- sledovanie nutričnej kvality materského mlieka monitorovaním biopozitívnych látok (obsahu bielkovín, tuku, sacharidov, vápnika, železa a medi),
- zisťovanie obsahu chemických kontaminantov, t.j. bionegatívnych látok v mlieku ako odozvu na životné prostredie matiek (prítomnosť ťažkých kovov- kadmium, olovo, ortuť),
- sledovanie kvality nepasterizovaného mlieka ako odozvu na zdravotný stav matky a spôsob manipulácie s mliekom,
- sledovanie účinnosti pasterizácie materského mlieka porovnávaním mikrobiologickej kvality pred a po jeho pasterizácii
- zisťovanie prítomnosti patogénnych mikroorganizmov v nepasterizovanom a pasterizovanom mlieku a stafylokokového enterotoxínu v pasterizovanom mlieku ako prevenciu proti ohrozeniu zdravia novorodencov podávaním kontaminovaného mlieka
- zber kmeňov *Staphylococcus aureus* izolovaných z materského mlieka za účelom testovania génov kódujúcich stafylokokový enterotoxín metódou multiplex PCR

Anotácia

Kvalita materského mlieka závisí od fyziológie matky, od kvality životného prostredia, jej stravovacích návykov, zodpovednosti pri manipulácii s mliekom a spôsobom úpravy a uchovávanía mlieka v laktáriu do jeho použitia. Predmetom riešenej problematiky je cieleňá mikrobiologická a chemická kontrola materského mlieka zbieraného od daryňň do laktária a po pasterizácii podávaného novorodencom.

Etapy riešenia

1. monitoring: 2024

2. vyhodnotenie: január 2025

Výstupy

- výsledky analýz pre potreby nemocníc a laktárií
- správa o sledovaní biopozitívnych a bionegatívnych látok v materskom mlieku
- zhodnotenie účinnosti tepelného opracovania materského mlieka v laktáriu
- vyhodnotenie trendov vývoja kvality materského mlieka za sledované obdobie

7.4 REZIDUÁ PESTICÍDOV V POTRAVINÁCH NA VÝŽIVU A VÝŽIVOVÉ PRÍPRAVKY PRE DOJČATÁ A MALÉ DETI

Projekt vychádza z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky, názov aktivity: Kontrola a monitoring cudzorodých látok v potravinách.

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, RÚVZ v SR podľa aktuálneho Plánu úradnej kontroly potravín

Projekt vychádza z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky, regionálny cieľ IV., názov aktivity: Kontrola a monitoring cudzorodých látok v potravinách.

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, RÚVZ v SR podľa aktuálneho Plánu úradnej kontroly potravín

Cieľ

- monitoring obsahu rezíduí pesticídov v potravinách na výživu dojčiat a malých detí a následných výživových prípravkoch pre dojčatá a malé deti v obchodnej sieti
- ochrana zdravia detskej populácie
- plnenie prijatých opatrení v rámci dohovoru s krajinami EÚ nad kontrolou obsahu rezíduí pesticídov v potravinách na výživu dojčiat a malých detí a následných výživových prípravkoch pre dojčatá a malé deti, zavádzanie nových metód stanovenia rezíduí pesticídov

Anotácia

Participácia na monitoringu krajín EU v nadväznosti na prijaté opatrenia v oblasti kontroly prítomnosti a obsahu rezíduí pesticídov v potravinách na výživu dojčiat a malých detí a následných výživových prípravkoch pre dojčatá a malé deti a potravinový dozor nad kvalitou potravín na výživu dojčiat a malých detí a následných výživových prípravkov pre dojčatá a malé deti z hľadiska obsahu rezíduí pesticídov v rôznych druhoch dojčenskej a detskej výživy na báze mlieka, ovocia, zeleniny, mäsa a cereálií a ich kombinácií.

Etapy riešenia

1. zber a analýzy 40 vzoriek potravín na výživu dojčiat a malých detí a následných výživových prípravkoch pre dojčatá a malé deti z obchodnej siete prostredníctvom RÚVZ na obsah pesticídov-analytov: hexachlórcyklohexán (HCH) alfa-izomér, hexachlórcyklohexán (HCH) beta-izomér, lindán, hexachlórbenzén, aldrín, dieldrín, heptachlór, trans-heptachlór epoxid, cis-heptachlór epoxid, alfa-endosulfán, beta-endosulfán, endosulfán-sulfát, p,p'-DDT, o,p'-DDT, p,p'-DDE, p,p'-DDD, endrín, metoxychlór, cis-chlórdan, trans-chlórdan, disulfotón-sulfoxid, disulfotón-sulfón, fensulfotión, fensulfotión-oxón, fensulfotión-oxón-sulfón, fensulfotión-sulfón, dimetoát, ometoát, terbufos, terbufos-sulfoxid, terbufos-sulfón, kadusafos, demetón-S-metyl, oxydemetón-metyl, demetón-S-metyl sulfón, etoprofos, fipronil, fipronil-desulfinyl, fipronil-sulfón, nitrofen, fentín, haloxyfop, haloxyfop-etotyl, haloxyfop-metyl
2. analýza a vyhodnotenie obsahu pesticídov - analytov, čo zodpovedá výberu podľa Nariadenia Komisie č. 2023/731 z 3.4.2023 v 10 vzorkách určených pre monitoring Európskej únie priebežne počas roka 2024.

Výstupy

- výsledky kontrolovaných vzoriek potravín v rámci úradnej kontroly potravín – priebežne
- podklady k správe z monitoringu pre EK
- hlásenia do EFSA

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

Odbory vzoriek podľa aktuálneho plánu úradnej kontroly.

7.5 NADSTAVBOVÁ DIAGNOSTIKA VÝZNAMNÝCH MIKROORGANIZMOV V ŽIVOTNOM PROSTREDÍ

Projekt vychádza z

- Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky, názov aktivity: Realizovať kontrolu zoonóz a pôvodcov zoonóz v Slovenskej republike.
- Národného plánu kontroly infekčných ochorení v Slovenskej republike
- z aktuálnych úloh protiepidemických opatrení

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, RÚVZ v SR

Cieľ

- zavádzanie nových diagnostických postupov, metód molekulárnej biológie a inej nadstavbovej diagnostiky významných mikroorganizmov a vírusov
- spolupráca na medzinárodnej úrovni pri vývoji nových metód s európskymi referenčnými laboratóriami (EU-RL) a s inými národnými a medzinárodnými inštitúciami

Anotácia

V mikrobiologickej analýze vzoriek životného prostredia je dôležité rýchle a spoľahlivé odhalenie zdroja mikrobiálnej kontaminácie, prípadne jej šírenia a určenia potenciálneho environmentálneho zdroja pri epidemiologických šetreniach. Súčasný výskum sa zameriava na metódy molekulárnej biológie, ako aj iné rýchle metódy pri diagnostike patogénnych mikroorganizmov. Tieto metódy majú rozhodujúce zastúpenie pri detekcii patogénnych mikroorganizmov a vírusov v potravinách z hľadiska ich kvality a bezpečnosti, vo vzorkách zo životného prostredia aj v klinickom materiáli.

Súčasťou projektu je aj národný monitoring odpadových vôd za účelom detekcie prítomnosti vírusu SARS-CoV-2 v odpadových vodách ako súčasť environmentálnej surveillancie pre hodnotenie epidemickej situácie v rámci SR. Je predpoklad rozšíriť monitoring odpadových vôd o iné patogény v zmysle analýzy rizika a usmernení WHO, ECDC a EK.

Etapy riešenia

1. odskúšať a optimalizovať nové metódy na modelových vzorkách životného prostredia – priebežne 2024
2. aplikovať metódy na reálne vzorky izolované zo životného prostredia alebo biologického materiálu – priebežne 2024
3. spracovávať vzorky z medzinárodných štúdií (organizovaných EU-RL, EFSA, ECDC), zo štátneho zdravotného dozoru, epidemiologických šetrení a úradnej kontroly potravín a využiť nadstavbovú diagnostiku pri riešení prípadných epidemiologických súvislostí v SR
4. aktualizovať výsledky Národného monitoringu odpadových vôd za účelom detekcie prítomnosti vírusu SARS-CoV-2 a iných patogénnych mikroorganizmov v odpadových vodách.

Výstupy

- výsledky a správy zo štúdií zasielané do EU-RL
- správa o zavedení a uplatnení molekulárnych metód Špecializovaného laboratória molekulárnej biológie vo vyhodnotení činnosti NRC pre MŽP a NRC pre legionely v životnom prostredí
- poskytnutie výsledkov a odborných stanovísk pre ostatné pracoviská RÚVZ v SR pri riešení epidemiologických súvislostí
- výsledky analýz vzoriek pre štátny zdravotný dozor a úradnú kontrolu potravín
- publikácia výsledkov na národnej a medzinárodnej úrovni
- export údajov v rámci medzinárodnej platformy: EU Sewage Sentinel System for SARS-CoV-2 and its variants

7.6 BIOMONITORING ŤAŽKÝCH KOVŮ V PRACOVNOM A ŽIVOTNOM PROSTREDÍ

Projekt vychádza z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky, regionálny cieľ: Zameranie na zníženie rizika ochorenia a poškodenia zdravia v dôsledku účinku nebezpečných chemických látok

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľská pracoviská

ÚVZ SR: NRC pre expozičné testy xenobiotík, Špecializované laboratórium atómovej absorpčnej spektrometrie a Špecializované laboratórium chémie potravín.

Vybrané RÚVZ v SR.

Cieľ

- sledovanie hladiny ťažkých kovov v biologickom materiáli po profesionálnej a neprofesionálnej expozícii, príp. vytypovanie profesií s rizikom poškodenia zdravia alebo využitie údajov biomonitoringu na profylaktické účely.

Anotácia

Ťažké kovy patria medzi základné skupiny kontaminujúcich látok, ktoré majú zväčša nežiaduce toxické účinky a kontaminujú životné prostredie. Z tohto dôvodu je potrebné sledovať ich hladiny v biologickom materiáli a hodnotiť ich riziko pre bežnú populáciu, resp. exponovaných zamestnancov.

V súčasnosti existuje ešte veľa výrobných činností, pri ktorých v menšej alebo väčšej miere dochádza k expozícii zamestnancov ťažkými kovmi. Preto je potrebné najmä z profylaktických dôvodov vykonávať u osôb s potenciálom pracovnej expozície ťažkým kovom odpovedajúce biologické expozičné testy. Ťažké kovy majú rôzne cesty vstupu a rôznu distribúciu do tkanív ľudského organizmu. Nebezpečné pôsobenie ťažkých kovov môže nastať po akútnej aj chronickej expozícii, kedy môžu spôsobiť závažné poškodenie zdravia, napr. olovo vplyva na centrálny nervový systém, tráviaci trakt, ľadviny, srdcový a cievny systém.

K expozícii ťažkým kovom dochádza aj vplyvom znečisteného životného prostredia, i keď v tomto prípade nebývajú hladiny ťažkých kovov také vysoké ako v prípade profesionálnej expozície. Vzhľadom k ochrane zdravia je však potrebné v odôvodnených prípadoch, najmä u citlivých osôb ako deti, tehotné ženy a pod. vykonávať biomonitoring ťažkých kovov aj po expozícii zo životného prostredia.

Cieľom projektu je sledovanie hladín ťažkých kovov v krvi, v moči, resp. vo vlasoch bežnej populácie aj zamestnancov vykonávajúcich profesie, pri ktorých dochádzajú s ťažkými kovmi do styku. Vyhodnotenie pracovnej expozície sa bude vykonávať v súlade s aktuálnou legislatívou.

V prípade vyšetrenia ťažkých kovov u bežnej populácie po neprofesionálnej expozícii budú výsledky porovnávané s údajmi z odbornej literatúry.

Etapy riešenia

1. monitoring, odbery, laboratórne analýzy – 2024 a ďalšie roky
2. vyhodnotenie – január 2025 a ďalšie roky

Výstupy

- správa o výsledkoch sledovania ťažkých kovov v biologickom materiáli po profesionálnej alebo neprofesionálnej expozícii,
- poskytovanie informácií o výsledkoch sledovania ťažkých kovov v pracovnom alebo životnom prostredí zdravotníckym zariadeniam, pracovným zdravotným službám alebo aj bežnej populácii

7.7 KVALITA VNÚTORNÉHO OVZDUŠIA V ZDRAVOTNÍCKYCH ZARIADENIACH A V ZARIADENIACH PRE DETI OD 0 DO 6 ROKOV VEKU

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, Pracovná skupina pre odbery vzoriek OOFŽP, Špecializované laboratórium chémie ovzdušia, NRC pre mikrobiológiu životného prostredia.

RÚVZ v SR podľa potreby

Cieľ

- monitorovanie kvality vnútorného ovzdušia v zdravotníckych zariadeniach podľa vyhlášky č. 553 MZ SR z 15. augusta 2007, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách na prevádzku zdravotníckych zariadení z hľadiska ochrany zdravia
- monitorovanie kvality vnútorného ovzdušia v zariadeniach pre deti predškolského veku podľa vyhlášky č. 259 MZ SR z 18. júna 2008 o podrobnostiach o požiadavkách na vnútorné prostredie budov a o minimálnych požiadavkách na byty nižšieho štandardu a na ubytovacie zariadenia v znení neskorších predpisov.

Anotácia

Všeobecne kvalita vnútorného ovzdušia môže vo veľkej miere ovplyvniť zdravie ľudí, zvlášť tých najzraniteľnejších, najmä detí v predškolských zariadeniach a pacientov v zariadeniach zdravotnej starostlivosti.

V zdravotníckych zariadeniach sa priebežne kontroluje dodržiavanie hygienicko – epidemiologického režimu, a to odoberaním vzoriek vo forme sterov. Najnovšie výsledky výskumu ale ukazujú, že mikroorganizmy detegované z pevných povrchov nie sú vždy totožné s mikroorganizmami pozorovaných v ovzduší. Človekom inhalované však môžu byť iba mikroorganizmy zo vzdušného aerosólu. **Mikroorganizmy** sú často prichytené na prachových časticách, pričom ovzdušie slúži najmä na ich šírenie. Takéto znečistenie nepriaznivo ovplyvňuje hojenie rán a rekonvalescenciu pacientov. Infikovaný prach môže v ranách spôsobovať rôzne zápalové procesy, v organizme blokovat' činnosť lymfatického systému a tiež nepriaznivo ovplyvňovať stav slizníc, mäkkých tkanív a respiračného systému. Z toho dôvodu často dochádza k predĺžovaniu doby hospitalizácie a zároveň sa zvyšujú aj finančné náklady na liečenie.

Z vyššie uvedených dôvodov sú v interiéroch veľmi často používané rôzne technické zariadenia, ktoré majú slúžiť okrem iného aj na zníženie koncentrácie prachových častíc a mikroorganizmov z ovzdušia. Nikde inde ako v zdravotníckych zariadeniach nie je filtrácia vzduchu dôležitejšia. Pri nedostatočnej starostlivosti sa však tieto zariadenia môžu naopak stáť rezervoárom, v ktorom sa mikroorganizmy môžu kumulovať a pri vhodných mikroklimatických podmienkach i rozmnožovať. Takto sa potom uvoľňujú do vnútorného prostredia, kde sa môžu vyskytovať aj v koncentráciách niekoľkonásobne vyšších než je ich koncentrácia vo vonkajšom ovzduší.

Deti strávia väčšiu časť dňa v jasliach, škôlke, škole alebo domácom prostredí. Dýchajú väčší objem vzduchu v pomere k ich telesnej hmotnosti ako dospelý jedinec, ich imunitný systém nie je dostatočne zrelý na to, aby odolával znečistenému prostrediu, a preto sú oveľa viac náchylnejšie na jeho nežiaduce vplyvy. Alarmujúca je aj tá skutočnosť, že počet astmatických a respiračných ochorení u nich z roka na rok stúpa hlavne v strednej a východnej Európe.

Etapy riešenia

monitoring: 2024 a ďalšie roky

vyhodnotenie: január 2025 a ďalšie roky

Výstupy

- spracovanie výsledkov analyzovaných vzoriek
- správa o výsledkoch kvality vnútorného ovzdušia v zdravotníckych zariadeniach a v zariadeniach pre deti od 0 do 6 rokov veku v zmysle aktuálnych legislatívnych predpisov
- poskytnutie informácií kompetentným pracovníkom jednotlivých zariadení o výsledkoch sledovania kvality vnútorného ovzdušia

7.8 VYUŽITIE EKOTOXIKOLOGICKÝCH METÓD AKO ALTERNATÍVNEHO SPÔSOBU MONITOROVANIA KVALITY VÔD

Projekt vychádza z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky z regionálnych cieľov:

- zabezpečiť prístup k nezávadnej zdravotne bezpečnej pitnej vode a k sanitácii,
- chrániť ľudské zdravie pred nepriaznivými účinkami kontaminovanej vody.

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR (OOFŽP, HŽP) a ďalšie RÚVZ podľa vybraných lokalít

Cieľ

- monitorovanie kvality vôd vybranými chemickými, mikrobiologickými, biologickými a ekotoxikologickými ukazovateľmi
- zvýšenie zdravotnej bezpečnosti pitnej vody a ochrana verejného zdravia pred nežiadúcimi účinkami vedľajších produktov dezinfekcie
- použitie ekotoxikologických metód ako skriningového nástroja na detekciu prítomnosti toxických látok vo vodách, ktoré by mohli nepriaznivo ovplyvniť ľudské zdravie
- hodnotenie kvality vôd

Anotácia

Voda je strategická surovina nevyhnutná pre život. Antropogénne a prírodné znečistenie môže spôsobiť závažné a v mnohých prípadoch ťažko napravitelné zmeny v jej kvalite. Škodlivé látky môžu vznikať aj pri dezinfekcii pitnej vody (tzv. vedľajšie produkty dezinfekcie). Toxikologické štúdie potvrdili, že tieto látky majú karcinogénne účinky a nepriaznivo vplývajú na reprodukciu a vývoj ľudského organizmu, a pri chronickej expozícii môžu mať nepriaznivý dopad na zdravie človeka.

Monitorovanie látok prítomných vo vodách (odpadových, povrchových, podzemných, pitných atď.) zahŕňa široké spektrum fyzikálno-chemických, chemických, mikrobiologických, biologických a ekotoxikologických analýz. Laboratórne stanovenie celého spektra chemických látok je v praxi nerealizovateľné, preto sa hľadajú iné spôsoby identifikácie a sledovania ich účinkov na kvalitu vôd. Jednou z možností je použitie ekotoxikologických testov, ako skriningového nástroja, ktorý bez poznania chemického zloženia odhaľuje všeobecné znečistenie vody.

Etapy riešenia

1. monitoring: 2024 a ďalšie roky
2. vyhodnotenie: január 2025 a ďalšie roky

Výstupy

- spracovanie výsledkov analyzovaných vzoriek
- v spolupráci s hygienou životného prostredia - využitie výsledkov monitorovania pri aktualizácii platnej legislatívy
- prezentácia výsledkov projektu na odborných podujatiach, publikácie v odborných časopisoch

7.9 MONITORING VÝSKYTU VIBRIÍ S CIEĽOM OCHRANY VEREJNÉHO ZDRAVIA

Gestor

NRC pre *Vibrionaceae*, RÚVZ so sídlom v Komárne

Riešiteľské pracoviská

NRC pre *Vibrionaceae* pri RÚVZ so sídlom v Komárne, RÚVZ so sídlom v Poprade, vybrané RÚVZ v SR

Cieľ

- monitoring výskytu vibrií na území Slovenska v akvatických biotopoch (povrchové vody – aktívne vodné toky, ako aj vodné stacionáre, prírodné vody na kúpanie a bazénové vody), v ktorých sa predpokladá zvýšené riziko výskytu týchto baktérií
- zhodnotenie rizika výskytu patogénnych vibrií v potravinách
- overenie možnosti aplikácie a implementácie molekulárno-biologických metód diagnostiky a charakteristiky vibrií (metódy založené na PCR technikách, sekvenčných analýzach, MALDI-TOF-MS systéme).

Anotácia

S prihliadnutím na prirodzené vlastnosti vibrií je dôvod predpokladu výskytu patogénnych a potenciálne patogénnych druhov tohto rodu v povrchových vodách, ale aj v mineralizovaných termálnych vodách. Riziko ich výskytu v prírodných vodách sa aktuálne zvyšuje s prebiehajúcimi klimatickými zmenami a otepľovaním zemskej atmosféry.

Moderné trendy, či exkluzivita v stravovaní (konzumácia suši, ustríc, surových či polosurových a sušených rýb, darov mora a iných gastronomických špecialít) prinášajú zároveň častejší kontakt populácie s potravinami, kde sa patogénne vibriá prirodzene nachádzajú a môžu byť zdrojom rôznych gastrointestinálnych ochorení.

V súvislosti s týmito predpokladmi sa zhodnotí riziko výskytu baktérií taxónu *Vibrionaceae* vo vodách na kúpanie a v rizikových potravinách. Z izolátov bude postupne vytváraný a archivovaný reprezentatívny zbierkový súbor vibrií. Tento súbor bude následne analyzovaný z hľadiska toxigenity a virulentného potenciálu genotypovými a fenotypovými metódami a overí sa na ňom použiteľnosť niektorých metód molekulárnej biológie.

Získané výsledky prispedia k poznaniu rizika osídlenia vôd na území Slovenska patogénnymi vibriami aj vzhľadom na klimatické zmeny a zhodnotia riziko výskytu vibrióz z potravín v súvislosti s modernými trendmi v stravovaní.

Cielená genotypová a fenotypová analýza prispeje k exaktnej identifikácii vybraných problémových species, ako aj k poznaniu ich dôležitých vlastností s aspektom na ochranu verejného zdravia.

Etapy riešenia

dlhodobý monitoring v priebehu následných rokov a jeho priebežné vyhodnocovanie

Výstupy

- spracovanie výsledkov analyzovaných vzoriek a vypracovanie hodnotiacich správ
- hodnotenie rizika expozície voči patogénnym vibriám pri rekreačných aktivitách pri kúpaní v povrchových vodách
- hodnotenie rizika expozície voči patogénnym vibriám pri konzumácii rizikových potravín
- v spolupráci s hygienou životného prostredia a hygienou výživy využitie výsledkov monitorovania pri aktualizácii platnej legislatívy
- prezentácia výsledkov na odborných podujatiach, publikácie v odborných časopisoch

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

Odbery vzoriek podľa plánu úradnej kontroly.

7.10 MONITORING BIOLOGICKÝCH ALERGÉNOV V OVZDUŠÍ (PEĽOVÁ INFORMAČNÁ SLUŽBA - PIS)

Gestor

RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici

Riešiteľské pracoviská

RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, ÚVZ SR, RÚVZ Košice, RÚVZ Nitra, RÚVZ Trnava, RÚVZ Žilina, vybrané RÚVZ v SR, Špecializované pracovisko pre peľový monitoring a peľovú informačnú službu, NRC pre hodnotenie vplyvu voľného ovzdušia a ovzdušia uzavretých priestorov nevýrobného charakteru na zdravie populácie

Anotácia

Polinózy patria medzi najčastejšie alergické ochorenia, ktorými trpí viac ako tretina populácie. V rámci prevencie je pre alergiológov i alergikov dôležitá dostupnosť presných a včasných informácií o výskyte peľu v ovzduší. V Slovenskej republike bola v roku 2006 vybudovaná funkčná sieť monitorovacích staníc PIS pod gesciou verejného zdravotníctva. Ich hlavnou úlohou je identifikácia a kvantifikácia peľových zŕn a spór húb (plesní) v ovzduší. Dostupnosť aktuálnych hlásení o peľovej situácii v regiónoch a čo najrozsiahlejšia medializácia peľových správ je dôležitá pre alergikov a lekárov. Presným určením najvhodnejšieho termínu začiatku liečby, a tiež jej ukončenia po sezóne, je okrem minimalizácie až dočasnej eliminácie zdravotných problémov alergika, možné vďaka cielenej diagnostike i správne načasovanej liečbe ušetriť značné finančné prostriedky.

V prevencii respiračných alergií treba predchádzať senzibilizácii organizmu najmä u ľudí s alergickou dispozíciou, ktorí nemajú klinické prejavy alergickej choroby, ale žijú v alergizujúcom prostredí. Profylaktickými opatreniami treba chrániť alergikov pred vplyvom špecifického alergénu. Prevencia a profylaxia pri liečbe respiračných alergií patria do problematiky verejného zdravotníctva.

Cieľ

- monitoring biologických alergénov v ovzduší ako súčasť prevencie zameranej na znižovanie výskytu chronických neinfekčných ochorení
- medializácia peľového spravodajstva a jeho využitie na zlepšenie životných podmienok a kvality života dotknutých skupín obyvateľstva vrátane jeho použitia pri diagnostike a správnom načasovaní liečby polinóz
- skvalitnenie diagnostiky zavedením nových molekulárno-biologických metód na stanovenie vybraných skupín peľových alergénov
- spolupráca s univerzitami a vedeckými pracoviskami v SR i zahraničí na projektoch týkajúcich sa bioklimatických zmien, šírenia invázných rastlín a ich vplyvu na zdravie
- riešiť možnosti eliminácie najvýznamnejších alergénov (výsadba vhodnej zelene, udržiavanie a kosenie trávnych porastov, eliminácia neudržiavaných plôch ako rezervoára invázných a alergologicky významných druhov)
- využitie výsledkov monitorovania na hodnotenie zdravotného rizika a pri aktualizácii platnej legislatívy

Etapy riešenia

Rok 2024 a ďalšie roky

Výstupy

- týždenné peľové spravodajstvo formou tlačových správ, podcastov, medializácia peľového spravodajstva na portáli ÚVZ a na stránkach RÚVZ, NCZI, www.pelovespravodajstvo.sk a v ďalších médiách
- začlenenie výsledkov peľového monitoringu do systému rýchleho varovania
- návrh programov na zlepšenie podmienok prostredia a aktualizáciu legislatívy

- prezentácia výsledkov monitoringu v médiách, na odborných podujatiach, publikácie v odborných časopisoch
- využitie databázy PIS aj pre riešenie medzinárodných projektov týkajúcich sa zmien bioklímy a šírenia invázných druhov rastlín

7.11 MONITORING CELKOVÉHO ORGANICKÉHO UHLÍKA V PRÍRODNÝCH A UMELÝCH KÚPALISKÁCH

Gestor

RÚVZ so sídlom v Žiline

Riešiteľské pracovisko

RÚVZ so sídlom v Žiline, RÚVZ so sídlom v Košiciach, ÚVZ SR, ostatné RÚVZ podľa záujmu

Cieľ

- monitoring celkového organického uhlíka v prírodných a umelých kúpaliskách podľa vyhlášky č. 308 MZ SR z 1. októbra 2012 o požiadavkách na kvalitu vody, kontrolu kvality vody a o požiadavkách na prevádzku, vybavenie prevádzkových plôch, priestorov a zariadení na prírodnom a na umelom kúpalisku

Anotácia

Celkový organický uhlík (TOC – Total Organic Carbon) je parameter uvádzaný pri vodách, ktorý ukazuje množstvo organických látok prítomných v danej vzorke. Z pohľadu skupinového ukazovateľa TOC je nutné povedať, že jeho vysoká koncentrácia vo vodách je pre človeka veľmi negatívny jav, lebo takto znečistené vody nielen že nie sú vhodné k použitiu ako zdroj pitnej vody, ale ani nie je možné ich využívať na rekreačné účely. Monitorovanie TOC ako preventívne opatrenie v súvislosti s fyzikálno-chemickými úpravami a dezinfekciou v bazénových vodách.

Etapy riešenia

1. február 2013 – november 2021 zber a analýza vzoriek

2. etapa: december 2022 – vyhodnotenie monitoringu

Rok 2023, 2024 a ďalšie roky - zber a analýza vzoriek

Výstupy

- spracovanie výsledkov analyzovaných vzoriek,
- v spolupráci s HŽP poskytnúť informáciu verejnosti (prevádzkovateľom bazénov a kúpalísk) o výsledkoch analýz.

7.12 EPIDEMIOLOGICKÁ PREVENICA RIZIKA KARCINOGENITY V POPULÁCI

Gestor

RÚVZ so sídlom v Košiciach

Riešiteľské pracoviská

RÚVZ Košice - Národné referenčné centrum pre hodnotenie neskorých účinkov chemických látok metódami genetickej toxikológie

Cieľ

- definovať epidemiologicky najvýznamnejšie okruhy karcinogénnych faktorov v prostredí, výžive a životnom štýle populácie a onkochorobnosť vo východoslovenskom regióne
- diferencovať biologicky účinné a epidemiologicky významné karcinogénne a genotoxické rizikové a životospprávne faktory pomocou klinických cytogenetických vyšetrení a anamnestických analýz aj v profesijne neexponovanej populácii a v korelácii s epidemiologickým sledovaním onkochorobnosti v regióne

- využiť genetickú toxikológiu v hygienickej praxi nielen pre primárnu prevenciu nádorových ochorení v pracovnom a životnom prostredí, ale aj pre objektivizáciu genotoxických účinkov širokého spektra životospáravných rizík

Anotácia

Od roku 1986 vykonávajú pracoviská genetickej toxikológie v hygienickej službe na Slovensku objektivizáciu reálnych genotoxických účinkov na chromozómy u ľudí exponovaných rizikovým faktorom v pracovnom a životnom prostredí. Objektivizácia, skrining a monitoring reálnych genotoxických účinkov sa vykonáva pomocou cytogenetických a anamnestických vyšetrení. Tieto umožnili v doteraz kontrolovanom pracovnom a životnom prostredí udržiavať vplyv prítomných genotoxických faktorov na organizmom tolerovateľnej úrovni a chrániť tak kontrolovanú časť populácie pred vznikom nádorových ochorení pôsobením faktorov prostredia. Cytogenetické a anamnestické analýzy vykonané u niekoľkých tisícov osôb exponovaných aj kontrolných skupín populácie za toto obdobie jasne ukázali, že je tu ďalšia významná sféra rizikových faktorov a vplyvov osobnej životospáravy jednotlivca, ktorá je však zatiaľ mimo dosah hygienickej a medicínskej primárnej prevencie. Podľa doterajších výsledkov generujú rizikové faktory životospáravy aj niekoľko násobne vyššie riziko mutagenity ako faktory pracovného a životného prostredia. To je dôvod pre využitie genotoxikologického skriningu a monitoringu aj pri objektivizácii a diferenciálnej diagnostike účinkov personálnych životospáravných rizík.

Pri pokračujúcom monitorovaní možných karcinogénnych rizík z pracovného prostredia alebo životospáravných rizík sa pre podporu presadzovania politiky z Národného onkologického programu pre prevenciu vzniku rakoviny sa pracovisko zameriava na edukačnú činnosť so všetkými respondentmi zaradenými do tohto projektu. NRC robí preventívne zamerané vyšetrenie na monitorovanie mutagénnych rizík zo ŽP a PP, pri ktorom zaradí pracovníkov z monitorovaných pracovných prevádzok s rizikom karcinogenity do poradne zdravia genetickej toxikológie pre prevenciu rakoviny.

Etapy riešenia

Rok 2024 a ďalšie roky

Výstupy

- doplnenie databázy klientov s onkologickými ochoreniami a priebežne hodnotenie vplyvu jednotlivých faktorov pri vzniku rakoviny
- vypracovanie návrhov úpravy životospáravy s cieľom zlepšenia kvality zdravia a odstraňovania následkov ochorenia a negatívnych dopadov náročnej chemoterapie, biologickej alebo inej liečby
- spolupráca s Ligou proti rakovine v poskytovaní poradenstva v oblasti úpravy životného štýlu pacientov

7.13 ANALÝZA CELKOVÉHO ARZÉNU V POTRAVINÁCH

Projekt vychádza z ODPORÚČANIA KOMISIE (ÉU) 2015/1381 z 10. augusta 2015 o monitorovaní arzenu v potravinách na účely zberu informácií do jednotnej databázy.

Gestor

RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici

Riešiteľské pracovisko

RÚVZ so sídlom v Prešove, RÚVZ so sídlom v Nitre, RÚVZ so sídlom v Žiline a ďalší podľa záujmu

Cieľ

- monitoring obsahu celkového arzenu v potravinách, s dôrazom na potraviny určené pre dojčatá a malé deti, pre potraviny určené na osobitné lekárske účely a výživové doplnky.

Anotácia

Arzén sa ubikvitárne vyskytuje v životnom prostredí. Jeho prirodzeným zdrojom v životnom prostredí je vulkanická činnosť, erózia pôdy a podobné prírodné procesy. Je prítomný v pôde, podzemných vodách aj v rastlinstve. Antropogénnym zdrojom arzenu je predovšetkým spaľovanie fosílnych palív, hutnícky a ťažobný priemysel (vyskytuje sa ako prímes v mnohých rudách). Arzén a jeho zlúčeniny sa využívajú aj v poľnohospodárstve ako súčasť pesticídov. V životnom prostredí nedegraduje, značná časť sa ukladá do vodných sedimentov a ľahko bioakumuluje v potravinovom reťazci. Arzén je mutagénna a karcinogénna látka. Najvyššie koncentrácie arzenu sa vyskytujú v ryži, listovej zelenine a morských plodoch. V potravinách sa môže vyskytovať v anorganickej a organickej forme. Pričom organický arzén je menej toxický ako anorganický, toxicita závisí na oxidačnom stupni, As III je toxickejší ako As V. Dlhodobý príjem anorganického arzenu má negatívny vplyv na ľudský organizmus, spôsobuje výskyt kožných lézií, rakoviny, vývojovej toxicity, neurotoxicity, kardiovaskulárnych ochorení, poruchy glukózového metabolizmu a cukrovky.

V zmysle NARIADENIA KOMISIE (EÚ) 2016/582 z 15. apríla 2016, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 333/2007, pokiaľ ide o analýzu anorganického arzenu, olova a polycyklických aromatických uhľovodíkov a určité kritériá účinnosti analýzy podľa bodu C.3.2. Všeobecné požiadavky sa uvádza: Metódy analýzy pre celkový obsah arzenu sú vhodné na skriningové účely pri kontrole hladín anorganického arzenu. Ak je celková koncentrácia arzenu nižšia ako maximálna hladina pre anorganický arzén, nevyžadujú sa ďalšie skúšky a vzorka sa považuje za vzorku, ktorá je v súlade s maximálnou hladinou pre anorganický arzén. Ak sa celková koncentrácia arzenu rovná maximálnej hladine pre anorganický arzén alebo je vyššia, vykonajú sa následné skúšky s cieľom stanoviť, či je koncentrácia anorganického arzenu vyššia ako maximálna hladina pre anorganický arzén.

Existujú analytické metódy, ktoré umožňujú stanoviť jednotlivé formy arzenu, v našich podmienkach môžeme stanoviť celkový obsah arzenu.

Predmetom riešenej problematiky je analytické stanovenie celkového arzenu v potravinách vhodnou metódou a monitorovanie obsahu celkového arzenu vo vzorkách potravín určených pre dojčatá a malé deti, ako aj v potravinách určených na osobitné lekárske účely a výživové doplnky. Zúčastnené laboratória budú môcť participovať na medzilaboratórnej porovnávacej skúške, ktorú zorganizuje NRC pre organizovanie MPS v oblasti potravín na RÚVZ Prešov.

Etapy riešenia

rok 2021 – vyhodnotenie MPS testu, rutinná analýza vzoriek, zber a vyhodnotenie údajov

rok 2022 - rutinná analýza vzoriek, zber a vyhodnotenie údajov

rok 2023 - rutinná analýza vzoriek, zber a vyhodnotenie údajov

rok 2024 - rutinná analýza vzoriek, zber a vyhodnotenie údajov

Výstupy

- prezentácia výsledkov v spolupráci HV poskytnúť informácie o výsledkoch analýz
- správa o výsledkoch stanovenia obsahu celkového arzenu v potravinách určených pre dojčatá a malé deti.

7.14 MONITORING ENERGETICKEJ A BIOLOGICKEJ HODNOTY STRAVY SPOJENÝ S ANALÝZOU VYBRANÝCH KONTAMINANTOV V STRAVE V ZARIADENIACH SPOLOČNÉHO STRAVOVANIA PRE DETI MŠ A ZŠ

Cieľ

Cieľom projektu je monitorovanie energetickej a biologickej hodnoty stravy, hodnotenie rizík expozície vybraným kontaminantom spojených s konzumáciou jedál v zariadeniach spoločného stravovania pre deti MŠ a ZŠ. Monitoring sa bude realizovať pomocou odberu vzoriek stravy za účelom laboratórnych analýz zameraných na zistenie obsahu tukov, bielkovín, sacharidov, sušiny, soli, vápnika, dusičnanov, olova, kadmia a ortuti v podávanej

strave. Získané laboratórne výsledky sa následne využijú pre zhodnotenie energetickej a biologickej hodnoty, odhadu expozície vybraným kontaminantom, ako aj zmapovanie stravovacích zvyklostí vo vybranej vekovej skupine populácie detí.

Gestor

RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici

Riešiteľské pracoviská

Vybrané RÚVZ v SR (Oddelenie hygieny detí a mládeže, Oddelenie chemických analýz)

RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, RÚVZ so sídlom v Košiciach

Anotácia

Správna výživa zohráva od útleho veku významnú úlohu v prevencii vzniku rôznych poškodení zdravia, prejavujúcich sa často až v dospelosti. Je dôležité, aby si deti už v detstve vytvorili správne stravovacie zvyklosti, podľa ktorých sa budú riadiť celý život.

Z hľadiska správnej výživy konzumácia jedál v zariadeniach spoločného stravovania pre deti MŠ a ZŠ by mala priaznivo pôsobiť na zdravie, rast a vývin organizmu, vytvárať podmienky na dosiahnutie ich harmonického a všestranného rozvoja; v súlade s požiadavkami ustanovenými v zákone č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia v znení noviel a vyhláske MZ SR č. 533/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia spoločného stravovania v znení noviel a v Potravinovom kódexe SR. V súčasnosti u nás medzi najčastejšie nedostatky vo výžive detí a mládeže patrí zvýšený energetický príjem, nadbytočný príjem tukov, cukrov, často s obsahom nevhodných polysacharidov, soli a taktiež riziko expozície vybraným kontaminantom, spojené s konzumáciou jedál v zariadeniach spoločného stravovania.

Strava, ktorá svojim množstvom a zložením nezodpovedá veku dieťaťa vedie k stúpajúcemu výskytu obezity a výrazne zvyšuje riziko kardiometabolických ochorení.

V zariadeniach spoločného stravovania pre deti MŠ a ZŠ sa realizuje projekt, ktorého výstupy zo získaných laboratórnych výsledkov a analýz výživových faktorov bude možné využiť pri hodnotení naplňovania odporúčaných výživových dávok pre jednotlivé vekové skupiny detí a následne pri ovplyvňovaní kvality stravy podávanej deťom v zariadeniach pre deti MŠ a ZŠ ako intervenčných opatrení v rámci výkonu štátneho zdravotného dozoru v zariadeniach spoločného stravovania pre deti a mládež, ako aj využiť pre hodnotenie možného nežiadúceho vplyvu expozície sledovaným vybraným kontaminantom.

Realizačné výstupy

Spracovanie výsledkov analyzovaných vzoriek a ich prezentácia.

V spolupráci s HDM poskytnúť informácie o výsledkoch analýz v odobratých vzorkách jedál v zariadeniach spoločného stravovania pre deti MŠ a ZŠ.

Správa o výsledkoch stanovenia obsahu energetickej a biologickej hodnoty a obsahu kontaminantov v strave určenej pre deti vybraných vekových skupín.

Etapy riešenia

1. terénna práca, laboratórne analýzy vzoriek – rok 2023 a ďalšie roky
2. terénna práca, laboratórne analýzy vzoriek, vyhodnotenie - 2024

7.15 MONITORING OBSAHU ŤAŽKÝCH KOVOV V POTRAVINÁCH PRE DOJČATÁ A MALÉ DETI

Gestor

RÚVZ so sídlom v Prešove

Riešiteľské pracovisko:

RÚVZ Prešov, RÚVZ so sídlom v Košiciach, RÚVZ so sídlom v Nitre, RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, RÚVZ so sídlom v Trnave

V prípade záujmu iné RÚVZ.

Cieľ

Minimalizovať riziká vyplývajúce zo životného prostredia a chrániť tak zdravie ľudí, najmä detí.

Anotácia

Ťažké kovy sú prvky, ktoré vo forme svojich zlúčenín alebo v elementárnej forme vykazujú toxické účinky. Mechanizmus týchto účinkov spočíva v inhibícii metabolicky významných enzýmov, ktorá je dôsledkom interakcie toxického prvku s molekulou enzýmu.

Výskyt toxických prvkov v potravinách súvisí okrem iného so znečistením životného prostredia. K najdôležitejším toxickým prvkom patrí Cd, Pb, Hg a As.

Etapy riešenia

1. laboratórne analýzy vzoriek – rok 2024 a ďalšie roky
2. vyhodnotenie

Výstupy

- správa o výsledkoch sledovania obsahu ťažkých kovov v potravinách pre dojčatá a malé deti, prezentácia výsledkov

7.16 MONITORING OBSAHU DUSITANOV A DUSIČNANOV V POTRAVINÁCH PRE DOJČATÁ A MALÉ DETI

Gestor

RÚVZ so sídlom v Prešove

Riešiteľské pracovisko

RÚVZ Prešov, RÚVZ so sídlom v Košiciach, RÚVZ so sídlom v Nitre, RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, RÚVZ so sídlom v Žiline.

V prípade záujmu iné RÚVZ.

Cieľ

Minimalizovať riziká vyplývajúce zo životného prostredia a chrániť tak zdravie najmä detí.

Anotácia

Dusičnany sú soli kyseliny dusičnej, ktoré sa do potravín dostávajú ako kontaminanty prevažne z pôdy a vody. Bežne sú dusičnany a dusitany prírodné komponenty životného prostredia. V živom organizme i v potravinách môžu tvoriť s inými zlúčeninami toxické látky ako methemoglobín alebo nitrózamíny. Dusičnany v nízkych koncentráciách a v neredukujúcom prostredí nie sú nebezpečné, pretože sú pomerne rýchlo odstránené v obličkách. Nemožno preto hovoriť o ich primárnej toxicite. Za prípustnú dennú dávku (ADI), ktorá ani pri dlhodobom príjme nevyvoláva žiadne poruchy na zdraví, bolo organizáciou FAO/WHO stanovené denné množstvo dusičnanov zodpovedajúce 5 mg NaNO₃ na 1kg telesnej hmotnosti. Potencionálna toxicita vyššej hladiny dusičnanov spočíva v tom, že za určitých podmienok sa môžu redukovať na dusitany. Dusitany sa za normálnych podmienok v zdravých rastlinných produktoch prakticky nevyskytujú. Ak však nastanú chyby pri uskladňovaní alebo ďalšom technologickom spracovaní, môžu vzniknúť vyššie koncentrácie dusitanov. K redukcii dusičnanov mikrobiálnou cestou pôsobením enzýmov nitrátreduktáz dochádza exogénne alebo endogénne. Prvý prípad nastáva napr. pri transporte, uskladňovaní a spracovávaní poľnohospodárskych produktov a potravín. Ako mimoriadne nebezpečné sa z tohto hľadiska ukazuje nevhodné uskladňovanie hotových zeleninových pokrmov s vyšším obsahom dusičnanov, najmä ak sú dlhší čas udržiavané v teplom stave. Endogénne vznikajú dusitany v tráviacej sústave alebo už v ústnej dutine. Ich toxicita spočíva v tom, že blokujú prenos kyslíka v krvi - vzniká tzv. methemoglobinémia. Je nebezpečná najmä pre dojčatá v prvých 2 - 4 mesiacoch života. Avšak aj u starších detí a dospelých môže vyvolať nepríjemné zdravotné ťažkosti. Nitrozamíny samotné sa v poľnohospodárskych surovinách normálne nevyskytujú. Za určitých podmienok však dusitany, ktoré vznikajú v ústnej dutine z

dusičnanov, sa môžu v žalúdku zlučovať s amínmi z potravín na nitrozamíny. Väčšina týchto látok má karcinogénne účinky.

Etapy riešenia

1. laboratórne analýzy vzoriek – rok 2024 a ďalšie roky
2. vyhodnotenie

Výstupy

- správa o výsledkoch sledovania obsahu dusitanov a dusičnanov v potravinách pre dojčatá a malé deti, prezentácia výsledkov

7.17 MONITORING OBSAHU HISTAMÍNU V POTRAVINÁCH A NÁPOJOCH

Gestor

RÚVZ so sídlom v Prešove

Riešiteľské pracovisko

RÚVZ Prešov

V prípade záujmu iné RÚVZ

Cieľ

Minimalizovať riziká vyplývajúce intoxikácie histamínom.

Anotácia

Bežnou intoxikáciou prejavujúcou sa ako alergická je intoxikácia histamínom, vyvolaná konzumáciou niektorých rýb alebo fermentovaných výrobkov.

Histamín je biogénny amín, ktorý spoločne so [sérotónínom](#), [endogénnymi polypeptidmi](#), [prostaglandínmi](#) a [leukotriénmi](#) zaraďujeme medzi tzv. [autakoidy](#) (gréč. autos = vlastný a akos = liečivo). Dnes je používaný na označenie telu vlastných látok, ktoré sa zúčastňujú na hormonálnych reakciách. Nedá sa zaradiť ani medzi [hormóny](#), ani medzi [neurotransmitery](#), ale pretože pôsobí blízko miesta svojho vzniku, bývajú niekedy označované ako lokálne [hormóny](#).

Histamín vzniká z histidínu ako produkt dekarboxylácie histidíndekarboxylázou. Mikroorganizmy použité v štartovacích kultúrach ako aj mikroorganizmy v spracovávanej surovine, vyskytujúce sa v potravinách ako ryby, fermentované sýry a mäso, fermentovaná zelenina, fermentované produkty sóje, produkujú biogénne amíny.

Etapy riešenia

1. laboratórne analýzy vzoriek – rok 2024 a ďalšie roky
2. vyhodnotenie

Výstupy

- správa o výsledkoch sledovania obsahu histamínu, prezentácia výsledkov

7.18 SLEDOVANIE PRÍTOMNOSTI OBSAHU ŤAŽKÝCH KOVOV (KADMIUM, OLOVO) V ČERSTVOM MÄSE V ZARIADENIACH SPOLOČNÉHO STRAVOVANIA (ZSS)

Gestor

RÚVZ so sídlom v Prešove

Riešiteľské pracovisko

RÚVZ so sídlom v Prešove

Cieľ

- sledovanie prítomnosti obsahu ťažkých kovov v čerstvom mäse (chladené a mrazené surové mäso bravčové, hydínové, hovädzie, surové ryby, vnútornosti) v ZSS

Anotácia

Predmetom projektu je v rámci úradnej kontroly potravín sledovanie prítomnosti ťažkých kovov vo vzorkách mäsa pochádzajúceho zo zariadení spoločného stravovania, ktoré dostávajú priame dodávky mäsa.

Snahou je znížiť riziko kontaminácie potravín ťažkými kovmi. Tento cieľ je možné dosiahnuť eliminovaním zdrojov ťažkých kovov v životnom prostredí vrátane eliminácie emisií z priemyslu.

Ťažké kovy boli identifikované vo všetkých zložkách životného prostredia. Hlavným prívodom ťažkých kovov do živých organizmov je potrava. Ku vstupu týchto prvkov do potravinového reťazca prispieva celý rad zdrojov antropogénneho charakteru aj prirodzeného pôvodu. Hlavnými antropogénnymi zdrojmi kontaminácie ťažkými kovmi je spaľovanie fosílnych palív, doprava, priemyselná výroba kovov, nadmerné používanie minerálnych hnojív a iných agrochemikálií, aplikácia čistiarenských kalov do pôdy.

Obsah toxických prvkov v potravinách patrí medzi hlavné ukazovatele zdravotnej neškodnosti.

Etapy riešenia

1. analýza vzoriek – rok 2023 a ďalšie roky

2. vyhodnotenie – 2024 a ďalšie roky

Výstupy

Záverečná správa o výsledkoch sledovania prítomnosti ťažkých kovov vo vzorkách čerstvého mäsa. Uplatnenie výsledkov projektu pre ciele výkon úradných kontrol na základe laboratórnych výsledkov.

7.19 REZÍDUÁ PESTICÍDOV V PITNÝCH VODÁCH A JEJ ZDROJOCH

Projekt vychádza z Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky a Rámcového programu monitorovania vôd Slovenska na obdobie rokov 2022 – 2027 Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, kapitola 5.3. Monitorovanie kvality podzemných vôd pre účely hodnotenia chemického stavu. Požiadavku na kontrolu prítomnosti pesticídov v pitnej vode upravuje zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a vyhláška č. 91/2023 Z. z., ktorou sa ustanovujú ukazovatele a limitné hodnoty kvality pitnej vody a kvality teplej vody, postup pri monitorovaní pitnej vody, manažment rizík systému zásobovania pitnou vodou a manažment rizík domových rozvodných systémov, ktoré sú v tejto oblasti plne v súlade s európskymi smernicami pre pitnú vodu.

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR a ostatné RÚVZ v SR v súlade s aktuálnym plánom odberu vzoriek pitnej vody ktorý vypracuje Odbor hygieny životného prostredia ÚVZ SR. Konkrétne merania zabezpečí Národné referenčné centrum pre rezíduá pesticídov ÚVZ SR.

Cieľ

- zvýšiť zdravotnú bezpečnosť pitnej vody uplatňovaním princípov rizikovej analýzy pri zásobovaní pitnou vodou
- zavádzať nové metódy stanovenia rezíduí pesticídov v pitných vodách a ich zdrojoch
- monitorovať obsah rezíduí pesticídov, ktorých prítomnosť v pitnej vode možno predpokladať
- sledovať kvalitatívny a kvantitatívny obsah pesticídnych látok a ich metabolitov vzhľadom k možným nežiaducim účinkom na životné prostredie a na ľudské zdravie
- plniť prijaté opatrenia v rámci dohovoru s krajinami EÚ nad kontrolou obsahu rezíduí pesticídov v pitných vodách

Anotácia

Pesticídne látky sú jedným z významných polutantov pitných vôd vzhľadom k možným nežiaducim účinkom na životné prostredie a na ľudské zdravie ktoré sú prísne regulované a podliehajú podrobnému hodnoteniu v oblasti toxikológie, ekotoxikológie a správania sa v životnom prostredí (hodnotenie v zložkách životného prostredia ako sú podzemné a povrchové vody). Za pesticídy sa pokladajú organické insekticídy, herbicídy, fungicídy, nematocídy, akaricídy, algicídy, rodenticídy, slimicídy, príbuzné produkty (napríklad regulátory rastu) a ich relevantné a nerelevantné metabolity. V danom projekte sa zisťujú pesticídy, ktorých prítomnosť v pitnej vode možno predpokladať.

Slovenská republika participuje na monitoringu krajín EU v nadväznosti na prijaté opatrenia v oblasti kontroly prítomnosti a obsahu rezíduí pesticídov v pitných vodách .

Projekt NRC RP ÚVZ SR je zameraný na analýzu pesticídov a ich metabolitov v pitnej vode a v jej zdrojoch a pomáha pri kontrole a potvrdení ich nežiaducej prítomnosti v pitnej vode a jej zdrojoch.

Etapy riešenia

1. Zavedenie metódy a podmienok merania na prístroji HPLC s MS detektorom Q-TRAP a jej akreditácia.

Pesticídy a ich rezíduá, ktoré sa vo vzorkách analyzujú:

2,4-D, acetochlór ESA, acetochlór OA, acetochlór,alachlór ESA,alachlór OA,alachlór, 2-amino-N-(izopropyl) benzamid, atrazín, 2-hydroxyatrazín, desetylatrazín, desetyldeisopropylatrazín, desizopropylatrazín, R234886, azoxystrobín, metylbentazón, bentazón, karbendazím, cyprokonazol, diflufenikan, dichlórprop, dimetachlór ESA, dimetachlór OA, dimetachlór, dimeténamid ESA, dimeténamid OA, dimeténamid, epoxikonazol, etofumesát, flufenacet ESA, flufenacet, fluroxypyr, chloridazón, desfenylchloridazón, metyldeifenylchloridazón, chlórmekvát, chlórrotolurón, desmetylchlorotolurón, chlórpyrifos, chlór-sulfurón, izoproturón, desmetylizoproturón, lenacil, linurón, MCPA, MCPB, mekoprop, mezotrion, metamitrón, metazachlór ESA, metazachlór OA, metazachlór, metolachlór ESA, metolachlór OA, metribuzín, diketodesaminometribuzín, ASDM, nikosulfurón, pendimetalín, pethoxamid, prochloraz, prometrín, propazín, propikonazol, protiokonazol, quinmerac, simazín, 2-hydroxysimazín, metolachlór, tebukonazol, terbutylazín, hydroxyterbutylazín, desetylterbutylazín, 2-hydroxydesetylterbutylazín, terbutrín, tiofanát-metyl, alfa-HCH, beta-HCH, lindán, hexachlórbenzén, dieldrín, endrín, aldrín, p,p'-DDD, p,p'-DDE, o,p'-DDT, p,p'-DDT, alfa-endosulfan, beta-endosulfan, heptachlór, heptachlórepoxid, metoxychlór.

2. Zber a analýza určeného a plánovaného počtu vzoriek pitných vôd z rôznych regiónov Slovenska na obsah 92 pesticídnych látok pre monitorovanie pitnej vody a jej zdrojov.

3. Vyhodnotenie obsahu pesticídov - analytov, podľa výberu pre monitorovanie pitnej vody a jej zdrojov (výber pesticídov sa vykonáva v súlade s vydaným Odporúčaným postupom pre zisťovanie a hodnotenie pesticídov a ich metabolitov v pitnej vode a v jej zdrojoch, ktorý bol vypracovaný v spolupráci s Ministerstvom životného prostredia Slovenskej republiky, Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky a ich poverenými rezortnými odbornými inštitúciami - Výskumným ústavom vodného hospodárstva, Slovenským hydrometeorologickým ústavom, Ústredným kontrolným a skúšobným ústavom poľnohospodárskym).

Výstupy

- spracovanie výsledkov analyzovaných vzoriek pitných vôd – priebežne
- poskytnutie podkladov k monitoringu pre odbor hygieny ŽP ÚVZ SR a RÚVZ v SR - priebežne
- vykonávanie kontroly kvality analýz účasťou na medzinárodných porovnávacích testoch - jeden krát za akreditačné obdobie

prezentácia výsledkov projektu na odborných podujatiach, publikácie

7.20 MONITORING PRÍTOMNOSTI HALOOCTOVÝCH KYSELÍN V PITNÝCH VODÁCH V SR

Gestor

RÚVZ BA, NRC pre pitnú vodu

Riešiteľské pracoviská

RÚVZ Bratislava hl. mesto a RÚVZ v SR, NRC pre pitnú vodu

Cieľ

Získať dáta o výskyte haloctových kyselín v pitných vodách v SR, aby sa posúdila opodstatnenosť ich pravidelného sledovania

Anotácia

Od 50-tych rokov je najpoužívanejším dezinfekčným prostriedkom pitnej vody chlór. Výhodou je ľahká aplikácia a nízka cena. Posledné roky bol predmetom širokej diskusie venovanej analýze jeho vedľajších účinkov, obzvlášť vo vodách obsahujúcich organické látky. Môžu spôsobiť zhoršenie chuti a vône a tiež môže dochádzať k vzniku vedľajších produktov, ako sú **trihalometány** (THM).

V posledných desaťročiach sa v procese zdravotného zabezpečenia vody stal významným dezinfekčným činidlom oxid chloričitý. Jeho postupné zavádzanie si vynútilo venovať sa tejto zlúčenine a preskúmať jej výhody a nevýhody voči doteraz najpoužívanejšiemu spôsobu dezinfekcie vody chlórrom. K nevýhodám jeho použitia patrí tvorba **chlorečnanov** a **chloritanov**, ako vedľajších produktov dezinfekcie.

Kyseliny haloctové (HAAs) sú ďalším nežiadúcim vedľajším produktom dezinfekcie. Chlór z procesu dezinfekcie vody môže reagovať s organickými látkami a malým množstvom bromidu prítomného vo vode, za vzniku rôznych HAAs.

Sledovanie prítomnosti haloctových kyselín, ako vedľajších produktov dezinfekcie vody, je súčasťou definovaného rozsahu ukazovateľov monitorovania kvality pitnej vody v zmysle vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 91/2023 Z. z., ktorou sa ustanovujú ukazo-vatele a limitné hodnoty kvality pitnej vody a kvality teplej vody, postup pri monitorovaní pitnej vody, manažment rizík systému zásobovania pitnou vodou a manažment rizík domových rozvodných systémov. Spracovanie vzoriek a samotná analýza si vyžadujú materiálo-technické vybavenie, ktoré nie je dostupné na všetkých laboratórnych pracoviskách v rámci siete RÚVZ. Skúsenosti z monitorovania prítomnosti týchto látok vo vzorkách sledovaných v rámci Bratislavského kraja ukázali, že ich koncentrácie v sledovanom období rokov 2019 - 2022 ani v jednej vzorke nedosahovali limitnú hodnotu a v žiadnej z analyzovaných vzoriek nebola prekročená limitná hodnota pre súčet koncentrácií sledovaných haloctových kyselín (NMH = 60 µg/l). Za uvedené obdobie bola najvyššia zistená hodnota pre súčet HAAs 10,9 µg/l, pričom priemerná hodnota súčtu HAAs predstavovala 1,80 µg/l (STDEV = 1,46 µg/l). Cieľom projektu je získať dáta o výskyte HAAs aj v ostatných regiónoch Slovenska, s cieľom posúdiť opodstatnenosť ich pravidelného sledovania vo vzorkách pitných vôd a následne aj príp. potrebu zabezpečenia materiálo-technického vybavenia pre laboratória RÚVZ.

Vzorky

Vzorky pitnej vody z jednotlivých krajov budú spolu s protokolom o odbere doručené v mesiacoch február až november na RÚVZ Bratislava hl. mesto so sídlom v Bratislave. Jednotlivé RÚVZ Na analýzu je potrebné odobrať 250 ml vzorky do sklenenej tmavej reagenčnej fľaše so zábrusom a po odbere skladovať v chladničke, pri teplote ≤ 6 °C. Extrakcia HAAs sa musí vykonať do 14 dní [1]. Extrakt je možné ďalej uskladniť v mrazničke pri ≤ -10 °C najviac 21 dní [1].

Etapy riešenia

január - február 2024 - špecifikácia vzoriek a definovanie počtu vzoriek za jednotlivé RÚVZ pod gesciou NRC pre pitnú vodu a následne podľa počtu vzoriek vypracovanie harmonogramu odberov pre jednotlivé RÚVZ

2024 - 2026 - odber a analýza vzoriek, zber výsledkov laboratórnych analýz

2027- spracovanie dát a vypracovanie správy

Výstupy

- tabuľkové a grafické spracovanie výsledkov získaných z analyzovaných vzoriek
- vyhodnotenie výsledkov a vypracovanie správy o zisteniach

Literatúra

US EPA Method 552.3 Determination of haloacetic acids and dalapon in drinking water by liquid-liquid extraction, derivatization and gas chromatography with electron capture detection, Revision 1.0 2003

8. LEKÁRSKA MIKROBIOLÓGIA

Č. Ú.	NÁZOV ÚLOHY	GESTOR ÚLOHY
	RIEŠITEĽSKÉ PRACOVISKO	TERMÍN
8.1	DIFERENCIÁLNA DIAGNOSTIKA RESPIRAČNÝCH OCHORENÍ	ÚVZ SR
	ÚVZ SR - odbor lekárskej mikrobiológie RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, RÚVZ so sídlom v Košiciach Riešiteľské pracovisko: ÚVZ SR, RÚVZ BB, RÚVZ KE	Rok 2021 a ďalšie roky
8.2	SURVEILLANCE INVAZÍVNYCH PNEUMOKOKOVÝCH OCHORENÍ	RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici
	RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, Riešiteľské pracovisko: RÚVZ BB v spolupráci s oddeleniami epidemiológie jednotlivých RÚVZ a vybranými zdravotníckymi zariadeniami	Rok 2021 a ďalšie roky
8.3	SURVEILLANCE BORDETELLA PERTUSSIS	RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici
	RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici Riešiteľské pracovisko: RÚVZ BB v spolupráci s oddeleniami epidemiológie jednotlivých RÚVZ a vybranými zdravotníckymi zariadeniami	Rok 2021 a ďalšie roky
8.4	DIAGNOSTIKA EXANTÉMOVÝCH OCHORENÍ	ÚVZ SR
	ÚVZ SR- odbor lekárskej mikrobiológie Riešiteľské pracovisko: ÚVZ SR OLM, OLM RÚVZ so sídlom v Košiciach	
8.5	TYPIZÁCIA ROTAVÍRUSOV	ÚVZ SR
	ÚVZ SR- odbor lekárskej mikrobiológie Riešiteľské pracovisko: ÚVZ SR - OLM, spoluriešiteľ odbor epidemiológie RÚVZ so sídlom v Trenčíne	Rok 2021 a ďalšie roky

8.1 DIFERENCIÁLNA DIAGNOSTIKA RESPIRAČNÝCH OCHORENÍ

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracovisko

ÚVZ SR, Odbor lekárskej mikrobiológie – NRC pre chrípku, RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, RÚVZ so sídlom v Košiciach

Cieľ

Cieľom projektu je laboratórna diagnostika respiračných ochorení vírusového a bakteriálneho pôvodu pomocou kultivačných, sérologických a molekulárno-biologických metód.

Anotácia

Metódou izolácie vírusov na bunkových kultúrach sa budú vyšetřovať vzorky biologického materiálu na prítomnosť vírusu chrípky. Izolované kmene budú identifikované na úroveň typov, subtypov a variantov, čím bude monitorovaný výskyt kolujúcich kmeňov vírusu chrípky v populácii. Metódou polymerázovej reťazovej reakcie (RT-PCR) sa bude vykonávať laboratórna diagnostika vírusu chrípky typu A (A/H3, A/H1pdm09), typu B, vírusu parachrípky sérotypov 1 a 3, adenovírusu a Respiračného syncyciálneho vírusu. Sérologickými metódami bude vykonávaná diagnostika špecifických protilátok v sérach pacientov proti vírusu chrípky typu A, vírusu chrípky typu B, Respiračnému syncyciálnemu vírusu, vírusu parachrípky sérotypov 1, 2, 3, adenovírusu, vírusu lymfocytárnej choriomeningitídy ako aj proti nevírusovým agensom: *Chlamydia psittaci*, *Coxiella burnetii* a *Mycoplasma pneumoniae*.

Metódou bakteriálnej kultivácie a molekulárnej biológie sa budú vyšetřovať *Bordetella pertussis* a *Bordetella parapertussis*, hemofilové, streptokokové, stafylokokové, pneumokokové respiračné ochorenia a *Pneumocystis carinii*.

Etapy riešenia

Projekt má dlhodobý charakter a jeho riešenie sa uskutočňuje priebežne.

Výstupy

Výsledky budú priebežne uvádzané v správach o činnosti NRC, v odpočtoch, publikované v odborných časopisoch a prezentované na odborných podujatiach vo forme prednášok a posterov.

8.2 SURVEILLANCE INVAZÍVNYCH PNEUMOKOKOVÝCH OCHORENÍ

Gestor

RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici

Riešiteľské pracoviská

RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici v spolupráci s oddeleniami epidemiológie jednotlivých RÚVZ a vybranými zdravotníckymi zariadeniami.

Cieľ

Cieľom projektu hodnotenie dopadu celoplošného očkovania na výskyt invazívnych pneumokokových ochorení v populácii a zastúpenia sérotypov u týchto ochorení pomocou sledovania zastúpenia sérotypov *S. pneumoniae* spôsobujúcich invazívne pneumokokové ochorenia pomocou klasických (Neufeldova reakcia), ale aj molekulo-biologických metód (PCR metóda, PFGE- pulsed field gel electrophoresis, Multiplex PCR) u kmeňov, ktoré sú izolované priamo v NRC pre pneumokokové nákazy alebo zasielané z iných pracovísk.

Anotácia

Invazívne pneumokokové ochorenia ohrozujú všetky vekové kategórie populácie, no osobitě rizikové skupiny tvoria deti do 2 rokov života a osoby staršie ako 65 rokov. Sú obzvlášť závažné, môžu byť život ohrozujúce, no sú preventabilné vakcináciou.

Z týchto dôvodov sa v roku 2009 zaviedlo povinné očkovanie detí proti pneumokokom 7-valentnou vakcínou (Prevenar 7). Neskôr, v roku 2010, bol tento typ vakcíny nahradený 13-valentnou vakcínou (Prevenar 13) a existuje aj možnosť očkovania 10-valentnou vakcínou (Synflorix). Vzhľadom na fakt, že existuje riziko replacementu vakcinačných sérotypov inými sérotypmi, ktoré nie sú obsiahnuté vo vakcíne, je potrebné sledovať, ktoré sérotypy spôsobujú invazívne pneumokokové ochorenia, a zároveň, či tieto sérotypy nespôsobujú ochorenia u zaočkovanej populácie.

Etapy riešenia

Projekt má dlhodobý charakter a jeho riešenie sa uskutočňuje priebežne

1. monitoring a laboratórna diagnostika - 2021 a ďalšie roky
2. vyhodnotenie, závery - december 2021 a ďalšie roky

Výstupy

Uzávery a výsledky budú uvedené v správach o činnosti NRC, odpočtoch, publikované v brožúrach, odborných časopisoch a prezentované na konferenciách, seminároch a iných odborných podujatiach prednáškami a posterami.

8.3 SURVEILLANCE BORDETELLA PERTUSSIS

Gestor

RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici

Riešiteľské pracoviská

RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici v spolupráci s oddeleniami epidemiológie jednotlivých RÚVZ a vybranými zdravotníckymi zariadeniami.

Cieľ

Cieľom projektu je v súlade s najnovšími odporúčaniami ECDC (EU PertstrainGroup) poukázať na nevyhnutnosť skvalitnenia surveillance pertussis a na zosúladenie diagnostiky tohto agens na všetkých úrovniach. Najdôležitejším cieľom projektu je monitorovanie cirkulácie kmeňov *B. pertussis* v populácii ako aj sledovanie séroprevencie IgG anti-PT *B. pertussis*.

Anotácia

V súvislosti so stúpajúcou incidenciou pertussis v mnohých krajinách sveta sa pozornosť sústreďuje aj na vakcináciu proti pertussis. V súčasnosti je vypracovaných mnoho štúdií zaoberajúcich sa účinnosťou vakcinácie ale aj skúmaním genetickej príbuznosti resp. odlišnosti izolovaných kmeňov z jednotlivých epidémií a vakcinačných kmeňov. Je preto nevyhnutné najmä pre potreby NRC a surveillance pertussis v SR zaviesť do diagnostiky metódu PFGE, slúžiacu na zisťovanie genetickej príbuznosti resp. odlišnosti kmeňov. Väčšina prípadov pertussis v SR, hlásená do EPIS-u, je diagnostikovaná pomocou sérologických metód dôkazu protilátok. Laboratórna diagnostika pertussis musí byť smerovaná k rýchlemu odhaleniu pôvodcu pomocou priamych diagnostických metód. Na prvom mieste je teda potrebné myslieť na kultiváciu a PCR. Sérológia by mala byť v prípade pertussis využívaná najmä ako metóda konfirmačná. Vzhľadom na vysoký počet vyšetrení pertussis pomocou sérologických metód v SR je potrebné zmeniť prístup k diagnostike tohto agens tak u odbornej ako aj u laickej verejnosti.

Etapa riešenia

Projekt má dlhodobý charakter a jeho riešenie sa uskutočňuje priebežne

1. monitoring a laboratórna diagnostika - 2021 a ďalšie roky
2. vyhodnotenie, závery - december 2021 a ďalšie roky

Výstupy

Uzávery a výsledky budú uvedené v správach o činnosti NRC, odpočtoch, publikované v brožúrach, odborných časopisoch a prezentované na konferenciách, seminároch a iných odborných podujatiach prednáškami a posterami.

8.4 DIAGNOSTIKA EXANTÉMOVÝCH OCHORENÍ

Gestor

ÚVZ SR, Odbor lekárskej mikrobiológie - NRC pre morbilli, rubeolu a parotitídu

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, Odbor lekárskej mikrobiológie - NRC pre morbilli, rubeolu a parotitídu; RÚVZ so sídlom v Košiciach, Odbor lekárskej mikrobiológie

Cieľ

Cieľom projektu je diagnostika exantémových ochorení spôsobených vírusom osýpok, vírusom rubeoly a parvovírusom B19.

Anotácia

Stanovený cieľ WHO dosiahnuť elimináciu osýpok v európskom regióne do konca roka 2015 je stále aktuálny. V súlade s tým je potrebné vykonávať dôslednú surveillanciu osýpok a rubeoly v SR a plniť úlohy vyplývajúce z Akčného plánu na udržanie stavu eliminácie osýpok a kongenitálneho rubeolového syndrómu a eliminácie rubeoly v SR. Dôležitá je úzka spolupráca medzi lekármi, epidemiológmi a laboratórnymi pracovníkmi. Prínosom projektu je, že umožňuje monitorovať výskyt exantémových ochorení v populácii. Vykonávanie dôslednej surveillancie exantémových ochorení má celospoločenský prínos. Laboratórna diagnostika osýpok, rubeoly a parvovírusu B19 sa bude vykonávať dôkazom špecifických protilátok v sérach pacientov metódou ELISA. Budú vykonávané testy avidity IgG protilátok. Vo vzorkách biologického materiálu s podozrením na suspektné osýpky a rubeolu sa bude v NRC pre morbilli, rubeolu a parotitídu vykonávať nadstavbová diagnostika, ktorá sa opiera o vyšetrovacie metódy na báze molekulovej biológie (RT-PCR) a metódu izolácie uvedených vírusov na bunkových kultúrach. V spolupráci s Regionálnym referenčným laboratóriom WHO pre osýpky a rubeolu na Inštitúte Roberta Kocha v Berlíne sa NRC bude podieľať na bližšej identifikácii izolovaných kmeňov z hľadiska genotypovej príslušnosti.

Etapy riešenia

Projekt má dlhodobý charakter a jeho riešenie sa uskutočňuje priebežne

Výstupy

Výsledky budú priebežne uvádzané v odpočtoch činnosti a prezentované na odborných podujatiach formou prednášok a posterov.

8.5 TYPIZÁCIA ROTAVÍRUSOV

Cieľ

Cieľom projektu je typizácia rotavírusov pomocou molekulárno-biologických metód (RT-PCR), ktorá umožňuje sledovať prirodzené cyklické striedanie jednotlivých sérotypov ako aj kontrolu prevalencie vakcinačných a non-vakcinačných sérotypov, ako aj distribúciu sérotypov v jednotlivých vekových skupinách infikovaných detí.

Riešiteľské pracovisko

ÚVZ SR - odbor lekárskej mikrobiológie, spoluriešiteľ odbor epidemiológie RUVZ Trenčín

Anotácia

Metódami molekulárnej biológie – RT-PCR sa budú vyšetrovať rotavírusy z patientských vzoriek stolíc, ktoré boli v predchádzajúcom vyšetrení imunochromatografiou pozitívne na rotavírusy. Metódou RT-PCR budú určované najčastejšie sa vyskytujúce typy rotavírusov v európskom regióne – G1,G2, G3, G4, G9, P8, P4. Vzorky stolíc budú zabezpečované

prostredníctvom odboru epidemiológie RÚVZ Trenčín od detí s laboratórne potvrdenou dg. rotavírusová gastroenteritída, vykonanou na oddelení klinickej mikrobiológie FN TN. Ide o sentinelové sledovanie detí z územia s ročnou kohortou cca 2000 detí, ktoré pokrýva spádom FN v Trenčíne. Toto umožní získať kompletne reálne výsledky o chorobnosti detí v sentinelovej skupine, účinnosť očkovania u nich a prevalenciu jednotlivých sérotypov rotavírusov a umožňuje ich porovnanie a pokrytie vakcínami. Výsledky bude možné extrapolovať na celú detskú populáciu SR. Sentinelová surveillancie rotavírusových gastroenteritíd u detí > 5 r. sa kontinuálne vykonáva už 10 rokov a je porovnateľná s inými krajinami EU.

Etapy riešenia

Projekt má dlhodobý charakter a jeho riešenie sa uskutočňuje priebežne.

Výstupy

Výsledky budú uvedené v odpočtoch a publikované v odborných časopisoch, prezentované na odborných podujatiach formou prednášok a posterov.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobotě nemá vytvorené pracovisko

9. PODPORA ZDRAVIA A VÝCHOVA K ZDRAVIU

Č. Ú.	NÁZOV ÚLOHY	GESTOR ÚLOHY
	RIEŠITEĽSKÉ PRACOVISKO	TERMÍN
9.1	ZDRAVOTNÉ UVEDOMENIE A SPRÁVANIE SA OBYVATEĽOV SR	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, všetky RÚVZ v SR	rok 2024 a ďalšie roky
9.2	NÁRODNÝ AKČNÝ PLÁN V PREVENČII OBEZITY NA ROKY 2015 - 2025	MZ SR
	MZ SR, ÚVZ SR, všetky RÚVZ v SR	rok 2024
9.3	PODPORA ZDRAVIA ZNEVÝHODNENÝCH KOMUNÍT	ÚVZ SR
	RÚVZ v SR	rok 2024 a ďalšie roky
9.4	STRATÉGIA ROZVOJA PORADENSKÝCH CENTIER OCHRANY A PODPORY ZDRAVIA V SR	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, všetky RÚVZ v SR	rok 2024 a ďalšie roky
9.5	NÁRODNÝ AKČNÝ PLÁN PRE PROBLÉMY S ALKOHOLOM NA ROKY 2021-2030	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, všetky RÚVZ v SR	rok 2024 a ďalšie roky
9.6	NÁRODNÝ PROGRAM PODPORY ZDRAVIA PRE ROKY 2021-2030	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, všetky RÚVZ v SR	rok 2024 a ďalšie roky
9.7	NÁRODNÝ AKČNÝ PLÁN NA KONTROLU TABAKU A SÚVISIACICH VÝROBKOV NA ROKY 2023-2030	ÚVZ SR
	ÚVZ SR, všetky RÚVZ v SR	rok 2024 a ďalšie roky
9.8	NÁRODNÁ PROTIDROGOVÁ STRATÉGIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY NA OBDOBIE ROKOV	ÚVZ SR

	2021-2025 S VÝHLADOM DO ROKU 2030	
	ÚVZ SR, všetky RÚVZ v SR	rok 2024 a ďalšie roky

9.1 ZDRAVOTNÉ UVEDOMENIE A SPRÁVANIE SA OBYVATEĽOV SR

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, všetky RÚVZ v SR

Cieľ

Cieľom prieskumu je sledovať úroveň a vývoj zdravotného uvedomenia a správania sa obyvateľov Slovenskej republiky.

Anotácia

Úrad verejného zdravotníctva SR realizuje pravidelné sledovanie ukazovateľov zdravotného stavu a zdravotného uvedomenia obyvateľov Slovenskej republiky s cieľom zvyšovať informovanosť a zdravotné uvedomenie občanov, navodzovať postupnú zmenu postoja obyvateľov k vlastnému zdraviu, preventívne chrániť ich zdravotný stav, ako aj získavať informácie napríklad o stravovacích zvyklostiach občanov, o intenzite ich pohybovej aktivity a postupne dosahovať znižovanie rizikových faktorov ovplyvňujúcich zdravie.

Realizácia úlohy a výstupy

V roku 2024 pokračovať v analýze zdravotného uvedomenia a správania sa obyvateľov Slovenskej republiky. Výstupy budú zamerané na výsledky prieskumu z oblastí výskytu vybraných ochorení, fyzického a duševného zdravia, životného štýlu a starostlivosti o zdravie, užívania nelegálnych a legálnych drog, stravovania a konzumácie potravín.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobotě zabezpečí:

- poradenskú činnosť v oblasti imunizácie pri ochoreniach preventabilných očkovaním,
- informovanosť laickej aj odbornej verejnosti v zmysle prevencie antivakcinačných aktivít.

9.2 NÁRODNÝ AKČNÝ PLÁN V PREVENCII OBEZITY NA ROKY 2015 – 2025

Gestor

MZ SR

Riešiteľské pracoviská

MZ SR, ÚVZ SR, všetky RÚVZ v SR

Cieľ

Zámerom Národného programu prevencie obezity je vytvoriť spoločensky prospešný systém, ktorý povedie k zníženiu incidencie a prevalencie nadhmotnosti a obezity v populácii a eliminuje epidemický výskyt nadhmotnosti a obezity, zníženie počtu nových prípadov ochorení súvisiacich s nadhmotnosťou a obezitou, zníženie výskytu a vplyvu ostatných modifikovateľných rizikových faktorov týchto ochorení. Národný akčný plán v prevencii obezity na roky 2015 – 2025 bol schválený vládou SR 2. septembra 2015.

Anotácia

Obezita sa stala celosvetovou pandémiou a v súčasnosti sa považuje za hlavnú hrozbu zdravotného problému. Obezita je zodpovedná za 2 – 8 % všetkých výdavkov na zdravotníctvo a 10 – 13 % úmrtí v rôznych častiach európskeho regiónu a počet tých, ktorí sú postihnutí kontinuálne narastá do alarmujúcich rozmerov. Na základe uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 10 z 9. januára 2008 ÚVZ SR vypracoval a dňa 20. decembra 2010 na rokovanie vlády predložil „Správu o plnení Národného programu prevencie obezity v Slovenskej republike za roky 2008 - 2010“. Oblasť realizovaných aktivít: *Spoločná oblasť* (výchova a vzdelávanie, médiá a komunikácia, zdravotníctvo, socioekonomické faktory

prostredia), *Pohybová oblasť* (budovanie športovísk, dopravná infraštruktúra), *Výživa* (poľnohospodárska politika, trh a marketingové stratégie).

Etapy riešenia

Priebežne celoročne pokračovať vo zvyšovaní zdravotného uvedomenia celej populácie. Aktivity všetkých subjektov sú zamerané na zavedenie systému výchovy na zvýšenie zdravotného povedomia detí a mládeže a zároveň zdravotného povedomia občanov v produktívnom a postproduktívnom veku, na využívanie nástrojov majúcich pozitívny vplyv na zdravý spôsob života, vytvorenie zdravie podporujúcich podmienok pre zamestnancov na monitorovanie výskytu nadváhy.

V rámci plnenia kapitoly výživy sa zdôrazňuje a poukazuje na uskutočnené zmeny výberu v rámci zloženia biologickej hodnoty stravy v zmysle zásad zdravej výživy, zároveň i na zmenu tak výživových návykov u detí a mládeže, ako i populácie v produktívnom veku.

V súčasnosti je plnenie cieľov realizované prostredníctvom programov, projektov, aktivít vo významných dňoch, kampaní, ktoré si realizujú a koordinujú jednotlivé regionálne úrady verejného zdravotníctva v Slovenskej republike a ďalšie subjekty.

Výstupy

Napĺňanie jednotlivých cieľov si každý subjekt realizuje sám v rámci svojich finančných možností. (Pilotné projekty, tlačové besedy, programy pre deti a seniorov, Svetový deň obezity, Svetové dni zdravia, Svetové dni pohybu, edukácia na školách).

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

Počas celého roka a s dôrazom na jednotlivé svetové dni, ktoré sú vyhlásené Svetovou zdravotníckou organizáciou sa budú realizovať konkrétne aktivity v rámci finančných a personálnych možností RÚVZ zamerané na všetky cieľové skupiny obyvateľstva. Pri výjazdoch sa zameriame na cieľové skupiny v produktívnom a poproduktívnom veku, na zmenu životného štýlu, zdravý spôsob života, vytvorenie zdravie podporujúcich podmienok pre zamestnancov na pracoviskách a monitorovanie výskytu nadváhy a obezity. Realizačný výstup – počet aktivít a počet edukovaných za hodnotené obdobie.

9.3 PODPORA ZDRAVIA ZNEVÝHODNENÝCH KOMUNÍT

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

RÚVZ v SR (v ktorých územnej pôsobnosti sú rómske osady)

Cieľ

Zabezpečiť dostupnosť aktivít pre obyvateľov segregovaných a separovaných rómskych osád zameraných na podporu zdravého životného štýlu

Anotácia

Akčný plán pre oblasť zdravia vychádza predovšetkým zo Stratégie rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030, z relevantných národných a medzinárodných strategických dokumentov. Pre oblasť zdravia je zdôraznená potreba zabezpečenia ochrany a dôstojnosti pre najslabšie sociálne skupiny; podpory lepšieho prístupu znevýhodnených komunít k zdravotnej starostlivosti; zabezpečenia dôstojných a spravodlivých podmienok v prístupe zdravotníckych zamestnancov a v dostupnosti poskytovanej zdravotnej starostlivosti; posilnenia výchovy a vzdelávania detí a žiakov k zdravému životnému štýlu.

Etapy riešenia

priebežne

Realizačný výstup

Zdravotno-výchovné aktivity zamerané na zvýšenie zdravotného povedomia obyvateľov segregovaných a separovaných rómskych osád.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

V spolupráci s príspevkovou organizáciou Ministerstva zdravotníctva SR „Zdravé regióny“ a s koordinátorom asistentov podpory zdravia a tiež ústredím práce sociálnych vecí a rodiny zabezpečí zdravotno-výchovné aktivity v školských zariadeniach a komunitách prevažne zamerané na zdravý životný štýl, hygienu potravín, prevenciu konzumácie legálnych a nelegálnych drog.

9.4 STRATÉGIA ROZVOJA PORADENSKÝCH CENTIER OCHRANY A PODPORY ZDRAVIA V SR

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

všetky RÚVZ v SR, ÚVZ SR

Cieľ

Cieľom je implementácia Stratégie rozvoja Poradenských centier ochrany a podpory zdravia, vytvorenie podmienok na zlepšovanie kvality a úrovne poskytovaných služieb.

Anotácia

Zámerom PCOPZ je zvyšovanie povedomia a informovanosti o možnostiach prevencie neprenosných chorôb a zvyšovanie zdravotnej gramotnosti jednotlivcov, komunit a obyvateľstva SR. Aktívnym vyhľadávaním a ovplyvňovaním rizikových faktorov zlepšiť zdravotný stav obyvateľov prostredníctvom poradenstva zameraného na pozitívnu zmenu spôsobu života s využitím vedecky overených poznatkov a metód z oblasti medicíny a verejného zdravotníctva.

Vytvorenie integrovanej stratégie na trvalé ovplyvnenie determinantov chronických ochorení v populácii SR na národnej a regionálnych úrovniach zahŕňa tri kľúčové funkcie verejného zdravotníctva:

1. Systematické a pravidelné monitorovanie zdravotného stavu a potrieb komunit v oblasti zdravia.
2. Tvorba komplexnej politiky, ktorá je založená na aktuálnych, dostupných znalostiach a reaguje na potreby komunit v oblasti zdravia.
3. Zabezpečenie zo strany riadiacich orgánov na všetkých úrovniach, že odsúhlasené, vysoko prioritné služby v oblastiach podpory zdravia sa poskytnú a budú dostupné každému členovi komunity kvalifikovanými organizáciami.

Súčasťou je vývoj, testovanie a vyhodnocovanie systémov determinantov a indikátorov zdravia, dotváranie a vylepšovanie programu Test zdravé srdce, vyhodnocovanie efektivity intervencií, tvorba metodík a vzdelávacích programov, budovanie partnerstiev a tvorba koordinačných nástrojov, tvarovanie sociálnych vzťahov, mestského plánovania, dlhodobé spoločenské plánovanie. Významnou stratégiou je spolupráca v rámci rezortu a snaha o zapojenie všetkých zdravotníkov do primárno-preventívnych aktivít, ako aj intersektorálna spolupráca (zdravé školy, zdravé pracoviská, zdravé mestá a i.).

Výstupy

Výstupom je priebežná implementácia stratégie rozvoja PCOPZ zložená zo stratégií rozvoja základného poradenstva a špecializovaných poradní do praxe a zvýšenie kvality úrovne poradenských služieb.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

Zamerať sa na ovplyvňovanie determinantov zdravia, znižovanie rizikových faktorov u obyvateľov a na zvyšovanie zainteresovanosti jednotlivých zložiek spoločnosti preventívnymi opatreniami, zameranými na znižovanie výskytu chronických neinfekčných ochorení so zameraním na výživu, stravovanie, fyzickú aktivitu, tabak, alkohol, drogy, na

podporu duševného zdravia, pracovné a životné podmienky. V súlade s kalendárom vyhlásených dní WHO realizovať skupinové intervenčné aktivity pre rôzne populačné skupiny regiónu. Zapojiť sa do realizácie vyhlásených kampaní. Realizovať intervenčné aktivity prostredníctvom činnosti Poradenského centra. Individuálna stratégia (zameraná na individuálne riziko) zahŕňa vyhľadávanie zdravých osôb v riziku a chorých, nepodchytených v kuratíve, vyšetrenie a anamnéza, identifikácia individuálneho rizika, poradenstvo spojené s nefarmakologickou intervenciou v oblasti zmeny životného štýlu, manažment klienta v poradniach zdravia, v špecializovaných nadstavbových poradniach, zameraných na elimináciu jednotlivých rizikových faktorov, počas výjazdových akcií poradní zdravia do obcí, na pracoviská, školy, úrady a účasťou na výstavách, hromadných podujatiach.

9.5 NÁRODNÝ AKČNÝ PLÁN PRE PROBLÉMY S ALKOHOLOM NA ROKY 2021-2030

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, všetky RÚVZ v SR

Cieľ

Cieľom je zvýšiť zdravotné uvedomenie a zdravotnú gramotnosť o rozsahu a povahe zdravotných, sociálnych a ekonomických účinkov škodlivého užívania alkoholu, ako aj redukovať negatívne dopady pitia alkoholu na rôzne cieľové skupiny, presadzovaním dôsledného dodržiavania regulačných opatrení zo strany štátu.

Anotácia

Národný akčný plán pre problémy s alkoholom vychádza z Globálnej stratégie znižovania škodlivých účinkov alkoholu, ktorá bola prijatá na 63. Svetovom zdravotníckom zasadnutí v Ženeve v roku 2010. Hlavnou víziou Globálnej stratégie je zlepšenie zdravotného stavu a sociálnych vplyvov na jednotlivca, rodiny a komunity, s výrazným znížením chorobnosti a úmrtnosti, ktoré vznikli v dôsledku škodlivého užívania alkoholu. Národný akčný plán pre problémy s alkoholom na roky 2021-2030 nadväzuje na Národný akčný plán pre problémy s alkoholom na roky 2013-2020, ktorý bol schválený vládou Slovenskej republiky uznesením č. 341 z 3. júla 2013, ako aj na jeho aktualizáciu schválenú uznesením č. 491 z 25. októbra 2017.

Etapy riešenia

Do 30. júna 2026 bude na rokovanie vlády Slovenskej republiky predložená Informácia o priebežnom plnení úloh jednotlivých rezortov vyplývajúcich z Národného akčného plánu pre problémy s alkoholom na roky 2021-2030.

Do 30. júna 2031 bude na rokovanie vlády Slovenskej republiky predložená Správa o plnení úloh jednotlivých rezortov vyplývajúcich z Národného akčného plánu pre problémy s alkoholom na roky 2021-2030.

Do 30. novembra 2031 bude na rokovanie vlády Slovenskej republiky predložená aktualizácia Národného akčného plánu pre problémy s alkoholom.

Výstupy

Výstupom aktivít v oblasti znižovania škôd spôsobených užívaním alkoholu sú viaceré aktivity zamerané najmä na:

- edukáciu vybraných cieľových skupín v prevencii škodlivého užívania alkoholických nápojov
- poradenstvo v oblasti skríningu rizikových prejavov správania vo vzťahu ku konzumácii alkoholu
- školenia zdravotníckych pracovníkov v oblasti prevencie závislostí

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

V súlade s požiadavkami gestora sa zabezpečia edukačné aktivity zamerané na vybrané cieľové skupiny v prevencii nadužívania alkoholických nápojov a na problematiku alkoholizmu u mladých dievčat.

9.6 NÁRODNÝ PROGRAM PODPORY ZDRAVIA PRE ROKY 2021-2030

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľská pracoviská

ÚVZ SR, všetky RÚVZ v SR

Cieľ

Hlavným cieľom aktualizovaného Národného programu podpory zdravia je zlepšovať zdravotný stav obyvateľstva Slovenskej republiky, prostredníctvom zvyšovania úrovne zdravotného uvedomenia a podpory zdravia. Ďalším cieľom je dlhodobo zlepšiť úroveň zdravého životného štýlu obyvateľov SR založeného na prevencii a minimalizácii rizík a udržať vykonávanie preventívnych opatrení z hľadiska výskytu infekčných ochorení v minimálne rovnakom rozsahu ako sa vykonávajú v súčasnosti.

Anotácia

Aktualizovaný Národný program podpory zdravia vychádza v kontexte existujúcich Programov a Akčných plánov v rezorte zdravotníctva a Agendy 2030. Na základe programu EU4Health 2021-2027 sa predkladaný materiál zameriava na zlepšenie a podporovanie zdravia prevenciou chorôb v spolupráci s inými rezortami pomocou aktivít a kampaní v oblasti zdravia. Program je prioritne zameraný na ovplyvňovanie determinantov zdravia, znižovanie rizikových faktorov vyskytujúcich sa u obyvateľstva a na zvyšovanie zainteresovanosti jednotlivých zložiek spoločnosti.

Etapy riešenia

Do 30. júna 2026 bude na rokovanie vlády Slovenskej republiky predložená Informácia o priebežnom plnení úloh vyplývajúcich z Aktualizácie Národného programu podpory zdravia za príslušný rezort na základe hodnotiacich správ za obdobie 2021-2025.

Do 30. júna 2031 bude na rokovanie vlády Slovenskej republiky predložená Správa o plnení úloh jednotlivých rezortov za obdobie 2026-2030 vyplývajúcich z Aktualizácie Národného programu podpory zdravia na základe hodnotiacich správ.

Výstupy

Úlohy budú plnené na základe uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 44/2022.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

Preventívne opatrenia, zamerané na znižovanie výskytu chronických neinfekčných ochorení – cez poradňu zdravia a realizovaním edukačných aktivít zameraných na rôzne cieľové skupiny populácie regiónu podieľať sa na znižovaní rizikových faktorov KVO ochorení. Hodnotiace kritérium počet edukovaných.

Preventívne opatrenia, zamerané na znižovanie výskytu infekčných ochorení - oddelenie epidemiológie RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí poradenskú činnosť:

- pri všetkých prenosných ochoreniach pre spádovú oblasť okresov Rimavská Sobota a Revúca, poskytovanie odborných konzultácií v zdravotníckej oblasti nielen odborníkom ale aj ostatnej verejnosti,
- formou poradenstva individuálneho aj skupinového v lokalitách s nízkym hygienickým štandardom zameraného na celkové zvýšenie zdravotného uvedomenia populácie, významu dodržiavania imunizačného programu, vrátane kontroly dodržiavania karanténnych opatrení nariadených v ohniskách nákazy orgánom na ochranu zdravia,

- v rámci edukácie cieľových skupín obyvateľov pri ochoreniach preventabilných očkovaním a v oblasti imunizácie.

9.7 NÁRODNÝ AKČNÝ PLÁN NA KONTROLU TABAKU A SÚVISIACICH VÝROBKOV NA ROKY 2023-2030

Gestor

ÚVZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, všetky RÚVZ v SR

Cieľ

Hlavným cieľom nového akčného plánu je zavedenie komplexu opatrení zameraných na zníženie dopytu po výrobkoch určených na fajčenie, ako aj súvisiacich a novovznikajúcich produktov. Dalším cieľom je zvyšovanie informovanosti verejnosti o rizikách spojených s ich užívaním.

Anotácia

Návrh nového akčného plánu na kontrolu tabaku a súvisiacich výrobkov bude tematicky vychádzať z Národného programu kontroly tabaku, ktorý prijala vláda SR uznesením č. 398 z 2. mája 2007, z Národného akčného plánu na kontrolu tabaku na obdobie rokov 2009-2010, z Národného akčného plánu na kontrolu tabaku na roky 2012-2014 a v zmysle odporúčaní Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO).

Hlavným zámerom nového akčného plánu je zavedenie komplexu opatrení zameraných na zníženie dopytu po výrobkoch určených na fajčenie, ako aj súvisiacich a novovznikajúcich produktov. Dalším cieľom je zvyšovanie informovanosti verejnosti o rizikách spojených s ich užívaním.

Predkladaný materiál charakterizuje súčasný stav v rámci užívania tabakových a súvisiacich výrobkov na základe prieskumov: Zdravotné uvedomenie a správanie obyvateľov (2019), Eurobarometer (2020), Health Behaviour in School Aged Children (HBSC, 2018) a Global Youth Tobacco Survey (GYTS, 2016). Monitorovanie spotreby tabaku je dôležitým ukazovateľom v rámci sledovania reálnej spotreby a určuje východiskový stav.

Národný akčný plán na kontrolu tabaku a súvisiacich výrobkov na roky 2023-2030 definuje konkrétne úlohy, časové plnenie, rezortnú zodpovednosť a finančné krytie naplánovaných úloh. V súlade so stanovenými úlohami je potrebné vyhodnotiť po ukončení realizácie akčného plánu odpočet činnosti, ktorý bude predložený na rokovanie vlády Slovenskej republiky.

Etapy riešenia

Do 31. júna 2031 bude na rokovanie vlády Slovenskej republiky predložená Správa o plnení úloh jednotlivých rezortov za obdobie 2023-2030 vyplývajúcich z Národného akčného plánu na kontrolu tabaku a súvisiacich výrobkov na roky 2023-2030 na základe hodnotiacich správ.

Výstupy

Úlohy budú plnené na základe uznesenia vlády Slovenskej republiky, ktorým bude schválený Národný akčný plán na kontrolu tabaku a súvisiacich výrobkov na roky 2023 – 2030. Prostredníctvom edukačných aktivít a kampaní si akčný plán kladie za cieľ zlepšiť podmienky v oblasti výchovy ku zdraviu so zameraním na mladú generáciu, v oblasti poradenstva na odvykanie od fajčenia a užívania súvisiacich výrobkov, ako aj legislatívnymi opatreniami, ktorých úlohou je okrem iného aj kontrola dodržiavania zákona o ochrane nefajčiarov. Ďalšou oblasťou aktivít je aj podpora kampaní zameraných na odvykanie od fajčenia prostredníctvom sociálnych sietí.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

V spolupráci s ostatnými oddeleniami RÚVZ, ktoré pravidelne zabezpečujú systematickú kontrolu dodržiavania ustanovení zákona č. 377/2004 Z. z. o ochrane nefajčiarov v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva ŠZD pokračujeme v evidencii hlásení porušenia zákona a vykonaných nápravných opatrení.

Pri prednáškovej činnosti sa zameriame na cieľovú skupinu detí a mládeže s cieľom zníženia dopytu po výrobkoch určených na fajčenie, ako klasických, tak aj alternatívnych tabakových výrobkov. Ďalším cieľom je zvyšovanie informovanosti verejnosti o rizikách spojených s ich užívaním.

9.8 NÁRODNÁ PROTIDROGOVÁ STRATÉGIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY NA OBDOBIE ROKOV 2021-2025 S VÝHLĀDOM DO ROKU 2030

Gestor

MZ SR

Riešiteľské pracoviská

ÚVZ SR, RÚVZ v SR

Cieľ

Cieľom je chrániť a zvyšovať blaho spoločnosti a jednotlivcov, chrániť verejné zdravie, poskytovať vysoký stupeň bezpečnosti pre širokú verejnosť a zabezpečiť multidisciplinárny, integrovaný, vyvážený a faktami podložený prístup k drogovej problematike.

Anotácia

Národná protidrogová stratégia Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021-2025 s výhľadom do roku 2030 je definovaná ako základný strategický dokument Slovenskej republiky v oblasti protidrogovej politiky. Je v poradí šiestym strategickým, nadrezortným materiálom pre oblasť drogovej politiky v Slovenskej republike, ktorým v roku 1995 položila základy národnej protidrogovej politiky a ktoré ďalej rozvíja a aktualizuje. Nadväzuje na Národnú protidrogovú stratégiu Slovenskej republiky na obdobie rokov 2013-2020, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 380/2013. Plnenie stratégie bude zároveň zabezpečené prostredníctvom Akčného plánu realizácie Národnej protidrogovej stratégie Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021-2025 s výhľadom do roku 2030.

Etapy riešenia

priebežne

Realizačný výstup

Zdravotno-výchovné aktivity zamerané na protidrogovú prevenciu (alkohol, tabak, ilegálne drogy).

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote zabezpečí:

RÚVZ sa bude podieľať podľa požiadaviek gestora. Počas vyhlásených dní k aktuálnej problematike a tiež v rámci edukačných aktivít sa zameriame na prevenciu užívania legálnych a nelegálnych drog u detí, mládeže a tiež v problematických lokalitách regiónu. Realizačný výstup - počet aktivít a počet edukovaných za hodnotené obdobie.